

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • NOVEMBER • LISTOPAD 1985 (ČÍSLO 330) CENA 10 ZŁ

MIROSLAV VÁLEK

JESENNÁ LÁSKA

Láska je strašne bohatá, láska, tá všetko slúbi,
no ten, čo fúbil, sklamal sa a ten, čo sklamal, fúbi.
Prach dlhých smutných letných dní na staré listie padá,
poznala príliš neskoro, ako ho mala rada.

Tak každoročne v jeseni svetlá sa tráta z duše
a človek, konik túlavý, od srdca k srdcu kluše
a pre každé chce zomierať, žiť nechce pre nijaké,
cheel by mať jedno pre seba; je mu to jedno aké.

Možno, že iba obrázok a možno tónu iba,
No pred cieľom sa zastaví: Komu zas srdeč chýba?
Zo všetkých mojich obrázkov mámivý ošiaľ stúpa;
bola to láska? Sklamanie? Aj láska bola hlúpa,
veď chcela všetko naraz mať a všetko naraz stráca.

Koľko ráz v noci májovej hľadeli do mesiaca,
no máj im málo šťastia dal a krátke bolo leto.
Len jeseň, tá vie o všetkom, a jeseň nepovie to.

Sla zima údolím a niesla odkaz máju:
túžieval, čakal, dočkal sa, odišla, nepozná ju.

Láska je strašne bohatá, láska, tá všetko slúbi,
no ten, čo fúbil, sklamal sa a ten, čo sklamal, fúbi.
Prach dlhých, smutných letných dní na staré listie padá,
poznala príliš neskoro, ako ho mala rada.

Snímka: A. Fedaková

Dve významné udalosti — návštěva prvého tajomníka ÚV PZRS a predsedu Rady ministrov, arm. gen. Wojciecha Jaruzelského na Kube a jeho účasť na čele poľskej delegácie na jubilejném, 40. zasadnutí Organizácie spojených národov v New Yorku — vzbudili prednedávnom mimoriadnu pozornosť v našej krajine a mali široký ohlas vo svete.

NA KUBE

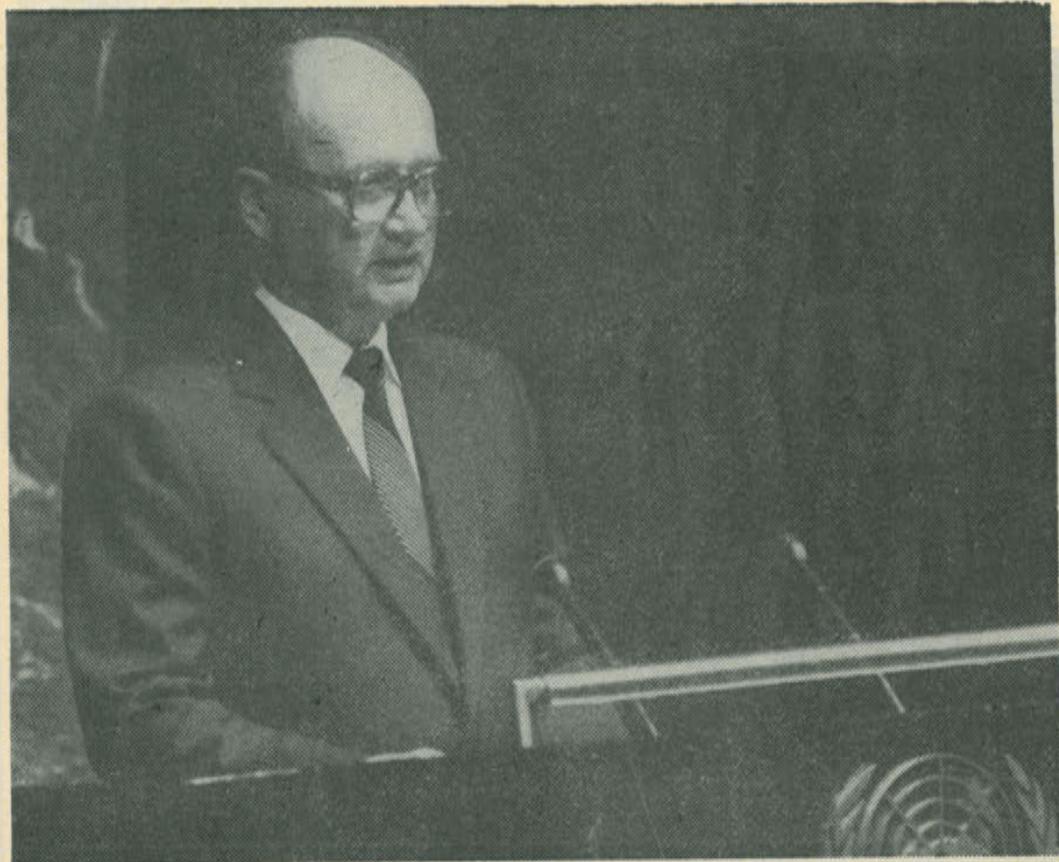
Počas štvordňovej návštěvy (20.—24.IX.) Wojciech Jaruzelski rokoval s prvním tajomníkom ÚV KS Kuby a predsedom Štátnej rady a Rady ministrov Fideliom Castrom, ako aj s inými členmi kubánskeho stranického a štátneho vedenia, navštívil hlavné mesto Kuby Havanu, provincie Cienfuegos a Matanzas, niekoľko veľkých priemyselných závodov, Vysokú dôstojnicu školu gen. Karola Roloffa-Miałowského a stretol sa s predstaviteľmi robotníckych osadenstiev navštívencových závodov.

V rozhovoroch vedúci predstavitelia oboch strán zhodnotili aktuálny stav poľsko-kubánskych vzťahov a prijali dôležité rozhodnutia týkajúce sa ich ďalšieho všeobecného rozvoja. Zvláštny dôraz položili na hospodársku

Wojciech Jaruzelski počas rozhovoru s Fideliom Castrom

ZA SPOLUPRÁCU A BEZPEČNOSŤ

Počas prejavu na 40. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN

V ČÍSLE:

Krajanské vatry	6
Dožinky na Orave	7
K výročiu VOSR	8
Škola v Nedeci	11
Tkalcovství v Zelově	12

a vedeckotechnickú spoluprácu, ktorá môže prispieť k pozdvihnutiu životnej úrovne spoločnosti oboch štátov. Veľký význam v tomto smere bude mať podpísaný dlhodobý program spolupráce, kooperácie a socialistickej hospodárskej integrácii medzi Poľskom a Kubou do roku 2000.

Pri hodnotení aktuálnej medzinárodnej situácie, v ktorom sa prejavila plná zhoda názorov, obe strany odsúdili agresívne počinania imperialistických sil a snahy o militarizáciu kozmu, rozhodne sa vyslovili proti horúčkovitému zbrojeniu a vyjadrili plnú podporu mierovým iniciatívam Sovietskeho zväzu a jeho návrhom na odzbrojenie.

POLSKÝ HLAS V OSN

Trojdňový pobyt vedúceho poľskej delegácie Wojciecha Jaruzelského na 40. zasadnutí Organizácie spojených národov v New Yorku bol mimoriadne pracovitý a kulminačným bodom bolo jeho vystúpenie na fóre Valného zhromaždenia OSN. Prejav, ktorý ako vieme, predchádzala široká spoločenská konzultácia, obsahoval rad významných návrhov a stretol sa s veľkým záujmom účastníkov zasadnutia a svetovej verejnej mienky.

Zvlášť silne Wojciech Jaruzelski zdôraznil v nám ohrozenie, aké plynie z neustálych ozbrojených konfliktov na svete a najmä z pretekov v jadrovom zbrojení a súčasných snáh o militarizáciu kozmu. V súvislosti s tým navrhol, aby pod záštitou generálneho tajomníka OSN najvynikajúcejší experti výpracovali štúdiu o mnohorakých následkoch militarizácie kozmického priestoru. Prehlásil tiež, že Poľsko, ktoré tak veľmi utrpelo počas druhej svetovej vojny, je vždy pripravené pripojiť sa k akékoľvek akcii zameranej na posilnenie bezpečnosti na svete a plne podporuje mierové úsilie ZSSR.

Hovoriac o hospodárskom vývoji na svete W. Jaruzelski odsúdil ochranárstvo a diskrimináciu v ekonomických vzťahoch a poukázal na problém medzinárodnej zadlženosťi. V tomto kontexte navrhol vytvoriť pod záštitou generálneho tajomníka OSN medzinárodné výskumné stredisko pre skúmanie otázok zadlženosťi a rozvoja, ktorého organizačná schôdza by sa mohla konáť v Krakove. Podčiarkol taktiež ďalšiu nalievavú otázkou, akou je vzrast znečistenia v súčasnom svete. Navrhol preto prijať všeobecnú zásadu slobodnej výmeny skúseností, licencii a technológií, ktoré budú slúžiť ochrane životného prostredia.

Prvý tajomník ÚV PZRS odsúdil zároveň nenávistnú propagandistickej kampane, hospodárske reštrikcie a všetky pokusy západných krajín zasahovať do vnútorných záležitostí Poľska. „Naša krajina — zdôraznil — si sama vyrieši svoje problémy a nikdy nezide z cesty, ktorú si zvolila.“

Záber zo stretnutia Wojciecha Jaruzelského s generálnym tajomníkom OSN Javirom Pérezom de Cuellarom

... s ministrom zahraničných vecí ZSSR Eduardom Sevärnadzom

STRETNUTIA

Počas pobytu v New Yorku Wojciech Jaruzelski absolvoval rad dôležitých a zaujímavých stretnutí a rozhovorov s vynikajúcimi štátnikmi a politikmi z rôznych krajín. Zhováral sa: s generálnym tajomníkom OSN Javirom Pérezom de Cuellarom, ministrom zahraničných vecí ZSSR Eduardom Sevärnadzom, prezidentom Argentíny Jose Sarneyom, predsedom vlády Španielska Felipeom Gonzalesom, jordánskym kráľom Husajnom, ministrami zahraničných vecí: NDR — Oskarom Fischerom, NSR — Hansom Dietrichom Genscherom, Rakúska — Leopoldom Gratzom a Talianska — Giuliom Andreottim, s významnou osobnosťou amerického politického a finančného života Davidom Rockefellerom, predsedom 40. zasadania OSN Jaime de Piniesom, predsedom Svetového kongresu Židov Edgarem Bronfmanom, arcibiskupom Filadelfie, kardináлом Johnom Krolom, so 120 významnými osobnosťami amerického politického, finančného a vedeckého života, s najvýznamnejšími predstaviteľmi americkej tlače a televízie a početnou skupinou poľských vysílajovalcov v USA.

... s prezidentom Brazílie Jose Sarneyom.

... s predsedom vlády Španielska Felipe Gonzalesom

Pobyt poľskej delegácie v OSN možno všeobecne považovať za veľmi úspešný. Bol manifestáciou poľského stanoviska a účasti vo všetkých uzlových problémoch sveta, zdôraznil súčasnú úlohu našej krajiny a prispel k upevneniu jej postavenia na medzinárodnej aréne.

Snímky: CAF

Po návrate do vlasti Wojciecha Jaruzelského srdečne pozdravujú zástupy Varšavčanov na letisku Okęcie

... s americkým politikom a finančníkom Davidom Rockefellерom v Rockefeller Center

... s ministrom zahraničných vecí NSR Hansom Dietrichom Genscherom

z 30 krajín. Na snímke: záber z ústredných osláv a odhalenia pamätníka.

90. VÝROČIE LUDOVÉHO HNUTIA

NEODVRATNÉ HODNOTY

Tento rok uplynulo 90 rokov odvety, keď na pamätnom sedliackom zjazde v Rzeszowe 200 predstaviteľov sedliakov Haliče (rakúsky zábor) založilo na poľskom území prvú sedliackú politickú organizáciu — Ludovú stranu. Konečne boli spojené myšlienky a snahy ľudí bojujúcich za národné a spoločenské oslobodenie. Korene týchto snáh tkeli hlbocko v hrdinských oslobodeneckých bojoch — v dobe švédskej poroby či počas Kościuszského povstania. Všade tam, kde poľský roľník oral pôdu, pretrvala poľskosť, zvyky otcov a národné kultúra, tam sa ideály slobody a sociálnej spravodlivosti prejavili v konkrétnej činnosti — v boji.

Najdôležitejším cieľom, aký si od svojho vzniku postavilo Ludové hnutie, bolo „ziskanie ľudu pre Poľsko a rekonštrukcia Poľska pre ľud.“ Toto krásne, vo svojom obsahu veľmi hlbokej heslo, malo mimoriadnú výrečnosť v období silných, bezohľadných „poriadkov“ záborcov.

Ludové hnutie bolo vždy vo svojej výrečnosti vlasteneckým hnutím. Práve vlastenectvo, myšlenie kategóriami štátu, umožnili Ludovcom odohrať aktívnu úlohu v boji o nezávislosť v roku 1918. Taktiež vlastenectvo umožnilo Ludovým činiteľom v medzivojnovej období vysoko držať kormidlo boja o silné, demokratické a spravodlivé Poľsko, o spoločenský, kultúrny a civilizačný pokrok. Táto výchova v duchu lásky k vlasti prešla svoju historickú skúšku aj počas druhej svetovej vojny. Tvarou v tvár ohrozenia národnej existencie sa roľníci, spolu s celým nárom, postavili do boja proti hitlerovským voličom. Tvorili vlastné ozbrojené oddiely — Sedliacke práupy.

V oných pamätných rokoch najlepšie výsledky priniesli pokyny sedliackých činiteľov: Wincentyho Witosa, Macieja Rataja, Bolesława a Marii Wysłouchovcov, Stanisława Stojalowského, Ireny Kosmowskej, Tomasza Nocznického a mnohých, mnohých iných.

Oslobodenie z tmy okupácie... Utvorené je Ludové Poľsko, prikria, za aké bojoval celé pokolenia. Boli roky povojnovej rekonštrukcie, roky veľkého odriekania a premien, hlbokeho prehodnotenia, ale aj bolestných skúseností. Nedostatok jednoty myšlenia a činnosti, vyplývajúcej z odlišných, často chybnych politických konceptií a oceňovania udalostí malo záporné následky, položilo tieň na činnosť Ludovcov. Avšak napriek tomu Ludové hnutie vnieslo svoj neodvratný vklad do budovania novej, Ludovej skutočnosti. Zjednotená Ludová strana, ktorá vyrástala z dihorúčeného boja Ludového hnutia, dobre plni pokyny predstaviteľov roľníckej veci, usilovne vyvíja snahy v prospech záujmov vidieka a poľnohospodárstva, o dodržiavanie zásad spoločenskej spravodlivosti v každodennom živote. Preto si aj tieto ideály, postoj Ludového hnutia, zachovali svoje trvalé, neodvratné hodnoty.

Z. RUTA

VARSAVA. Odhalenie pamätníka Wincentyho Witosa na Námestí troch križov vo Varšave bolo hlavným bodom ústredných slávností pri príležitosti 90. výročia organizovanej, politickej činnosti Ludového hnutia v Poľsku. Na slávnostnom zhromaždení sa zúčastnili vedúci stranickí a štátne predstaviteľia a tisice činiteľov Ludového hnutia z celej krajiny. Tvorcom pamätníka vysokého 9 m (s podstavcom), na ktorý zozbierali vyše 96 miliónov zł, je prof. Marian Konieczny z Krakova. Pri príležitosti osláv sa vo Varšave konalo mezinárodné stretnutie roľníckych strán a organizácií

NA STVORDŇOVEJ (2.—5. októbra t.r.) oficiálnej návšteve vo Francúzsku bol generálny tajomník UV KSSZ Michail Gorbačov. Bola to prvá sovietska návšteva na najvyššej úrovni v tejto krajinie od r. 1978 a chápe sa ju ako prísľub návratu k úzcej spolupráci medzi obidvoma krajinami. Vyplýva to nielen z faktu, že Paríž bol prvým hlavným mestom, ktoré navštívil Michail Gorbačov po zvolení za generálneho tajomníka UV KSSZ, ale aj z faktu podpisania dohody o hospodárskej spolupráci na najbližších 5 rokov a návrhu pravidelných každoročných stretnutí na najvyššej úrovni.

O význame návštevy rozhodli aj nové sovietske odzbrojovacie návrhy, ktoré v Paríži predstavil Michail Gorbačov, ZSSR navrhoval zaviesť úplný zákaz útočných kozmických zbraní a znížiť o 50% stáv jadrových zbraní, ktoré by mohli zasiahnuť USA a ZSSR, uzavrieť dohodu o obojstrannom znížení jadrových zbraní stredného doletu v Európe bez jej priameho spájania s problémom kozmických strategických zbraní. Súčasne ZSSR je pripravený začať rozhovory s Francúzskom a Veľkou Britániou. Na snímke: M. Gorbačov (v strede) s manželkou a prezidentom F. Mitterrandom.

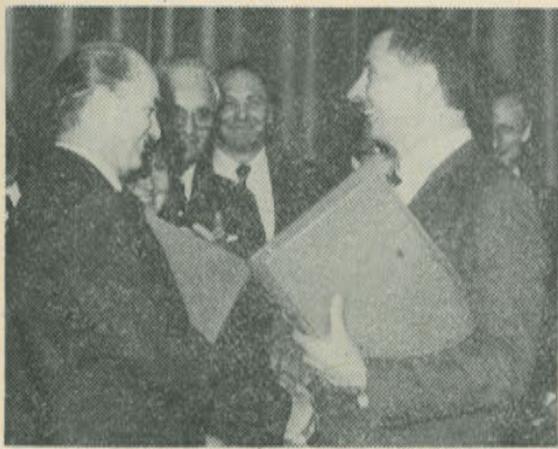

MOSKVA. Na poslednom zasadani Prezidia Najvyššieho sovietu ZSSR Nikolaj Tichonov zo zdravotných dôvodov rezignoval na funkciu predsedu Rady ministrov ZSSR. Prezidium Najvyššieho sovietu ZSSR vymenovalo za nového predsedu Rady ministrov ZSSR Nikolaja Ryžkova.

Nikolaj Ryžkov sa narodil v roku 1929 a ēlom KSSZ je od roku 1956. Absolvoval Uralský polytechnický inštitút S.M. Kirova. Zastával mnohé dôležité funkcie. Od r. 1982 je tajomníkom UV KSSZ a vedúcim hospodárskeho oddelenia UV KSSZ. V roku 1983 ho zvolili za člena Politického byra UV KSSZ. Je poslancom Najvyššieho sovietu RSFSR.

MEXIKO postihlo 19. září t.r. zemětřesení o sile 8,1 stupňů Richtera. Zahynulo asi 7 tisíc osob, ďalších niekoľkých tisíc je nezvestných. Škody způsobené zemětřesením se odhadují na 2 — 3 miliardy dollarů. Na pomoc obětem katastrofy přišlo mnoho států. Prostřednictvím Mezinárodního červeného kříže posílají léky, stany, příkryvky, šatstvo apod. V postižených oblastech pracují zdravotníci a záchranáři výpravy ze zahraničí. Do akce pomoci Mexiku se zapojilo rovněž Polsko a Československo. Na snímku: Hlavní město Mexika po tragickém zemětřesení.

PLR-ČSSR. 1. října t.r. byl ve Varšavě podepsán protokol o koordinaci plánů společenskohospodářského rozvoje Polska a ČSSR na roky 1986–1990. Dokumenty podepsali náměstek předsedy rady ministrů, předseda Plánovací komise při radě ministrů Manfred Gorywoda a náměstek předsedy Státní plánovací komise ČSSR Svatopluk Potáč.

Hodnota vzájemných dodávek v příští pětiletce (ve stálých cenách) bude činit zhruba 11,7 miliard rublů a překročí o 36 proc. předpokládný obrat v letech 1981–1985. Velký význam bude mít růst vzájemných dodávek výrobků zpracovatelského průmyslu, zejména elektronického, prohloubení specializace a kooperace, společné řešení vybraných vědeckotechnických problémů a dodávky zboží nahrazující dovoz z kapitalistických zemí. Na snímku: výměna podepsaných dokumentů.

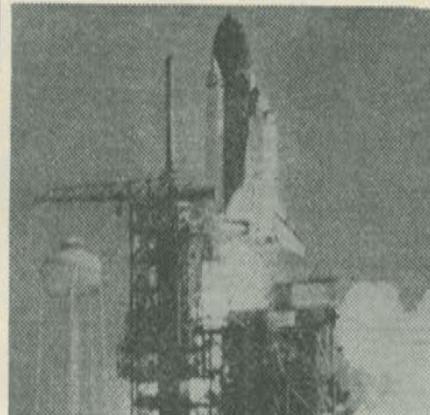

POLSKO-ZSSR. Podpredsedovia vlád Polska a Sovietskeho zväzu Manfred Gorywoda a Nikolaj Bajbakov podpisali vo Varšave protokol o koordinácii spoločensko-hospodárskych plánov Poľska a ZSSR na roky 1986–1990. Koordinácia plánov oboch krajín sa uskutočňovala na základe rozhodnutí prijatých počas stretnutia vedúcich predstaviteľov Poľska a ZSSR, v tom najmä posledných rozhodnutí prvého tajomníka ÚV PZRS Wojciecha Jaruzelského a generálneho tajomníka ÚV KSSZ Michaila Gorbačova. Námestník ministerského predsedu N. Bajbakov upozornil na plány utvárania spoločných podnikov a účasť ZSSR vo výstavbe poľského priemyslu. Zdôraznil, že takéto kroky prispievajú k ešte užšiemu spojeniu ekonomických potenciálov oboch krajín, v súvislosti s čím Poľsko má všetky predpoklady stať sa najviac obchodným a hospodárskym partnerom ZSSR medzi socialistickými krajinami. Na snímke: poľsko-sovietsky protokol podpisujú Manfred Gorywoda a Nikolaj Bajbakov.

IZRAELSKÉ VOJENSKE LETOUNY bombardovaly 1. října t.r. sídlo Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) nedaleko hlavního města Tuniska. Nálet si vyžádal 156 obětí — zabitých a raněných. Předseda výkonného výboru OOP Jásir Arafat a jeho nejbližší spolupracovníci nebyli v době náletu v sídle OOP. Rada bezpečnosti na svém zasedání projednala a odsoudila tento izraelský akt státního terorismu.

Na snímku: Jásir Arafat promlouvá na pohřbu obětí náletu.

MIAMI. Z kozmodromu na Floride vyštartovala na obežnú dráhu okolo Zeme nová americká kozmická loď Atlantis s platinimi kozmonautmi na palube. O jej lete, ktorý trval päť dní, však neveľa vieme, lebo jeho program bol z väčšej časti tajný. Osádka totiž okrem výskumných vykonávala aj vojenské úlohy, čo nepochybne súvisí s americkým programom hviezdnych vojen. V USA sa už stalo bežné učtovanie kozmických výprav, ktoré kedysi slúžili mierovým účelom.

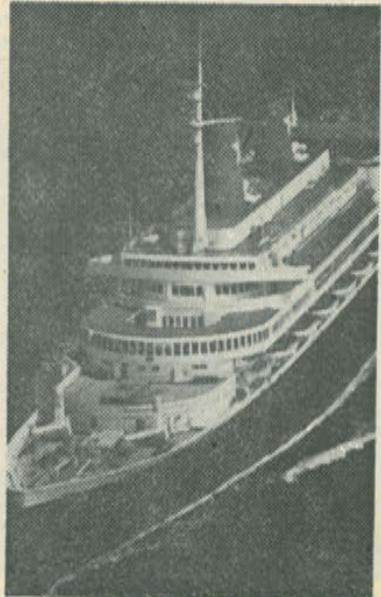

XI. KLAVÍRNÍ SOUTĚŽ F. CHOPINA byla zahájena ve Varšavě 1. října t.r. s rekordní účastí. Přijelo na ni 124 mladých pianistů z 35 zemí. Nejpočetněji bylo zastoupeno Japonsko. Poľskou klaviristiku reprezentovalo 13 osob. Laureátem první ceny se stal sovětský klavirista Stanislav Bunin, druhé ceny — Francouz Marc Laforêt a třetí — Polák Krzysztof Jabłoński.

Na snímku: Dopravná výstava „Chopin v současném polském výtvarném umění“.

TERORIZMUS, ktorý bol vždy prejavom extremizmu a politického dobrodružstva, neprestáva, naopak — stupňuje sa. Jedným z posledných príkladov bol pirátsky nápad na Taliansku osobnú loď Achille Lauro, ktorú uniesli na Stredozemnom mori teristi z krajne extremistickej palestínskej frakcie. Za uvoľnenie lode a 450 cestujúcich spolu s posádkou teristi žiadali, aby Izrael prepustil z väzenia 52 Palestíncov. Medzi cestujúcimi bolo aj šesť poľských občanov, členov baletného súboru Sabat pod vedením Małgorzaty Potockej. Po 48 hodinách sa teristi vzdali a dráma cestujúcich a posádky sa skončila. Ziaľ, jeden človek zostal zabitý. Na snímke: loď Achille Lauró.

Snímky: CAF, AP, UPI

HORÍ OHNÍK HORÍ...

Pred osemnástimi rokmi, 3. septembra 1967, vo všetkých miestnych skupinách na Spiši, Orave a v českých strediskách po prvý raz zahoreli krajanské vatry. Symbolizovali krajanskú prítomnosť, aktivitu a — odveké tradície Čechov a Slovákov v týchto oblastiach, boli jedným z činitelov, ktorý spájal krajanské hnutie a povzbudzoval do ďalšej činnosti. Tohtoročné vatry boli venované významnému jubileu — 40. výročiu víťazstva nad hitlerovským Nemeckom a 41. výročiu Slovenského národného povstania, ktoré tvorilo dôležitú súčasť celosvetového protifašistického odboja.

Slovenské národné povstanie. Svedectvo stáťnosti, lásky k človeku a slobode, nenávisti voči poníženiu, zlu, nespravodlivosti, fašizmu a smrti. Stelesnenie túžob malého národa žijúceho v hornatom kraji, ktorý v tažkých dňoch bol rozhodnutý pre boj, sa naplnilo. Slobodná Banská Bystrica a okolie boli zvestunom konca krutých čias prvého päťročia štyridsiatych rokov. Boli a aj sa stali. Slovenské národné povstanie bolo prikladom hrdinstva, húzovnatosti a odhadnutia, ktoré otvorilo novú kapitolu v slovenských dejinách, poznanením preliatou krvou stáťnych bojovníkov.

Cas rýchlo ubieha. A čím viac sa vzdáujeme od oných pamätných chvíľ, čím stále väčšiu potrebu priblížiť si tieto veľkolepé hrdinské činy a ich odkáz. Veľkolepé aj pre nás, Slovákov žijúcich v Poľsku, ktorí už tradične slávime odkaz povstania. Veď v ňom bojovali aj naši udatní krajania a nezriedka položili vlastné životy za nové zore nášho slovenského národa.

V tomto znamení sa 8. septembra tohto roku konali obvodné oslavy v Čiernej Hore na Spiši, ktoré vyvrcholili zapálením slávnostnej vatr na vrchu tejto obce. Slávnosť otvoril predseda Miestnej skupiny z Čiernej Hory od Jurgova kr. Štefan Mlynarčík, ktorý privítal pozvaných hostí: tajomníka GV PZRS v Bukowine Tatzańskiej, náčelnika gminy Bukowina Tatzańska Stanisława Buńdu a náčelnika gminy Niżne Lapše Tadeusza Maurera, predsedu ÚV KSSCaS Jána Molitorisa, úradujúceho člena ÚV kr. Františka Soltysa, odbojárov a početné skupiny krajanov.

Slávostný prejav prednesol podpredseda ÚV a predseda OV KSSCaS na Spiši kr. František Kurnát, ktorý okrem iného povedal: „Zišli sme sa tuná, na tomto kopci, aby sme si pripomenuli veľké okamihy, ktoré znamenali a znamenajú veľmi veľa pre slovenský národ. Slávime 41. výročie vypuknutia SNP, povstania slovenského ľudu, ktorý sa po dlhých útrapách spôsobených II. svetovou vojnou rozhodol pre boj proti fašizmu (...) Pre nás má SNP mimoriadny význam, lebo v ňom so zbraňou v ruke bojovali stovky našich krajanov, ktorí za slobodu nešetrili svoju krv a život.“

V ďalšej časti svojho prejavu kr. F. Kurnát podčiarkol, že „SNP sa stalo veľkým medzníkom v dejinách slovenského národa a spoločne preliata krv v SNP a na všetkých bojiskách druhej svetovej vojny zaručuje našim nárom slobodný rozvoj, suverenitu, nezávislosť a mikrový život.“

Po prejave zhromaždení krajania minútou ticha vzdali hold padlým, po čom predsedovia oboch miestnych skupín v Čiernej Hore zapálili slávostnú vatrú.

Nasledoval kultúrny program. So zaujímavou viazankou spišských zvykov, tanecov a spevov vystúpil súbor „Veselica“ z MS KSSCaS v Nedeci pod vedením kr. Žofie Bogačíkovej. Radosť zo života hravosť a veselosť vnesol do prírodného amfiteátru detsky súbor z MS KSSCaS v Krempachoch, ktorý viede kr. František Surma, počom sa slovenskou partizánskej poézie prihovorili prítomným laureátky recitačnej súťaže, žiačky z Novej Belej Monika Nemcová a Božena Kutarňová. Veľa pobavenia spôsobil svojím zábavným, satiricky ladeným rozprávaním kr. František Chalupka z Novej Belej. Deňom patril tak tiež záver kultúrneho programu. Vystúpil totiž detsky súbor Základnej slovenskej školy v Novej Belej, ktorý napriek silným poťukom studeného spišského vetra, pútavým programom očaril divákov a nedovolil im odísť skôr, kým nedoznala posledná pesnička pripraveného vystúpenia. Na podujati vyhrala aj novobelská dychovka.

Vrele to ocenili diváci, ktorí sa priam v neuveriteľnom počte zúčastnili slávnosti.

Text a foto: EUDOMIR MOLITORIS

1. septembra, týždeň pred týmto pekným podujatím v Čiernej Hore, konali sa krajanské vatry vo viacerých miestnych skupinách, medzi iným v Kacvíne, Nedeci, Jurgove, a iných spišských obciach. Pri vatrach horiach na kopcoch sa vo večerných hodinách zišiel krajanský aktiv, mládež, odbojári. Bola to príležitosť zaspievať si, pospomínať na roky protifašistického odboja a začiatky našej organizácie. V dobrej nálade, so spevom a presvedčením, že sa o rok opäť stretnú pri vatrach, vracali sa účastníci domov.

Vyhrala dychovka z Novej Belej

Vystupuje Veselica z Nedeca

Dobre chutili klobásky opekané vo vatre

Na vatrú v Čiernej Hore prišli desiatky krajanov z celého Spiša

Veľký bochník chleba — symbol roľníckej namáhavnej práce — z rúk starejšej kr. Viktória Smrečákové prijímajú vedúci predstaviteľia jablonskej gminy

DOŽINKY NA ORAVE

Tohoročné počasie nerozmaznávalo roľníkov, miorniadne veľa pršalo, najmä počas naliehavých poľných prác. Preto roľníci museli vynaložiť oveľa viac námahy pri zbere tohoročnej úrody. Doslova museli využívať každú slnčenú hodinu, aby utrhlí zemi to, čo naráslo.

Nepršalo zato počas tohoročných gminných dožínok v Jablonke, ktoré sa konali 22. septembra. Začiatok dožinkových slávností je už tradičný. Dožinkovi starejší a starajšia, ktorími boli tento rok: Ján Laciak — roľník z Chyžného a naša vzorná krajančka Viktória Smrečáková z Malej Lipnice; odovzdali náčelníkovi gminy Marianovi Borowiczovi veľký bochník chleba upečený z múky z tohoročnej úrody. Pochutnali si na ňom všetci dožinkovi hostia.

Náčelnik gminného úradu vo svojom prejave vyslovil uznanie roľníkom za ich obetavú prácu v tohoročných fažkých podmienkach a podčakoval im za dvojnásobné úsilie pri zbere tohoročnej úrody.

Školská mládež vyobliekaná do farebných krovov predviedla početne zhromaždeným Oravcom dožinkové vence. Najzaujímavejší veniec pripravila mládež z jablonskej poľnohospodárskej školy. Veľmi originálny veniec v podobe oravského klobúka pripravili Zubričania. Podobného názoru bola aj porota, ktorá hodnotila jednotlivé vence. Prvé miesto získala Jablonka, druhé Horná Zubrica a tretie Chyžne.

Výstavku poľnohospodárskych plodov z Hornej Zubrice upravovala učiteľka kr. Lúdia Mšalová

V hľadisku zaujali miesto dožinkovi hostia a početné oravské obecenstvo

Vystupujú tanečníci z malolipnického súboru Kordón

Kultúrny program sa začal vystúpením súboru MS KSSCaS z Malej Lipnice, ktorý viedie kr. Viktória Smrečáková. Súbor predviedol kyticu oravských tanecov, teda program z tohoročného vystúpenia pod Poľanou v Detve. Vystúpili tiež súbory z Veľkej Lipnice — Orava a Herodky.

Počas podujatia si nejeden návštěvník pozrel dožinkové výstavy. Tentoraz v šiatroch na trhovisku namiesto tovarov boli vyložené plody z tohoročnej úrody — velikánske zemiaky, repa, kapusta, tekvice, evikla, paradajky a obrovské mrkvky. Pekne vyzerala aj výstavka plodov z Hornej Zubrice.

Veľkému záujmu sa tešila taktiež výstava polnohospodárskych strojov, o to viac, že niektoré z nich si roľníci mohli ihneď kúpiť. O tom, že oravskí roľníci dobre gazdujú, svedčila aj ďalšia výstava, z ktorej som vyčítal, že traja roľníci: Alojz Dzubek z Jablonky, Karol Gasiór z Chyžného a Karol Czerwonka, získali za uplynulý rok vodvodske ceny za vzorné gazdovstvá.

Aká však bola tohoročná úroda? V hodnotení oravských roľníkov úroda bola dobrá, nie horšia ako v minulom roku. Slabšia v tomto roku bude úroda zemiakov, závisí to však od vlhkosti polí. V každom prípade príliš veľa dažďa zemiačom neprospelo. Podľa oravských roľníkov by nám však plodiny nemali chýbať, stačí pre chov a hádam zvýši aj na predaj.

Dožinková slávnosť sa skončila, ale na roľníkov čakali ešte jesenné poľné práce, ktoré zavŕšia ďalšiu dôležitú etapu v poľnohospodárskej produkcii.

Text a foto: DOMINIK SURMA

NAJVZÁCNEJŠÍ ZO VZÁCNÝCH

Orava. Kto vysloví toto slovo, predstavi si panenskost krajiny. A keď prejde kraľovanskou bránou, neraz so zatajeným dychom pozoruje prírodu. V každodennom virvare života si našinec neraz ani neuviedomí krásu rodnej hrdiny. Možno až vtedy, keď vyjde na dajaký štit. Na vrcholoch nohy bolia, no srdce sa raduje... Jedným z takýchto štítov, vysoký 1725 m, ktorý dvojnásobne láka, je Babia hora.

Na toto miesto vystúpil aj V.I. Lenin, keď v rokoch 1912—1914 pôsobil v Poľsku. V roku 1972, kedy uplynulo 60 rokov odvtedy, ako Vladimír Iljič Lenin išiel z Makova na vrchol Babej hory, začína sa história výstupov Oravcov na tento štit.

Koncom augusta 1912, v horúci letný deň prišiel Lenin do Makova. Bol unavený, zaprášený — lebo prekonal na bicykli 40 km a cesta bola veľmi zlá. Výstup na Babiu horu si spolu s priateľom Sergejom Bagockým rozplánovali na dve etapy. Najprv chceli prekonáť prvú časť cesty — do turistickej horskej útulne, tam prenocovať a zavčas rána pokračovať v ceste, aby na vrchole zastihli východ slnka. Bicykle odložili v malom hostinci a vydali sa po chodníčku, ktorý skoro vošiel do lesa. Začalo sa stmievať. Žiaľ, lampáše si zabudli na bicykloch. Chodník sa kľukatil. V snahe skrátiť si cestu, išli priamo nahor. Zrazu však zistili, že cestička sa viac neobjavuje. Vystupovali pomaly, narážajúc pritom na kriky a pne. Hrozilo im, že budú musieť stráviť noc v lese. Našli však turistickú útulňu na Markových Ščavninách. Za stolom a na laviciach v priestannej izbe sedelo asi desať ľudí. V.I. Lenin a S. Bagocký sa navečerali a uložili na ležadla. Unavení dlhou cestou, veľmi rýchlo zaspali. Požiadali však strážného, aby ich zabudil o štvrtej hodine. Turistov však nechali spať. Preto ráno hneď zavolali strážneho.

— Pozrite sa, páni, do okna, hovoril s úsmievom, — vonku je taká hmila, že nevidno ani na dva kroky. A tak som si myšiel, že vám bude lepšie vyspať sa.

A skutočne. Silno pršalo a okrem hmyzu niečo nebolo vidieť. Isť na vrchol bolo by zbytočné. Cakal do budúceho dňa nemohli. Keď Vladimir Iljič Lenin musel byť večer v Krakove. Za neustáleho dažďa vracali sa nadol. Tento neúspech neodradil Lenina:

— V prvy voľný deň opäť prídem, — povedal, keď sa lúčil so Sergejom Bagockým.

O dva týždne sa Lenin opäť objavil v Makove. Po známej ceste sa spolu s Bagockým vydal k turistickej útulni a na druhý deň po chodníku, orientujúc sa podľa červených znakov na prícestných kameňoch, vysiel na vrchol Babej hory. Opäť bola hmila. No o pol hodiny hmila sa strácal a pred turistami sa odkrýval veľkolepý obraz — dlhá reťaz Tatier osvetlená ostrými lúčmi slnka. Vladimir Iljič s pohnutím zvolal:

— Vidite, naše úsilie nevyšlo nazmar.

Prvého ročníka výstupu na Babiu horu sa zúčastnilo 350 občanov a mládeže. Na vrchol sa však dostalo iba niekoľko jednotlivcov, ktorí boli vhodne turisticky oblečení a športovo pripravení. Jeden z turistov si takto zaspominal na neľahký prvy výstup:

— Dážď a krúpy v doline, snehová prikrývka a fujavica na svahoch nám sťažovali výstup na vrchol. Ale keď nám povedali, že treba položiť kyticu červených kvetov k pamätné tabuli na miesto, kde vystúpil Lenin, nikto z nás nezaváhal ani na chvíľu. Na vrchole Babej hory sme potom odovzdali symbolicky pozdrav aj od tých, ktorí sa vlastného putovania nemohli zúčastniť.

Druhého ročníka výstupu na Babiu horu sa zúčastnilo 600 turistov, tretiego ročníka 1600,

štvrteho 1800, piateho o niečo menej, pretože bolo mimoriadne nepriaznivé počasie, v šiestom vystúpilo na vrchol 2500 mládeže a dospelých.

Na Orave je asi najviac tých, ktorí zbierajú odznaky za výstup na Babiu horu. Odznak je poskromne, každý rok môže pribudnúť iba jeden odznak, ale o to je vzácnejší.

Medzi účastníkmi výstupu býva viac starších ľudí, aj sedemdesiatníkov. Dvaja, chlap a žena, mali viac ako po päťdesať rokov, si raz takto zaspomínali na vrchole Babej hory:

— Prvý raz som bol na tomto štite pred 26-rokmi. Už to hádam ani nie je pravda. Vtedy nás vyslo zapár, s terajším výstupom sa to nedá porovnať. Vidím tu prevažne mladé tváre, stovky a stovky chlapcov a dievčat. A to je dobré, keď mladí dokážu zdolať každú prekážku, ved' im patrí budúcnosť.

— Bývam už tridsať rokov na Orave, nuž som si povedal, kym mi ešte nohy slúžia, musím aspoň raz vyjsť na Babiu horu. Keď som to spomenula medzi spolupracovníčkami, smiali sa, či sa tam taká stará baba vyškriabe. A hľa, odznak sa mi trblieta na hrudi, ukážem ho spolupracovníkom a možno mi aj budú trochu závidieť.

Výstup. Dlhý pestrofarebný rad sa pohol od Hviezdoslavovej hájovne cestou a chodníkom na Babiu horu. Na polceste si sadlo jedno dievča na vyvrátený peň a odychovalo.

— Už ti nezostáva sil? — pýtali sa ho dospelí.

— Ja už nevládzem, chodťte, počkám tu na vás, keď sa budete vraťať.

— Čože by si nevládala, podľa s nami vedľa kohože z nás nebola nohy. Lenin sa tiež nevzadal cieľa pri prvej prekážke.

— Tak dobre, — povedalo dievča a pridalo sa k ostatným turistom.

Ked oddychovali niektorí pionieri, zapáral do nich starší kamarát zvázák.

— To by vám aj stačilo. Čože pôjdete úplne na vrchol, aj tak si už nohy necítite.

— To by tak bolo, aby sme nevydržali.

— A kvôli čomu?

— Kvôli odznaku, ale nielen preto. Z úcty k Leninovi.

V sprievode dvoch dospelých kráčalo dievčatko. Do školy ešte nechodilo, ale na tričku malo odznak „100 jarných kilometrov“.

— My ideme svojim tempom, — usmievali sa dospelí.

— A ty malá, vari vládzeš? — opýtal sa jeden turista dievčatka, keď predbiehal túto skupinku.

— Ujo, neurážaj nás, — odpovedal za dievča turista, — inakšie budeš vravieť, keď čoskoro k jednému odznaku pribudne ďalší.

Strelili sme aj mladú mamičku s dievčaťom. Vítazne sa prechádzali po vrchole. Mali prečo. Rok predtým sa vrátili z polcesty, ale teraz si povedali, že štit musia dosiahnuť. Aby sa nehanbili samé pred sebou.

Na vrchol Babej hory sa treba veru aj poponáhať. Lebo na tých posledných sa odznaky už neujdú. Odhad akosi sklame. Tých, čo zdolajú končiar je viac ako pripravených emblémov.

Nuž, je to skutočne najvzácnejší odznak, dar za kropajce potu i únavu. Koľkí sa zápovedali, že na budúci rok ich už nič na svete neprinútiť ist na vrchol Babej hory, lenže o deň-dva zabudli na svoje predsazatie. Každý rok je Oravcov viac a viac, ktorí výstupom vzdávajú hold Leninovi — géniovi ľudstva.

Oravu si vybavujú vo svojich spomienkach rodáci, ktorých osud zavial do rôznych kútov našej vlasti, pred desaťročiami tento kúrosok zeme objavil aj Lenin. Svoj rodný kraj stále poznávajú aj Oravci, ktorí sú neraz zdá už všedný. Lenže aká utešená je Orava, keď sa na ňu pozrieme z niektorého končiara, napríklad z Babej hory. Vtedy akoby za jeden deň pribudli stovky početov...

JÁN SAHÚL

V.I. Lenin na vychádzke v Tatrách

Foto: CAF

Všetko sa uzamklo, cesty a polia, voľné more,
otvorené pribytky, obloha z olova, otáčanie dňa,
sú všade, vo vedomí, sami sebou spíti, hrdlorezi,
nečistí ešte aj zo slnca.

Mŕtvi, dosiaľ živí, zdvihajú zo zákopov minometčíkov,
idú za nimi, sú to ich otcovia,
revoluční, mysliaci v ich mladých hlavách.
Každý deň vytie vlkov
obklúčujúcich a obklúčených vlastnými zverstvami.

Ale to mesto verí,
verí svojmu hlasu,
nie vytie vlkov, nie trúbiskám šašov z berlínskeho Jericha,
to mesto verí Sostakovičovej symfónii človeka,
do sna sa navracajú hlysy rodiniek, nie šrek havranov,
nezaspané hroby stráži Večernica, Zornička červená.

Leningradská

Darmo šalie mesiac z hrôz, na ktoré sa diva
z mesiaca na mesiac a z roka na rok,
viera neumiera,
i keď samota vyžaruje zo žien,
za ustatých večerov cítia chvíľ sa bozky vzdialených blízkych.

Prívaly hôrd možu znásilňovať sochy v susednom Petrodversku,
odvážať ich autami aj s medeným Samsonom do svojich pelechov,
Samsoni zostávajú v Putilovských závodoch,
hviezda v prítmí mora jastri do zelená —
farbou ich tankov. (urývok)

JÁN BREZINA

Kresba: Areta Fedaková

Uprostred cesty

Ne, nenatrhaš z nebe hviezdu.
A priece vŕ, že natrhaš.
V boj marny když se nevrháš,
tu za dnú väzneš v jihu cest
a večer, tiskna bradu v pěst,
svůj oheň čadit zříš a civiš v noc,
hluchého srdece němá stráž.

At cesty nikam nevedou,
tys po nich šel a sel jsi rád,
těch cest se nesmíš, nesmíš ptát,
snad neni cest, jen lidé jdou
a jedna z hvězd je vždycky tvou
a z té ti zazní odpověď
až přestaneš se ptát...

FRĀŇA ŠRÁMEK

SLOVNÍK ŽIVOTA (128)

PREDLOŽKA Z, ZO sa spája s 2. pádom na otázky „z koho?”, „z čo-ho?“: z práce, z ústavu, z vojenčiny, z Krakova, z výšky, zo stromu, zo Žiliny... Holuby zleteli zo strechy... **Predložka „z“** znie pred nezneniou spoluhláskou ako „s“, pred znenou spoluhláskou a samohláskou ako „z“.

Od predložky „zo“ rozlišujeme časticu „zo“ vo význame „asi“: zo traja (=asi traja), zo šest a pod. Z takého spojenia vznikla príslovka „zopár“. Zapamäť si a hovor správne:

SPRÁVNE   NESPRÁVNE

a to	a sice
aby som, aby si	abych, abys'
hoci, čo aj	ačpráve
čiže	čili
len čo, sotva, ledva	jakmile
ako, akože	jako, jakože
ak	jestli, jestliže
keby	ked'by
než ako	nežli
jednako	ničmenej
protože	poneváč

POESKY	SLOVENSKY	ČESKY
lakomy	maškrtný, žiadostlivý	žádostivý, hltavý
lakomy kásek	lákový kúsok	lákový kousek
lam	stĺpec (typogr.)	sloupec
lamacz	drvic; metér	drtič, metér

lamacz lodów	ladoborec	ledoborec
lamač	lámať	lámat
lamaga	ťarbák	nešika
lamanie	lámanie	lámání
lamany	lomený	lámaný
linia lamana	lomená čiara	lomená čára
lamarka	drvíčka	drvíčka
lamigłówka	hlavolam	hlavolam
lamistrájk	štrajkokaz	stávkokaz
lamliwy	lámavý, krehký	lámavý, krehký
lan	hon, lán, roľa	lán, pole
lania	laň, šuta	laň
lańcuch	refáz	řetěz
lańcuszek	retiazka	řetízek
lap	čiňap, čap	čňap
lapa	laba	tlapa
lapač	chytať, lapať	chytat, lapat
lapanka	chytačka	chytačka
lapec	krpec	láptě
lapeczwy	hltavý; dychtivý	chtivý, vášnivý
lapka	labka, pasca	tlapka, past
lapownictwo	úplatkárstvo	úplatkářství
lapówka	úplatok	úplatek
lasica	lasica	lasice
lasić się	liškať sa	lisat se
laska	milosť, láskovosť	milost, přízeň
prosić o laskę	prosí o milosť	žádat o milost
być w czyjejś	byť na milosti	být na milosti
lasce	niekoho	někoho
dawać podła wła-	dávať podľa vla-	dávat podle vlas-
sztnejho uznania	sztnejho uznania	tního uznání

ŽIVOT NA MEDZI V KRIVOM ZRKADLE

Krakovské noviny „Dziennik Polski“ zo 16.VII. tr. uviedli rozsiahly článok Elžbiety Borekovej nazvaný Život na medzi. Popisuje Spiš, v tom najmä Krempachy, a v tomto kontexte poukazuje na „problém“ slovenskej národnosti a národného povedomia obyvateľov tejto oblasti.

Nebolo by na tom nič zvláštne a za normálnych okolností objektívne predstavené fakty, obec Čiudia mali by tešiť obyvateľov oписанej oblasti trebars za jej popularizáciu na stránkach novin hajne čítaných v južnej časti Poľska. Mali by tešiť, ale netešia, keďže článok je napísaný tendenčne a autorka podáva viaceré fakty skreslene, uvádza nepravdivé informácie a dovoľuje si robiť zovšeobecnenia, ktoré vedú k falosným záverom. Nepochybujem, že redaktorka Elžbieta Boreková bola na Spiši, ale — súdiac aspoň podľa informácií obsiahnutých v článku — poznala ho a jeho obyvateľov príliš povrchne. Snáď aj preto si pri písaní pomohla fantazírovani a domienkami, v súvislosti s čím podala skreslený obraz spišskej skutočnosti, ktorý sa nám javí ako v krivom zrkadle.

Už v úvode autorka informuje, že „na Spiši je niekoľko takých dedín, ktorých obyvatelia majú chalupu v Poľsku a pole bud stodolu na Slovensku.“ Pravda je taká, že sú sice dve obce — Kacvin a Jurgov, v ktorých niektorí rolníci majú časť pozemkov za hranicami, ale stodoly nie. Je to už čirý výmysel. Stodoly slúžia na uskladňovanie obilnin, sena a ďalšiny a iných krmovín a rolníci si ich vždy stavali blízko gázodanských dvorov, aby nemali ďaleko chodiť po krm pre dobytok. Ostatne, nie je to v tomto prípade najdôležitejšie.

Cheol by som ctenú autorku informovať, že Spiš to nie je iba Tribš, Čierna Hora, Krempachy, Nová Bela, Fridman a Nižné i Vyšné Lapše, — ako píše, — ale aj Falštin, Durštin, Kacvin, Lapšanka, Repiska a Nedeča, o ktorej by mala počuť aspoň v súvislosti so známou pamätkou minulosti — Nedeckým zámkom, a v posledných rokoch s budovanou nedaleko obce vodnou priehradou.

Prekvapuje tiež autorkina informovanosť o počte slovenského obyvateľstva v týchto ob-

ciah, nazvaného neveľmi lichotivo slovenským živlom, ktorý vefkoryso odhaduje na okolo 35 tisíc. Hoci občania slovenskej národnosti tvoria v tejto oblasti rozhodnú väčšinu, jednako táto hojnosť je až príliš prehnana.

Je možné, že Krempachy v nedeľné poľudnie naozaj tak veľmi vonajú hovädziou polievkou a smaženým mäsom. Je to ostatne vec citlivého čachu. Ale vôbec sa mi nezdá, aby to bola najcharakteristickejšia vec pre túto obec, ako tvrdi autorka. Výmyslom je tiež ďalšia poznámka, že sa v miestnom kostole každý týždeň spieva striedavo — poľsky buď slovensky. Pravda je taká, že každú nedel' sú dve omše: ranná, na ktorej sa spieva poľsky, a veľká, kde sa spieva slovensky.

Veľkou opovážlivosťou je tvrdenie autorky, že Krempašania sa vyhlasujú za Slovákov, keď chceu ist pracovať do Československa, alebo v inom prípade sa cítia byť Poliakmi. Inač povedané, menia svoju národnosť ako had kožu. Neviem si vysvetliť, ako autorka dospela k záveru, že práca v Československu je závislá od národnosti. V ČSSR predsa nepracujú len naši krajania z Krempach a iných spišských obci, ale aj — a hlavné — občania poľskej národnosti z celej krajiny. A neverim, žeby sa aj oni hliásili za Slovákov. Napokon otázky práce v ČSSR rieši dohoda medzi ministerstvami práce, miezd a sociálnych záležitostí oboch štátov a hlavným kritériom je predovšetkým odbornosť pracovníka. Dodám ešte, že na slovensku pracujú iba štyri osoby z Krempach. Načo teda tak veľký krik. Aj to je priklad tendencnosti článku Elžbiety Borekovej.

Je potešiteľné, že mladi v Krempachoch, budto poľskej alebo slovenskej národnosti, žijú sverne, že pomaly zabúdajú — ako sa domnievam — na obdobie, kedy dochádzalo k roztržkam. Ale argumentom, že dnes v Krempachoch „... iba staré babičky v srdeci ešte zazliezajú, že sa Slovákom počas okupácie žilo lepšie...“, autorka vystrelila z veľkého dela, ale podľa mňa streliala capa. Počas vojny — o čom red. E. Boreková iste vie — boli Krempachy, podobne ako celý

Spiš, pričinené k Slovensku. Neviem, či sa im žilo lepšie. Ale keby aj, tak všetkým Krempašanom, teda aj oným babičkám, ktoré predsa cez vojnu obec neopustili. Preto pišť o ich zazlievaní, nevedno komu, je podľa mňa nelogickou domienkou, alebo, čo sa zdá pravdepodobnejšie, osobným zazlievaním autorky.

Všetci si uvedomujeme, že asimilácia je procesom trvalým. Ale jej oneskorovanie výukou slovenského jazyka v školách, dodávaním na Spiš slovenských kníh a časopisov, vyvájaním činnosti krajanských klubovní a pod. — ako tvrdí autorka — nie je cieľom samým osebe. Predovšetkým je to realizácia krajanských požiadaviek a ústavného práva občanov slovenskej, českej a iných národností v Poľsku na rozvíjanie svojej národnnej kultúry, kultivovanie rodného jazyka a národných tradícií. A nie je to iba formálna činnosť — ako sa domnieva autorka — lebo vyplýva z ozajstných potrieb.

Ako človek narodený na Spiši a bývajúci často v tejto oblasti neodvážil by som na jednoznačne zovšeobecnenie, že mladi na Spiši sa cítia byť Poliakmi a „pre nich národnostný problém neexistuje“. Popiera to predsa trebars fakt účasti mládeže v činnosti našej organizácie KSSCaS. A že zo svojej národnosti nerobi problém — je potešujúce, lebo svedčí o tom, že dokáže žiť s ostatnými sverne. Slováci na Spiši asi znamenajú problém, len pre autorku, ktorá si slovami riaditeľa školy z Tribša Wincentyho Dworu dovolila na stránkach Dziennika Polskiego už druhýkrát zopakovať svoj ortie, že o dvadsať rokov tento problém prestane existovať. Cudujem sa, odkiaľ sa u nás berie toľko veštík. Naštastie, žiadnen rozumný človek neberie veštenie vázne.

JÁN SPERNOGA

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

PROSINEC — DECEMBER

1.XII.1415. V Brzeźnici (Sieradzko) se narodil Jan Dlugosz, nejvýznamnejší polský historik XV. století, autor najstarších dějin Polska od nejdávnějších dob až do roku 1480, nazvaných „Ročníky čili kroniky slavného Království polského“ (Roczniki czyl Kroniki sławnego Królestwa Polskiego). Zemřel 9.V. 1480 v Krakově.

3.XII.1910. Ve Štiavničke se narodil Ján Kostra, slovenský básnik, národní umělec (zemřel 5.XI.1975 v Bratislavě).

5.XII.1925. Ve Varšavě zemřel Władysław Stanisław Reymont (správne jmeno Rejment), vynikající polský romanopisec a novelista. Největší Reymontův román Sedláčí (Chłopi) mu přinesl světovou slávu a v roce 1924 Nobelovu cenu. Z mnoha dalších děl důležité místo zaujímá román Zaslíbená země (Ziemie obiecana), jehož děj se odehrává v průmyslové Lodži a zobrazuje život různých protihudných společenských a národnostních vrstev, bezohledný boj o existenci a zisk (nar. 7.V.1867 v Kobielských Wielkých u Radomska).

6.—13.XII.1945. Ve Varšavě zasedal I. sjezd Polské dělnické strany, kterou založili 5. ledna 1942 polští komunisté a levicové, dělnické, inteligentské a rolnické skupiny. Generálním tajemníkem UV PDS byl zvolen Władysław Gomułka.

7.XII.1870. V Majcichově nedaleko Trnavy zemřel Ján Palárik, významný slovenský dramatik a národní buditeľ. Patril k nejdemokratictějším křídlu Stúrovčí. Psal básně, novely, redigoval časopis Cyril a Method a zasloužil se o vydání almanachu Concordia (1858), v němž byla zastoupena tvorba skoro všech tehdejších mladých slovenských spisovatelů. Ale především divadlem se snažil budit národní život slovenského lidu. Svou tvorbou bojoval proti odnárodnění, odrodilství a maloměstství, za národní a jazykovou rovnoprávnost. Jeho hry jsou dodnes ve slovenském divadelním repertoáru (nar. 27.IV.1822 v Rakovci).

10.XII.1948. Valné shromáždění Spojených národů schválilo Všeobecnou deklaraci lidských práv, která určuje podrobna práva v civilní, politické, hospodářské a kulturní oblasti. Deklarace má morálne politický charakter, ačkoliv není mezinárodní smlouvou. Přesto měla obrovský vliv na zákonodářství mnoha zemí, mj. mezinárodních smluv a dohod. 10. prosince se slaví jako Den lidských práv.

12.XII.1943. V Moskvě byla podepsána Smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi Sovětským svazem a Československou republikou. Uzávření smlouvy bylo velkým úspěchem politiky Komunistické strany Československa, upevněním protihitlerovské koalice, základem nové orienta-

tace československé zahraniční politiky a zaručením nedotknutelnosti československých hranic.

15.—21.XII.1948. Ve Varšavě zasedal Slučovací sjezd Polské dělnické strany a Polské socialistické strany. Sjezd odstranil rozkol v polském dělnickém hnutí a vytvořil Polskou sjednocenou dělnickou stranu (PSDS). Sjezd schválil Ideovou deklaraci PSDS a stanovy a vytyčil program šestiletého plánu rozvoje národního hospodářství. Ústřední výbor PSDS na svém prvním zasedání zvolil předsedu UV Bolesława Bieruta. 16. prosince vyšlo první číslo ústředního tiskového orgánu UV PSDS Trybuna Ludu.

16.XII.1770. V Bonnu se narodil Ludwig van Beethoven, velký německý hudební skladatel, jeden z největších tvůrců světové hudby (zemřel 26.XII.1827 ve Vídni).

20.XII.1890. V Praze se narodil Jaroslav Heyrovský, světoznámý český učenec, člen Československé akademie věd, profesor fyzičké chemie na Karlově univerzitě. Je prvním Čechem, který za své vynikající vědecké dílo byl vyznamenán Nobelovou cenou. Byl autorem mnoha vědeckých prací, vynálezcem a konstruktérem polarografa a tvůrcem polarografie. Člen mnoha zahraničních akademii, nositel čestných doktorátů a cen (zemřel 27.III.1967).

21.XII.1859. Ve Všebořicích u Dolních Královic se narodil Zdeněk Fibich, velký český

Na privítanie nového školského roka s krátkym programom vystúpili dievčatá.

PREDOVŠETKÝM NAUČIŤ

2. september bol prvým dňom nového školského roka 1985/86 vo všetkých základných školách. Zúčastnila sa sa slávnostného otvorenia školského roku v Nedeci. V škole bolo veľmi rušno a hlučno. Postrehla som, že starší žiaci sa cítia v tejto budove dobre a suverénne. No tí najmlaši — pravčíkovia a nultiaci, ktorí prišli v sprievode svojich mamičiek, boli nesmelí a stŕpnuti, akoby sa báli blízkej budúcnosti, ktorá ich tu čaká. Po krátkom úvode si žiaci vypočuli prejav ministra osvety a výchovy Boleslava Farona a prihovor riaditeľky školy Anny Dunajczanovej, ktorá okrem iného oboznámila žiacov s programom práce a heslom Učíme sa kultúre na každý deň. Otváraciu slávnosť spestril krátky kultúrny program, v ktorom sa dievčatá rozlúčili s prázdninami a privítali nový školský rok. A takto usmiali a plní sú Žiaci rozišli do tried.

O nededeckej škole som sa, viacej dozvedela od riaditeľky Anny Dunajczanovej, ktorá túto funkciu plni druhý rok. Škola v Nedeci bola odovzdaná v roku 1960, ako pamätník Tisícročia ľudového Poľska. Je to veľká a prieskanná budova s deviatimi triedami, televíciou a osvetovou izbou. Učebne sú veľmi dobre vybavené školskými pomôckami a audiovizuálnou aparátúrou, lenže vzhľadom na prírodné podmienky sú ľahkosti s príjomom a preto je často nevyužívaná. V roku 1961 z iniciatívy bývalého riaditeľa St. Steca založili pri základnej škole Odbornú poľnohospodársku školu. Každý deň sa osemdesať detí stravuje v školskej jedálne, začať rodičia platia len 45 zlých denne. Cez zimu všetci žiaci zo základnej a poľnohospodárskej školy dostávajú horúci čaj.

Nededeckú základnú školu navštěvuje 243 žiacov, z ktorých 22 do-

hudební tváre, hľuboce vzdelený hudební skladatel a koncertní umělec, jehož jméno se stalo pojmem v trojhvězdi české hudby: Smetana, Dvořák, Fibich. Složil mnoho písni a klavírních skladieb, objevil české hudbě formu melodramu, byl autorem mnoha skladieb scénické hudby. Byl též dirigentem a působil také jako úspěšný pedagog. Fibichovo skladatelství vyvrcholilo v tvorbě operní (zemřel 15.X.1900 v Praze).

24.XII.1900. V Lipsku vyšlo první číslo leninské Jiskry, revolučního časopisu marxistů seskupených kolem V.I. Lenina, orgánu sociálně demokratické strany Ruska. Za Leninova vedení sehrála Jiska významnou úlohu při formování bolševických stanovisek v program strany, předložený pak na II. sjezdu SDDSR, jejímž orgánem se Jiska stala. V I. čísle je otištěn jako úvodní článek V.I. Lenina „Naléhavé úkoly našeho hnutí“.

24.XII.1943. V Bratislavě byla uzavřena dohoda o Slovenské národní radě, která je známá v československých dějinách jako Vánoční dohoda. Na jejím programovém základě se ustanovil ústřední orgán protifašistického odboje — Slovenská národní rada, která vytyčila program národní a demokratické revoluce na Slovensku, orientovala slovenský národ na přípravu národně osvobozenecového povstání za obnovení Československé republiky, společného státu Čechů a Slováků, na principu rovnopravnosti obou ná-

rodů. Zahranicně politicky předpokládala orientaci této republiky na spojenectví a spolupráci s SSSR. Pod tímto politickým programem probíhalo sjednocování obojových sil na Slovensku až do 29.VIII.1944. Hlavní programové cíle Vánoční dohody deklarovala Slovenská národní rada 1. září 1944 na jejím prvním legálním zasedání v centru Slovenského národního povstání v Banské Bystrici.

26.XII.1825. V Petrohradě vypuklo povstání vyvolané tzv. dekabristy, jehož cílem byl boj o zavedení řady společenských reforem. V čele povstání stál vynikající intelektuální tehdejšího Ruska: M. Bestužev-Riumin, P. Kachovskij, S. Muraviov-Apostol, K. Rylov a P. Pestel. Povstání bylo potlačeno a všichni předáci zatčeni a odsouzeni k smrti. Přes sto jich bylo vyvezeno na katorgu. Vyšetrování odhalilo svazky dekabristů s Polští vlasteneckou společností, tajnou politickou organizací, kterou založili 1.V.1821 ve Varšavě W. Lukasiński, J.N. Umiński a J. Prądzyński. Hlavní rada Společnosti byla rovněž zatčena a souzena v roce 1827 ve Varšavě před Sněmovním soudem.

Po vypuknutí Listopadového povstání v Polsku v lednu 1831 Varšava vzdala hold pěti zavražděným dekabristům. Došlo k veľké manifestaci pred aktem detronizace cara ako polského kráľa. Na polské a ruské vlajke byla napsaná slova: Za vaši i naši svo-

chádza z nedalekého Zámku. Autobusové spojenie majú dobré. Škola im zabezpečuje mesačné listky. V trojročnej odbornej škole sa učí 72 žiacov, najmä z okolitých dedín lapšanskej gminy, ale aj z iných gmin.

„Príliš zavčas je hovoriť o úspechoch našej školy a jej žiakoch“ — povedala riaditeľka Anna Dunajczanová, ktorá pokračuje vo svojej výpovedi. „Všetko úsilie vynaložíme na zvýšenie úrovne vyučovania a budeme klási veľký dôraz na didaktickú prácu. S myšľou o telesne postihnutých deťoch, chceme pre ne zorganizovať po prvýkrát gymnastiku. Taktiež myslíme na založenie detského zboru a možno aj školského súboru, ktorý by viedla plná temperamentu začiatočníčka Zofia Bogačíková. Samozrejme naši žiaci sa budú zúčastňovať všetkých súťaží a olympiad, kde by sme chceli získavať popredné miesta. Novinkou, akú v tomto školskom roku chceme zaviesť pre všetkých žiacov, bude škola varenia.“

Riaditeľka Anna Dunajczanová si chváli svoj 14-členný pedagogický kolektív, ktorý vytvára prijemné ovzdušie v škole a súčasne dobrú spoluprácu s rodičmi. V škole pôsobí žiacky obchodík, v ktorom si deti môžu kúpiť nutné školské potreby. No, škola má aj svoje problémy. Chýba tu riadna šatňa pre vyše 300 žiacov a veľmi potrebná zubná ambulancia. Súčasne je nedostatok nových príručiek, ktoré boli zavedené po posledných zmenach školského programu, predsa to je však celoštátny problém.

Najviac ma v tejto škole zaujima vyučovanie slovenského jazyka. V Nedeci sa slovenčina začala učiť od prvých rokov po vojne. V tomto školskom roku sa ju učí, žiaľ, len 16 detí, čo je skutočne málo. Slovenčina sa tu vyučuje od druhej triedy v dvoch vekových skupinách, tri hodiny v týždni. Od septembra výuku tohto predmetu vedie absolventka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Zofia Bogačíková.

„Všetka mládež by sa mala učiť slovenský jazyk — hovorí riaditeľka Anna Dunajczanová. Máme veľmi dobrú odbornú učiteľku slovenčiny. Ostatne každý jazyk sa deťom v živote zdie, najmä tuná slovenčina, keďže je to prihraničná oblasť. Máme veľa príručiek, knih a detských slovenských časopisov, ktoré dostávame prostredníctvom Matice slovenskej a za túto starostlivosť čo najsrdiečnejšie ďakujeme.“

Pýtam sa „novopečenej“ učiteľky Zofie Bogačíkovej, ako si predstavuje svoje prvé vyučovanie vôbec, ako bude viesť hodiny slovenčiny. „Určite sa budem snažiť, aby som žiacov naučila, nezávisle od toho, aký to bude predmet. Slovenčina — okrem písania a čítania — chcem aby to boli zaujímavé hodiny, kde by sa žiaci dozvedeli veľa o živote, prírode, krásach, historických pamiatkach, kultúre, histórii a folklóre Československa. Samozrejme, že ich budem učiť spievať slovenské ľudové piesne a taktiež detskej pesničky. Žiaci sa budú zúčastňovať recitačnej súťaže, ktorú organizuje Život spolu s ÚV KSSCaS a Kurátoriemi osvety a výchovy. To sú moje predstavy a výsledky — dúfam — sa ukážu na konci školského roka.“

Túto pripomienku adresujem rodičom a krajanom v Nedeci. Predsa v tejto škole sú všetky podmienky pre vyučovanie slovenského jazyka. Škoda, že Nedecania nevedia využiť túto možnosť a tým krvidia len svojim deťom. Viem, že po minulé roky sa vyhovávali na nízku úroveň vyučovania slovenčiny. Teraz predsa majú vzdelenú odbornú učiteľku a mali by si to riadne rozmyslieť.

Všetkým učiteľom a žiakom v Nedeci želám veľa sil, vytrvalosti a predovšetkým výborné výsledky v ich spoločnej práci.

Text a foto: ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

bodu. Literárni pomník dekabristům postavil Adam Mickiewicz v básni „Do przyjaciót Moskali“.

30.XII.1922. Na I. sjezdu sovětů SSSR s účasti 2215 delegátů, zastupujúcich všechny národnosti a sjednocujúcich se socialistické republiky vzniklé po Velké říjnové socialistické revoluci, byl vyhlásen vznik Svazu sovětských socialistických republik — prvého v dějinách socialistického státu, největšího státu na světě.

31.XII.1943. Ve Varšavě v noci na 1. ledna 1944 na podnět Polské dělnické strany a za účasti zástupců ilegálně působících skupin levicových socialistů, lidovců a demokratů byla vytvořena Zemská národní rada (KRN). Byla to politická a zákonodárná reprezentace polské společnosti v okupované zemi. Na svém prvním zasedání vytvořila Lidovou armádu, jejíž součástí se stala Lidová garda, bojové oddíly Svazu boje mladých, část Selkých praporů, Lidové milice Dělnické strany polských socialistů a další oddíly. V červenci 1944 se Lidová armáda stala součástí Polské lidové armády. 21. července téhož roku KRN ustanovila Polský výbor národního osvobození (PKWN), který se 31. prosince 1944 přetvořil v prozatímní vládu Polské republiky uznávanou SSSR a pak dalšími státy. Vedoucí politickou silou KRN byla Polská dělnická strana. Předsedou KRN byl Bolesław Bierut.

Tkalcovská družstva

Počátky tkalcovství v Zelově připadají na rok 1840. Přinesli ho Češi, kteří se přes Slezsko přistěhovali do středního Polska. Zanedlouho prosluli v Zelově i v okolí výrobou plátna různých barev a vzorů. Tkali rovněž vlněné látky; v této souvislosti se zde rozšířil chov ovcí. Výroba vlněných tkanin se v Zelově rozvíjela v letech 1846–1914. Všechn šest tkalcovských dílen, které v Zelově existovaly v letech 1846–1870, patřilo Čechům. V roce 1914 bylo v Zelově 1200 ručních stavů.

Soukromé řemeslo se postupně měnilo v domácí výrobu. Majitel stavů je pronajímal tkalcům, kupoval příze a vydával ji k zpracování. Továrníci prostřednictvím faktorů rozdělovali příze domácímu tkalcům. Faktor často vykonával přípravné práce, samozřejmě ne sám, ale prostřednictvím učnů, kterým neplatil, a celý zisk si nechal sám. Tkalci zůstávala nejtěžší práce — tkání. Byl ještě jiný druh prostředníka — „továrník bez továrny“, který kupoval příze a vydával ji tkalcům ke tkání; sám prováděl dokončovací práce a látky prodával.

Po získání nezávislosti Polska v roce 1918 se tkalcovská výroba v Zelově začala rychle zvyšovat. V roce 1919 tu bylo vyrobeno 4 560 000 m tkaniny a v roce 1926 již 7 363 000 metrů v hodnotě 18 496 000 zlotých.

Tkalci dostávali odměnu za metr vyrobené tkaniny. V roce 1919 to bylo 0,92 zl a v roce 1925 0,13 zl. Průměrný týdenní výdělek činil 14 — 29 zlatých za 14 až 16 hodin práce denně. Většinou tkadlec při výplatě dostával místo peněz poukázku, za kterou mohl v určitém krámu koupit potraviny. V této situaci se Zelov stal dějištěm stávek, často velmi ostrých. K takovým patřila mj. stávka v Rejhertově továrně v roce 1934. Třídní odborový svaz zorganizoval skupiny tkalců, které vtrhly do továrny rozehnat stávkokazy. Majitel továrny zavolal policii, která střelnými zbraněmi dělníky rozehnala. Tři z nich postřílela. V letech 1919–1925 bylo v Zelově 14 větších dělnických stávek, které trvaly celkem 152 pracovní dny.

Výrobní družstevnictví se v prvních letech lidového Polska věnovalo především organizování drobného průmyslu. Často nahrazovalo ještě neobnovený lehký průmysl, a po jeho obnovení se výrobní družstva stala důležitým zdrojem doplňujícím výrobu a činitelem aktivizujícím určité skupiny obyvatelstva.

Organizace prvního družstva v Zelově se ujal Franciszek Kmiecinski. Do nového družstva vstoupilo 20 tkalců. Na zakládaci schůzi 22. dubna 1947 byl přijat název Výrobní tkalcovské družstvo „Tęcza“ v Zelově. Družstvo sdružovalo tkalce ze Zelova a okolí. Z branžovního svazu ve Varšavě, k němuž patřilo, dostávalo příděl příze a směrnice plánu. Branžovní svaz se zabýval prodejem látek. Druhým tkalcovským družstvem, které vzniklo v Zelově, bylo Pomočné družstvo cechu tkalců a pletářů v Zelově, založené 29. dubna 1949. Zakládací schůze se zúčastnilo 29 osob. Družstvo bylo zaregistrováno v Remesnickém ústředi — Družstevním státním ústředi ve Varšavě. Působilo v Zelově, Dobroni a Górci Pabianické. Hlavní příčinou založení tohoto družstva byly rostoucí potřeby se zásobováním surovinami. Zakladateli nového družstva byli obratní řemeslníci, kteří dosud pracovali na vlastní účet. Nové družstvo pokládali za zástěnu, která by jim usnadnila přístup k materiálům, ale za niž by mohli nadále soukromě pracovat. Tkalci se sami zásobovali materiálem a dokonce částečně sami prodávali vyrobené tkaniny. Po ročním působení družstva na valném shromáždění 3. června 1950 byly schváleny nové stanovy a název: Remesnické výrobní družstvo tkalců „Krosno“. Družstvo provádělo tkalcovské práce pro třetí osoby i na vlastní účet. Nové stanovy svědčily o tom, že družstvo přechází na cestu socialistické výroby.

19. listopadu 1950 družstvo „Tęcza“ změnilo název na Tkalcovské výrobní družstvo Okrzesi v Zelově. Dvě družstva stejněho profilu v jedné obci však vyvolala ostrou konkurenci; každé z nich chtělo získat nejlepší tkalce. Rozvoj kličových závodů omezil příděly příze. Obě družstva se proto rozhodla pro spojení. 30. května 1952 se sloučila a přijala název Tkalcovské výrobní družstvo Okrzesi. 14. prosince 1957 se družstvo přejmenovalo na Textilní výrobní družstvo „Krosno“ v Zelově.

Clenem družstva se mohl stát každý občan, který ukončil 16 let a mohl v něm pracovat. V roce 1958 mělo družstvo „Krosno“ 139 členů, v roce 1966 130 členů. Nejvyšším orgánem družstva bylo valné shromáždění; činnost správy družstva kontrolovala dozorčí rada.

Výroba určitých sortimentů závisela především na zásobování příslušným materiálem. Do roku 1950 zelovská družstva neměla žádné zásoby. Přidělený materiál se ihned dělil mezi tkalce. Po roce 1950 byly už minimální zásoby, ale vyplývalo to z toho, že část surovin byla tak nízké jakosti, že se nehodila k výrobě určitého sortimentu a proto zůstávala ve skladu. V roce 1950 družstvo „Tęcza“ dostalo pouze 8670 kg bavlněné a 3500 kg hedvábné příze. Po sloučení družstev se zásobování zlepšilo. V letech 1963–1967 družstvo dostávalo značné množství stilonové příze v rámci smlouvy na exportní výrobu s Coopeximem. Celkem v letech 1947–1967 zelovská družstva zpracovala 490 tun bavlněné, 496 tun hedvábné a 5 tun stilonové příze.

Po počátečním období, kdy tkalci vykonávali všechny práce doma, družstvo začalo kupovat stroje, především na přípravu příze. Později v roce 1963 zakoupilo dva kordové stavy a v roce 1961 šest mechanických žákárových stavů. Všechna tkalcovská družstva v Zelově vyrábila v letech 1947–1967 tkaniny v hodnotě 129 723 000 zlotých (v přepočtu na novou měnu). Na začátku měla družstva problémy s odbytem výrobků, které vyřešilo v roce 1962 podepsání smlouvy s Coopeximem. Jeho prostřednictvím se vyvážely gobelinové a ozdobné přehozy a kelmy a žákárové tkaniny do Mongolska, Sovětského svazu, Jugoslávie, Libye, Kenie, Jižního Jemenu, Zambie, Saúdské Arábie a na Maltu.

Domácí tkalci se mohli stát každý, kdo měl vlastní stav, uměl tkát a měl fi-

nancí zabezpečení pro případ poškození svěřeného materiálu. Družstvo vrácelo domácí tkalcům náklady na elektrickou energii, otop, údržbu a amortizaci strojů a zařízení, za dovoz osnovy a dodání vyrobené tkaniny do družstevního skladu. Mzda závisela na množství vyrobených látek.

Sociálními a existenčními otázkami se zabývala sociální komise. Prostředky vypracované na sociální činnost byly určeny na rekreaci, výlety, zdravotní péče, bytovou výstavbu, letní tábory, jesle, školky a klubovny pro děti apod.

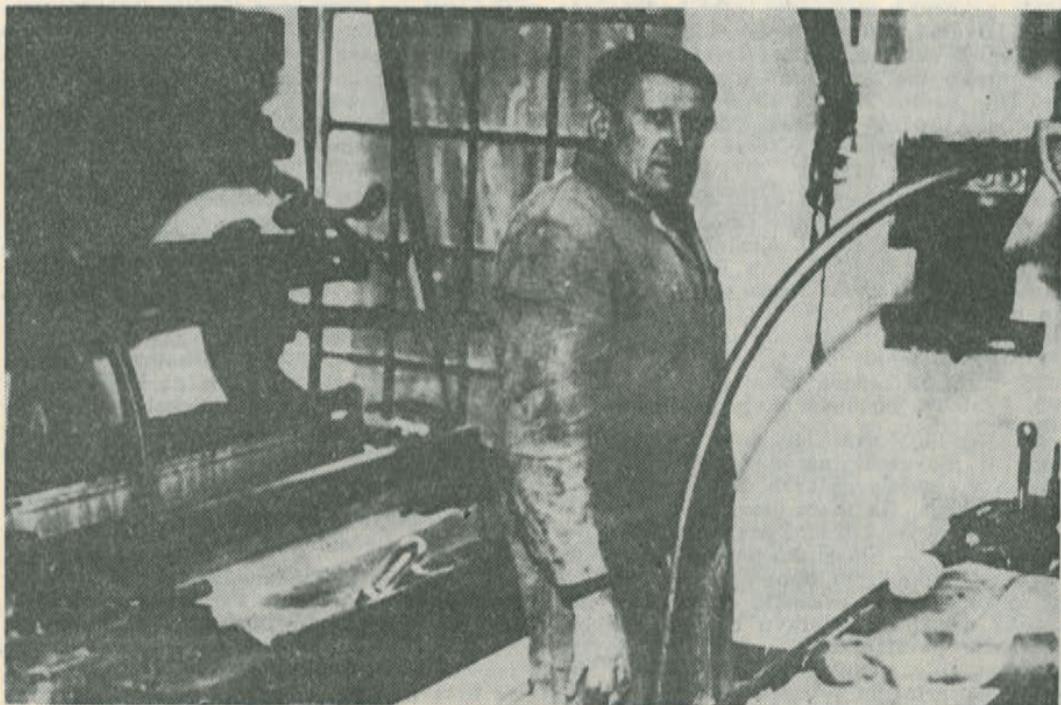
V družstvu působila rovněž kulturně osvětová komise. Byla tu klubovna s rozhlasovým přijímačem a různými hrami. V roce 1956 v ní působil patnáctičlenný instrumenální soubor. Družstvo dostávalo na činnost klubovny dotace z Vojvodského svazu výrobního družstevnictví v Lodži. Cenové družstva, mezi nimiž bylo mnoho Čechů, spolupracovali se zelovskou skupinou Společnosti Čechů a Slováků. Předseda této Společnosti Jan Novák byl domácím tkalcem v družstvu. Praci Společnosti se účastnili nejen Češi, ale i osoby polské národnosti. Společnost měla kulturně osvětového instruktora, který vedl pěvecký kroužek a učil hře na hudební nástroje; udržovala živé styky s Československem, odkud přijížděly umělecké soubory, přednášející apod. Dům Společnosti byl vybaven knihovnou a klubovna Společnosti živé spolupracovala s klubovnou družstva; společně pořádaly řadu akcí a podniků. Jednou z nejpopulárnějších forem činnosti byly zájezdy, mj. do Varšavy, do Gdaňska a Gdyně apod. Kulturně osvětová komise pořádala také slavnostní akademie u příležitosti 1. máje, 22. července a Svátku družstevnictví.

Na přání obyvatel Zelova družstvo rozšířilo svou činnost o různé služby, jimiž zahrnulo město a obec Zelov a Buczków. 28. května 1969 na valném shromáždění byly změněny stanovy a název družstva na Oblastní družstvo výroby a služeb „Zelowianka“. Nová působnost družstva zahrnovala práce papírensko-polygrafické, stavební, klempířské, instalatérské, zámečnické, truhlářské, krejčovské a pletářské služby, opravy vah, traktorů, automobilů, rozhlasových a televizních přijímačů, lakýrnictví a fotografické služby. Byly vybudovány nové závody a provozovny služeb. Značně se zvýšil počet zaměstnanců, rostly řady členů družstva. V papírensko-polygrafickém závodě našly práci především ženy.

Lze tedy říci, že zelovská družstva značně přispěla k rozvoji města a sousedních obcí.

Text a foto: ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

Krajan Jan Novák u svého tkalcovského stavu (zemřel v roce 1981).

Velké a malé problémy

Dne 22. září t.r. se v Zelově konala plenární schůze obvodního výboru KSSCaS. Přítomni byli náčelník města a obce Zelov Edmund Barasiński, Zbigniew Tobjański, šéfredaktor Života Adam Chalupec, předseda OV KSSCaS v Zelově Zenon Jersák, tajemník OV Ladislav Pospíšil, členové OV Gustav Dedečius, Anna Smetanová a Irena Jersáková, kulturní instruktorka obvodní skupiny Eva Matejková a krajane Ivona Provazníková, Marta Jersáková a Roland Matejka. Tématem schůze bylo mj. vydání knihy Náčrt dějin Zelova a organizační otázky. Šéfredaktor Života Adam Chalupec se vyjádřil pro vydání této knihy. Informoval o problémech s hledáním vydavatele. Originál rukopisu a cenné snímky jsou v Československém ústavu zahraničním v Praze.

Náčelník E. Barasiński mluvil o tom, že originál rukopisu byl odevzdán československému velvyslanectví ve Varšavě, kde mu slibili pomoc při vydání knihy. Hovořil rovněž o tom, že v lednu 1987 uplyne 30 let od udělení Zelovu městských práv a vydání knihy by dodalo lesku oslavám tohoto výročí. Rekl., že by byl rád, kdyby kniha mohla výt v Československu, ale kdyby to nebylo možné, vydal by ji nákladem národního výboru v Zelově Úřad města a obce Zelov.

Z. Tobjański seznámil přítomné s obsahem knihy (stručný obsah knihy přinášíme na této stránce). Rekl., že kniha nebude obsahovat nic kontroverzního, jako tomu bylo s vydánou před lety knihou „49 listů z povodu braci českých“.

V další části diskuse shromáždění mluvili o podepsání dohody o spolupráci s Československým ústavem zahraničním. Uznali, že spolupráce probíhá dobře, ale upozornili na určité nedostatky v realizaci smlouvy podepsané na rok 1984. Skoda, že nebyla podepsána smlouva na rok 1985, ale přesto byl zajištěn pro krajanské děti letní tábor a lázeňské léčení pro jednoho krajanana, jakož i knihy. Krajané doufají, že ČUZ ve svých plánech bude i nadále přihlížet k pomoci pro Zelov, Kučov a Husinec. Jedná se o knihy, desky a kasy a předplacení časopisů pro krajanské klubovny, případně o informační a vlastivědné materiály o Československu. Zelovští krajané by uvítali návštěvu nějakého menšího českého lidového souboru. Bylo by dobré udržet letní tábor pro krajanské děti a lázeňské léčení pro krajanany, případně umožnit mladým krajanům účast v mezinárodních mládežnických letních brigádách v Československu. Krajané se rovněž zajímají o eventuální možnost zájezdu do Československa.

Nadále se mají konat kurzy češtiny. Má se o tom jednat s Československým kulturním a informačním střediskem ve Varšavě. Obvodní skupina KSSCaS v Zelově by také chtěla u příležitosti 30. výročí udělení městských práv Zelovu uspořádat s pomocí Střediska nějakou výstavu, případně vystoupení českého hudebního souboru.

Shromáždění hovořili rovněž o opravě a vymalování klubovny. Byla by potřebná finanční pomoc ústředního výboru KSSCaS, protože vlastní peníze OV v Zelově na to nestačí.

Na zakončení schůze shromáždění jednomyslně schválili následující závěr:

„Kniha Náčrt dějin Zelova je třeba vydat tiskem. Tato kniha obsahuje rovněž dějiny zelovských Čechů. Zmínky o Zelově pocházejí z 15. století, ale teprve od roku 1802 můžeme mluvit o udokumentovaných dějinách Zelova, které jsou nerozlučně spjaty s českou národnostní menšinou. Krajané sdruženi v

Kulturně sociální společnosti Čechů a Slováků v Polsku jsou zainteresováni vydáním této publikace.“

ZENON JERSÁK

Práce Náčrt dějin Zelova je specifickým zámkem. Přihlíží ke všem aspektům českého osadnictví v této oblasti — výstavbě osady, vzniku průmyslu a rozvoji dělnického hnutí. Sahá k historickému původu obce. Ukazuje rozvoj průmyslu a změny probíhající během dvou staletí. V období upevňování lidové moci ukazuje přispěvek českého obyvatelstva k výstavbě nového života, ke změnám v rozvoji města.

Tyto závěry dokumentujeme několika základními informacemi o Zelově. Koncem roku 1802 čeští kolonisté z třetí vlny emigrace museli opustit svou vlast pod nátlakem katolických Habsburků, vládnoucích v Čechách. Jako Čeští bratři přišli do Střelina a pak do Velkého Táboru u Kepna, a pak kupili velkostatek Zelov, který byl rozdělen mezi rodiny. Další systematický příliv Čechů do Zelova a přírůstek obyvatelstva způsobil přílišné rozdrobení hospodářství. 24 let po zakoupení Zelova počet obyvatel stoupil na 847. Ve druhé polovině 19. století zemědělství postupně ztrácelo význam ve prospěch tkalcovského průmyslu, který se stal zdrojem obživy a práce pro většinu obyvatel. Po roce 1870 se tu rozvinul textilní průmysl, zpracovávající bavlnu a vlnu. Vznikla řada malých závodů samostatně organizujících výrobu. Na základě rodicího se průmyslu vzniklo též domácké tkalcovství, které se postupně stalo závislé na velkém kapitálu města Lodže. V tomto procesu velké podniky postupně přebíraly malé české výrobce. Domácí tkalci se změnili v tovární dělníky.

Po získání nezávislosti Polska v roce 1918 se Zelov stal částí Lodžského vojvodství jako pružné průmyslové středisko s početnou dělnickou třídou, vědomou svých práv. Měl tehdy 6370 obyvatel, z toho 3700 Čechů. Z iniciativy společnosti se rozvinulo v osadě všeobecné školství. Působilo tu rovněž kulturní středisko.

Ve třicátých letech 20. století vznikly v Zelově dva závody potravinářského průmyslu. Rozvoj průmyslu prohloubil proces společenské polarizace. Jednotlivci bohatli, a zároveň pokračovala pauperizace tkalců. Životní podmínky dělníků byly neobyčejně těžké.

Dost brzy se v Zelově začalo utvářet dělnické hnutí. Koncem 70. let 19. století na schůzích stávkujících dělníků mluvil Ludwik Waryński. V meziválečných letech docházelo v Zelově k četným stávkám. Během prvomájového průvodu v roce 1929 na účastníky manifestace zaútočila policie, která střílela do dělníků a mnoho z nich ranila. Čeští a polští dělnici manifestovali proti českým, polským a jiným kapitalistům.

Značný vliv získala v Zelově Komunistická strana Polska a Polská socialistická strana — levice. Tyto strany řídily stávky a prvomájové průvody. Policie právem nazvala tuto osadu „Rudý Zelov“.

Za hitlerovské okupace v Polsku komunisté a levicoví socialisté vytvořili řadu proti-hitlerovských organizací. Po druhé světové válce byla společenskohospodářská situace velmi těžká. Průmyslové závody, zdevastované okupanty, nemohly na začátku zahájit výrobu. Uvedením závodů do provozu a jinými palčivými problémy v Zelově ze zabývala Polská dělnická strana. Prvním tajemníkem této strany byl Čech Teofil Miller, který zároveň plnil funkci fojta. PDS pořádala shromáždění obyvatelstva, mobilizovala k plnění vytyčených úkolů. V červnu 1946 se činnost PDS a demokratických sil soustředila hlavně na lidové hlasování (referendum) a první volby do Sejmu PLR. S postupem upevňování lidové moci se upevňovalo i postavení národního výboru — orgánu státní moci. Koncem roku 1954 Zelov dostal práva městyse. Měl 6000 obyvatel. Hlavním zdrojem obživy jeho obyvatelstva byla práce mimo zemědělství, hlavně v průmyslu. Z tohoto důvodu byl Zelov zařazen mezi městyse dělnického charakteru. V lednu 1957 dostal Zelov městská práva. Správní orgány a obyvatelstvo zvýšily úsilí o zlepšení společensko-hospodářské úrovně. Činnost politických a soudosprávních orgánů Zelova, zejména pak obyvatel — Čechů a Poláků, přinesla viditelné úspěchy.

Od svého vzniku se Zelov stal nejaktivnějším střediskem českého obyvatelstva v Polsku. Tuto funkci plní dodnes. Patří k velkým střediskům dělnické třídy v Lodžském vojvodství. Město je příkladem spolupráce a přátelství Čechů a Poláků. Tyto národy sdílely společně historické těžkosti i úspěchy. Spojuje je rovněž úsilí v budově nového září.

Z. TOBJAŃSKI

DĚKUJEME

REDAKCI

V Zelově proběhla recitační soutěž krajanských dětí. S radostí lze říci, že děti velmi pěkně přednášely české básně. Vybraly si je samy z časopisu a kalendáře „Československý svět“.

První cenu — fotografický aparát — získala Eva Jersáková za přednes básničky „Polámal se mraveneček“. Na druhém místě se umístila nejmladší účastnice soutěže Aldona Provazníková, která za básničku „Sluničko“ dostala volejbalový míč. Třetí byl Tomáš Jersák, který recitoval básničku „Brouček“. Jak odměnu dostal zásobník na známky. Všechny hlavní ceny věnovala redakce Života. Srdečně za ně děkujeme. Všichni ostatní účastníci soutěže dostali na potěšení hry a knížky.

Na zahájení a zakončení soutěže se promítaly pohádky. Soutěž byla velmi zdařilá. Máme jen jednu potíž: nedostatek knížek, které bychom mohli dávat jako odměnu v jiných soutěžích.

ZENON JERSÁK

Božena Němcová

BABIČKA

(5)

„Viktorka je sedlákova dcera ze Žernova. Rodiče její jsou už dávno pochováni, ale bratr a sestra žijí podnes. Před patnácti lety byla Viktorka dívčí jako malina; daleko široko nebylo jí rovné. Svižná jako srna, pracovitá jako včelka, nikdo nemohl by si lepší ženy přát. Takové dívčí, a když má ještě podíl na statku k očekávání, nezůstane pod pokličkou, to se rozumí. Také o Viktorce šla pověst po celém okoli a námluvníci podávali si dvěře. Tatikovi a matece by se mnohý byl libil, nejeden byl hospodář zámožný, a dcera by byla přišla, jak se říká, do plného, ale ona tomu nechtěla rozumět; jen ten měl u ní dobré oko, kdo nejpřekněji tancoval, a to jen při muzice. (...) Lidé si povídali, že je Viktorka hrda, že čeká, až pro ni přijedou v kočáru, prorokovali, že pýcha předchází pád, kdo dlouho vybírá, že přebere, a podobné pranostiky.

Toho času leželi ve vsi myslivci; jeden z nich začal chodit za Viktorkou. Šla-li do kostela, šel za ni, v kostele stál zajisté nedaleko ní, a místo co měl koukat na oltář, koukal na ni. Šla-li na trávu, zajistě se vyskytnul nabízku, zkrátka až říkalo kam říkalo, všude ji následoval jako stín. Lidé si povídali o něm, že nemá dobrý rozum, a Viktorka když vešla mezi kamarádky a stala se zmínka o něm, říkala: „Co ten voják za mnou chodí? Ani nemluví, jako ten morous. Já se ho bojím. Když ho nabízku cítím, jako by po mně lezlo, a z těch očí jde hlava kolem.“

Ty oči, ty oči, každý říkal, že ty na nic dobrého neukazujou; v noci prý mu i svítily, a ty černé obočí, které jako havrani křídla nad nimi roztaženy byly a uprostřed se stýkaly, ty byly patrným znamením, že jsou to oči uhrančivé. Někteří ho litovali říkoucí: „Můj bože, když může za takovou chybou, když se s ní narodil. A takové oči mají moc jen na některé lidi, každému se není před nimi co být.“ Nieměně sousedky, kdykoliv jim na děti pohlídli, lekly se a honem běžely přetřít je bílým šatem, a kdykoliv které dítě ve vesnici zastonalo, už říkaly: „Ze je uřknul černý myslivec.“ Konečně uvykly lidé na tu pošmournou tvář a mezi dívčaty se ozývaly i hlasys, že by nebyla ošklivá, kdyby přívětivější byla. Všeobecné jejich minění ale bylo: „Co s takovým podivinem. Bůhvi kdo a odkud je; snad to ani není člověk; skoro aby udělal před ním kříž a řekl: „Pán bůh s námi a zlý přyč! Vždyť netančí, nezpívá, nemluví; nechme ho!“ I nechal ho. Ale což to bylo všechno platno! Jim bylo lehko říci: nechme ho! — když za nimi nechodil; ale Viktorka s ním měla peklo.

Už ji mrzelo vycházet, kam právě nemuseila, jen aby na chvíli těch očí se zprostila, které ji všude pronásledovaly. Už ji přestala muzika těšit, protože vždy z některého kouta v sedinci pošmourný obličej na ni se díval; už nechodila tak ráda na přástvy, nebot věděla jistě, že jestli nesedí ve světnici, stojí u okna venku černý myslivec, a dívčeti vázly hlas v hrdle a nit se jí trhala. Trápilo ji to. Každý pozoroval změnu na ní, ale nikdo si nepomyslil, že by myslivec snad tím vinil

byl; považovali ho za blázna a myslilo se, že ho nechává Viktorka za sebou chodit, protože si právě jiné pomoci neví. Jednou ale povídala Viktorka kamarádkám: „To mi věřte, dívčata, kdyby teď právě ženich pro mne přišel, až by si byl chudý nebo bohatý, pěkný nebo ošklivý, hned bych si ho vzala, jen kdyby byl přespolní.“

„Co ti vlezlo do hlavy? Máš snad doma zlou vůli, že ses tak zbrkla a že by se ti už ani u nás nelíbilo?“ ozvaly se dívčata.

„Nemyslete si to o mně. Ale já tu nemohu vydržet, dokud tu bude ten černý voják. Vy si to nemůžete ani pomyslit, jak mne ten člověk dotěravý trápí a zlobí. Už se ani s pokojem vyspat ani pomodlit nemohu, všude mne ty oči pronásledujou,“ žávala s pláčem Viktorka dívčatům.

„Ale božínsku, pročpak mu to nezakážeš, až za tebou nechodí? Proč mu neřekneš, že ho nemůže vystát, že je ti sůl v očích?“ radily ji holky.

„Copak jsem to neudělala? S ním jsem nemluvila; jakpak nařík promluvit, když jde za mnou jako stín. Ale vzkázala jsem mu to po jeho kamarádu.“

„No, a neposlechl?“ ptaly se dívčata.

„Ba že ne; povídala tomu druhému, že mu nemá nikdo co poroučet, že on si může chodit, kam chce a ke komu chce. Ostatně že mně ještě neřekl, jestli mě má rád, abych mu tedy nevzkazovala, že ho nechci!“

„Považme nezdvořáka,“ durdily se holky; „copak si o sobě myslí? Měly bychom se mu pomstít za to.“

„Jen si s takovým nic nezačínejte, mohli by vám udělat,“ minily povážnější.

„Láry fáry, co nám může udělat. K tomu by musel mít něco, co jsme na těle nosily, a to zádná z nás nedá, a od něho také něčeho nepřijmem, jaképak tedy strachy? — Jen ty se, Viktorko, nic neboj, však my budem s tebou chodit, a jednou toho čerta přece vyplatíme.“ křičely smělejší z dívčat.

Ale Viktorka bázlivě kolem sebe se ohlížela a nepotěšena jejich domluvou vzdychla si: „Kdyby mi jen Pán bůh z toho kříže pomohl.“

To, co Viktorka dívčatům svěřila, nezůstalo tajemstvím, rozneslo se dost brzy, až přes pole do druhé vsi.

Za několik dní octnul se jakýs úslužný člověk ze sousední vsi ve dvoře Viktorčina otce. Mluvilo se o tom a onom, sem a tam, až vylezl s barvou ven, že by totiž soused syna svého rád oženil a ten syn že by rád Viktorku, že ho prosili za starosvata, aby jim vyjednal, zdali by směli přijít námluvy držet nebo ne.

„Sečkejte chvilku, já se zeptám Viktorky: ona až vám řekne. Co se mne týče, já znám Šimu i syna jeho Tondu a nemám nic proti tomu; mají pořádnou živnost,“ řekl starý námluvčí a šel zavolat dceru do komory, aby se s ní poradil.

Jak to Viktorka slyšela, bez všechno rozmyšlování řekla: „Ať přijdou!“

Otcí se to zdálo divně, že se tak najednou rozhodla, ptal se jí, jestli Tonika zná, aby je darmo neondala; ale Viktorka zůstala při

svém slovu a řekla ještě otci, že ona Tonika Simovic dobré zná, že je hodný hoch.

„Já mám radost z toho,“ řekl otec, „ostatně jak sis udělala, tak máš. Spánembohem tedy, ať přijdou.“

Když otec šel, by starosvata odbyl, přišla matka k Viktorce do komory, dělala ji křížek a prála štěstí.

„Co mne přitom nejvíce těší, že nepřijdeš ke tchýni ani k švakrové, že budeš sama hospodyně,“ dodala.

„I mamičko, já bych si ho vzala, kdyby měl dvě tchýny,“ odpověděla Viktorka.

„Inu to je tím lépe, když se máte tak rádi.“

„I to ne, mamičko, já bych i jinému hodněmu hochu byla slovo dala.“

„Prosím tě, co to mluvíš, vždyť se jich dost hlásilo a žádného jsi nechápal.“

„Tenkrát nechodil ještě za mnou ten voják s téma zlýma očima,“ šeptala Viktorka.

„Ty nemáš všech pět pohromadě; co to mluvíš o vojáku, co je ti do něho, ať si choď kde chce, ten tě přece nevyžene z domu?“

„Bá mamičko, ten, jen ten, já se trápím, soužím, nemám nikde stání ani pokoje,“ zaplakalo dívčice.

„A proč jsi mi to už dávno neřekla, byla bych s tebou šla ke kmotře kovářce, ta umí od takových věcí pomáhat. Jen to nech, zitra k ní dojdou,“ potěšila matka dceru.

Druhý den šla matka s dcerou k staré kovářce. Ona zná prý mnoho věcí, co jiní lidé neznají. Když se někomu něco ztratí, když krávy nedojí, když kdo koho uhrane, ode všechno pomáhá kovářka, ona umí všechno uhádnout. Viktorka důvěrně všecko kovářce povíděla, jak a co jí je.

„A tys nikdy s ním nemluvila, ani jediného slovíčka?“ zkoumala na ni kovářka.

„Ani slovíčka.“

„Nedal ti také, anebo neposlal po vojáčích něčeho k jídlu, jablko nebo marcipán?“

„Nic, kmotra, nic; ti ostatní vojáci ani s ním nedrží, on prý je tuze pyšný a jakživ je takový samotář. Povídali to u nás.“

„To je už ten pravý morous,“ tvrdila s jistotou kovářka; „ale ty se nic neboj, Viktorko, však já ti pomohu, prozatím není ještě zle. Přinesi ti zitra něco, a to budeš nosit ustevně při sobě. Ráno když vyjdeš z komory, nikdy se nezapomeň pokropit svéčennou vodou a řekni: Pán bůh se mnou a zlý pryč. Když jdeš polem, nikdy nedivej se za sebe ani kolem sebe, a kdyby i voják k tobě promluvil, nic nedbej, a kdyby mluvil jako anděl. On dovede i hlasem učarovat; radší si hněd uši zaplat. Pamatuji si to. Nebudě-li ti za několik dní lépe, musíme se pokusit o něco jiného, jen ty ke mně zase přijď.“

Viktorka odešla s radostnější myslí a doufala, že ji bude zas dobré a lehko, jako ji bývalo kdy jindy. Druhý den přinesla jí kovářka cosi v červeném klocu zaštíteno a zavěsila to sama dívčeti na krk, přikazuje, aby to od sebe nedávala, aniž komu ukazovala. Navečer, když žala trávu, zhldla sice, že tam nedaleko u stromu kdosi stojí, cítila, že se jí krev do tváří hrne, ale zmužila se, ani jednou neohlédla se kolem sebe, a hotova jsouc s prací, chvátala domů, jako by za ní hořelo. Třetí den byla neděle. Matka pekla koláče, také šel pozvat pana kantora a několik starých sousedů na odpoledne, a po vesnici sestrovali hlavy, povídajíce si: „U Mikšu budou držet námluvy!“

Odpoledne přišli do dvora tři muži ve svátečních kabátech, dva měli rozmarýnu na rukávech. Hospodář přivítal je na prahu a čeládka stojící na záprazi přála: „Dej vám Pán bůh mnoho štěstí!“

„Dejž to Pán bůh!“ odpověděl tlampač za otce i syna.

Zenich vesel jako poslední přes práh a venku se ozývaly ženské hlasys: „Cistý to hoch, ten Tonik, hlavu nese jako jelen, a jaký to má krásný prut rozmarýnu na rukávech, kdepak ji as kupil?“ a zase mužské hlasys na to odpovídaly: „Což je o to, ten může hlavu vypínat, když si odvede ze vši nejlepší dívčí, nejlepší tanečnice, dobrou hospodynou a k tomu i možnou. Tomu je hej!“

Tak si myslili i po vši mnozí rodiče a hněvali se, proč právě přespolního si Viktorka vybrala, proč ji nebyl ten a onen dobrý dospěl, k čemu ten spěch a ty vrtouchy, a kdesi cosi, jak to už při takových příležitostech bývá.

Do večera bylo po námluvách. Pan kantor napsal svatební smlouvu, svědkové a rodiče podepsali ji třemi křížky místo jmen, jež pan kmotr připsat musel, a Viktorka slíbila Toníkovi rukoudáním, že bude za tři neděle jeho ženou. Druhý den přišly kamarádky přát štěstí, a když vešla Viktorka na náves, všude ji pozdravovali: „Dej ti Bůh štěstí, nevěsto!“, ale mladá chasa když začala: „Skoda tě bude od nás, pročpak odcházíš, Viktorko?“, tu jí vstoupily slze do očí.

Jednoho dne seděla s ženichem podvečer v sadě. Povídali si o budoucím hospodaření spolu a o svatbě. Tu náhle Viktorka se zamířila, oči měla upřené na křoví před sebou a ruka se jí trásla. „Co je ti?“ ptal se ji ženich podiven.

„Podivej se mezi ratolesti naproti, nevidíš tam nic?“ šeptala Viktorka.

Zenich se podivil říka: „Já nevidím nic, a cos ty tam viděla?“

„Mně se zdálo, že se na nás černý voják dívá,“ šeptala nevěsta ještě tišeji.

„Nu, počkej, tomu uděláme konec,“ vykřikl Toník; vyskočil a všecko prohledal, ale darmo, nikoho neviděl. „Já mu to přece nedaruju, jestli se bude pořád na tebe koukat ještě teď, zasolím mu notně!“ zlobil se Toník.

„Nezačínej s ním hádky, Antonine, za to tě prosím, to viš, voják je voják. Sám otec byl na Cervené Hůře a byl by i něco za to dal, kdyby ho tamější důstojník z naší vsi byl dal, ale on řekl, to že nemůže udělat, i kdyby chtěl, a že prý to není žádné provinění, když se dívá muž na dívce. Otec tam slyšel mezi vojáky, že prý je ten voják z velmi bohatého rodu, že prý se dal sám mezi vojáky a že může jít pryč kdy chce. To bys pěkně pochopil, s takovým si něco začít.“ Tak řekla Viktorka Toníkovi a on jí slíbil, že nechá vojáka být vojákiem.

Na Viktorku ale přicházely od večera zase předešlé těžké chvíle, a jakkoliv s důvěrou škapulíř k srdci tiskla, kdykoliv neštastné oči na blízkou byly, ono nepřestalo přece jen nepokojně tlouci. Viktorka šla zase na radu ke kovářce. „Já nevím, to je snad už trest od Pánabohu na mne uložený, že mi to nic platno není, co jste mi dala. Já vás přece ve všem poslechl,“ naříkala si Viktorka.

„Nech, holka, jen nech, však já mu posvítím, a když sám anekrist byl. Musím ale dříve od něho dvě věci mít. Než si je zaopatřím, chraň se ho co můžeš. Modli se k andělu strážci a za ty duše v očistci, za které se nikdo nemodlí. Když některou vykoupíš, bude za tebe orodovat.“

„Však to je to nejhorší, kmotra, že se nemohu už pokojnou myslí pomodlit,“ plakalo dívce.

„Vidíš, vidíš, holka, proč jsi to tak dlouho nechala, až tě ta zlá moc přemohla. No, ale dá Pánbůh, že toho d'ábla přemůžem.“

Viktorka sebrala všecku svoji sílu, modlila se vroucené, a když chtěly myšlenky jinam zabíhat, hned si myslila na umučení Pána, na Pannu Marii, aby jen ta zlá moc odstoupila. Chránila se jeden dva dni; třetí den ale vyšla si na nejjazší cíp otcova pole, na jetelinu; čeledinu přikázala, by záhy přijel za ní, že si s kosením popíli. Sla tam, jako srna si kráčeje, lehkým krokem, až se lidé zastavovali, dívajíce se za ní, jak pěkně jí to sluší. Tak šla tam, a domů přivezl ji čeledin na zelené jetelině, bledou, poraněnou. Měla nohu zavázanou tenkým bílým šátkem a museli ji snést s vozem a do stavení. „Rodiče svatohorská!“ bědovala matka. „Holka, co se ti stalo?“

„Zabodla jsem si do nohy trn, hluboko, přišlo mi od toho zle. Doneste mne do kromy, já si lehnou!“ prosila Viktorka.

Donesli ji na lože a otec běžel hned pro kovářku. Kovářka přiběhla jako na koni a s ni houf nezvaných kmotro, jak to už bývá. Jedna radila mateři líčko, druhá psoser, třetí zaříkat, čtvrtá kouřit, kovářka ale nedala se mejlit a přikládala na otekou nohu bramborový škrob. Pak poslala všechny pryč, uvolu-

Kresba: Adolf Kašpar

jíc se, že bude sama Viktorku hlijat, a že bude co nevidět zase všecko v pořádku.

„Pověz mi pak, holka, jak to bylo, tys nějaká zlekaná? A kdopak medle zavázel ti nohu tím bělounkým, hebounkým šátkem? Já ho raději schovala, aby si ho ty trajdy nevšimly,“ pravila opatrná kovářka, ukládajíc ji nohu na lůžku.

„Kam jste ho dala, kmotra?“ ptala se kvapně Viktorka.

„Máš ho pod poduškou.“

Viktorka sáhla pro šátek, prohlížela krvavé na něm škvurny, prohlížela vyšité jméno, jež neznala, a tvář její měnila se z bleda do červena.

„Holka, holka, ty se mi nelibíš, co si mám o tobě myslit?“

„Myslete si, že mne Pánbůh opustil, že jsem ztracena na věky věkův, že mi nemí pomoci.“

„Snad má horkost a blábolí?“ myslila si kmotra, sahajíc Viktorce na tváře, ale ty byly studené a ruce také byly studené, a jen oči děvčete hořely, obráceny jsouče na šátek, který před sebou držela.

„Slyšte, kmotra,“ začala tiše, „ale nikomu to nepovídajte, všechno vám povím. Ty dva dny jsem ho neviděla, však víte, koho myslím, ale dnes mi od rána v uších znělo: jdi na jetelinu, jdi na jetelinu, jako by mi to někdo pošeptával. Já věděla, že je to nějaké pokušení, neboť on tam nejvíce bývá, ale přece mi to nedalo pokoje, až jsem vzala loktuši a kosu. (...) Tak mne to pohánělo až na pole. Koukla jsem ke stromu, nikdo tam. No když tam není, je vyhráno, myslila jsem, vzala kosu a chtěla jsem žat. Tu mi napadlo, abych zkoušla štěsti, chtěla jsem nalézt čtverolistý jetelíček a přitom myslila jsem: Najdeš-li ho, budeš s Antonínem šťastna! Hledám, div jsem na jetelině oči nenechala, ale nic jsem nenašla. Tu mi přišlo podívat se na stráň, a koho tam pod stromem vidím — vojáka! Rychle se obrátilm pryč, ale v tom okamžení šlápla jsem na trny, co u cesty leželo, a nohu jsem si poranila. Nekříkla jsem, ale bolesti se mi dělaly před očima mžitky a já sklesla na zem. Jako ve snu vیدěla jsem, že mne bral někdo do náruče a odnášel, až mne pak silná bolest probudila.“

U potoka klečel voják, smáčel v něm svůj šátek a vinul mi ho okolo nohy. Dost mne bolest trápila, hlava se mi až motala, ale ani jsem nešpetla, oči neotevřela. Kladl mi svou

rukou na čelo, bral mne za ruku; mne mráz pocházel, ale mléčela jsem. Pak mne pustil a začal mně kropit vodu do obličeje, zdivíhal mi hlavu; co jsem měla dělat, musela jsem přece oči otevřít. — Ach, má milá kmotro, ty jeho oči na mne zasvitly, jako to boží slunko; já musela svoje oči zakrýt! Och, vy jste měla pravdu, milá kmotra, že učaruje i hlasem; mně zaznívá ustavičně v uších jeho hlas, jeho slova, když mi povídá, že mne miluje, že jsem jeho blaho, jeho nebe!“

„Jaká to hříšná slova, to je vidět d'ábelské ličky, kterémupak člověku by takové řeči napadly! Neštastná holka, cos to myslila, že mu uvěřila, bědovala kmotra.“

„Bože, jakpak neuvěřit, když vám řekne, že vás miluje!“

„Leda povídali, copak je to toho, samé balamutění. Chce té o rozum připravit.“

„Já mu to také řekla, ale on se mi Bohem a duši dokládal, že mě miloval hned od prvního uvidění a že se jen proto vyhýbal se mnou mluvit a říci mi to, protože nechtěl připoutat mne k neštastnému svému osudu, který ho všeude pronásleduje. Já mu všecko věřila, řekla jsem mu, že jsem se ho bála, že jsem ze samého strachu se nevěstou stala; řekla jsem mu, že nosím na srdci škapulíř, a když ho žádal, dala jsem mu jej,“ řekla Viktorka.

„I ty můj spasiteli,“ bědovala kovářka, „ona mu dá svěcený škapulíř, ona mu dá vše na svém těle zahřátou! Už jsi v jeho mocí, už ti ani Pánbůh nepomůže, už ti učároval dočista!“

„On řekl, to kouzlo že je lásku a jinému abych nevěřila.“ ozvala se zase Viktorka.

„Ano, ano, povídali — lásky; já bych mu povíděla, co je lásky; ale už je všechno darmo, co jsi to jen udělala; vždyť je to morous, a on ti nyní bude krev z těla ssát, až ti všecko vyssaje, zadává tě, a duše tvoje nebude mít ani po smrti pokoje. A jak jsi mohla být šťastna!“

Viktorka se kmotřiných slov zděsila, za chvíli ale povídala: „Už je darmo; já za ním půjdou, i když mne do pekla vedl. Už je darmo. Příkryjte mne; mrazi mne!“ řekla po krátkém pomlčení.

Kmotra naházelala na ni peřín, kde jaká, a Viktorce vždy zima bylo a slovička již víc nemluvila.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLÉ

TRNAVSKÁ UNIVERZITA

K 350. VÝROČIU ZALOŽENIA

Uhorsko, ktoré sa stalo najväčším štátom útvarom strednej Európy už na rozhraní 10. a 11. storočia s vlastnou administratívou a cirkevnou organizáciou, a tak ziskalo nások pred susedným Rakúskom, Čechami a Poľskom, oneskorilo sa za nimi o 300 rokov čo do vlastnej univerzity. Praha mala univerzitu od roku 1348, Krakov od r. 1364 a Viedeň od roku 1365. Všetky pokusy založiť univerzitu v Uhorsku roku 1367 v Pátkostoli, roku 1389 v Budine, roku 1465 v Bratislave (Academia Istropolitana) skončili sa neúspechom. Historici uvádzali ako príčinu stále turecké nebezpečenstvo a vnútornú národnú nejednotnosť Uhorska. Je paradoxom, keď z Uhorského kráľovstva zostało len územie dnešného Slovenska — ostatok okupovali Turci a nebezpečenstvo zobrať ďalšie kraje rástlo — otvorila sa univerzita v Trnave, na slovenskom území a existovala teda takmer 150 rokov.

Zakladateľ Trnavskej univerzity, ostrihomský arcibiskup Peter Pázmány, sa sám pohľadal za Maďara (narodil sa vo Veľkom Varadiňe), ale stále ho sprevádzalo vedomie nemadarského pôvodu. Roku 1634 žiadal prijať svojho synovca Mikuláša medzi moravskú šľachtu s odôvodnením, aby sa jeho rod vrátil na západ, odkiaľ vyšiel a aby sa tento posledný potomok rodu mohol stať dobrým Moravanom.

V Trnave už v rokoch 1561—1567, potom od roku 1615 pôsobilo kolégium s gymnáziami, ktoré už roku 1617 malo vyše 600 žiakov, pričom ich veľa bolo zo šachtických rodín. Otvorenie univerzity v Trnave predchádzali Pázmányove ekonomicke transakcie v Trnave dobrých 15 rokov, ako kupovanie domov, stavebných parcel, zakladanie internátov i knižnice. Po rokovaniah s cisárom a Rímom a po ziskaní potrebných financií vydal Pázmány 12. mája 1635 zakladaciu listinu, podľa ktorej zakladá univerzitu v Trnave, hoci súhlasí aj s iným mestom, ak pominie turecké nebezpečenstvo, ale nie mimo územia ostrihomské diecézy. Akademické hodnosti sa majú udeľovať ako na iných univerzitách. 13. novembra 1635 za veľkej účasti šľachty, kléru a ľudu otvorila sa slávnostne univerzita v Trnave. Zakladateľ odovzdal v chráme sv. Mikuláša prvému rektorovi univerzity Jurajovi Dobronokimu fundačnú listinu i cisársku konfirmáciu. Na druhý deň profesor logiky Martin Palkovič, rodák z Chtelnice, otvoril semestier prednáškou o podstate rozumovej filozofie.

Za celé obdobie existencie univerzity v Trnave (1635—1777) bola vyučovacím jazykom latinská. Niekdajšie stavanie otázky, či univerzita bola slovenská alebo maďarská, je anachronizmom. Hoci existovala na slovenskom území, študovali na nej uhorski štátni príslušníci bez ohľadu na pôvod a jazyk: Slováci, Maďari, Chorváti, Nemci, Sedmohradčania, Rumuni a nebola uzavretá ani pre príslušníkov iných štátov. Bola to uhorská univerzita.

FAKULTY

Trnavská univerzita začína s filozofickou a teologickej fakultou, právnickú a lekársku fakultu dostala neskôr. Prednášky boli od 1. novembra do 8. septembra.

FILOZOFICKÁ FAKULTA. Stúdium na filozofickej fakulte trvalo tri roky, v troch kurzoch nazvaných podľa hlavných predmetov logika, fyzika, metafyzika. Popri týchto predmetoch sa vyučovala aj etika, matematika, geometria, astronómia, prírodné vedy, neskôr aj francúzština, taliančina, tanec, šerm a pod. Raz do mesiaca bývala dišputa, päť ráz do roka boli

slávnostné verejné dišputy. Rigorózne skúšky na získanie doktorátu boli pôvodne dve: prvá koncom druhého ročníka pred štyrmi profesormi, druhá po skončení troch rokov štúdia, trvajúca hodinu. Kandidát musel ešte obstať na verejnej dišpute. Už roku 1638 dosiahlo prvých 11 kandidátov doktorát filozofie. Promócie sa konali za prítomnosti rektora, kancelára a všetkých štyroch dekanov. Z desiatok profesorov na filozofickej fakulte možno spomenúť Martina Palkoviča, Stefana Šajkoviča, Henricha Berzeviciho, Františka Černoviča, Pavla Behovského, Jána Prileškého, Andreja Jasinského, Jána Ivančiča, Antona Revického, Jána Horváta, Maximiliána Hella.

Do sústavy filozofickej fakulty patrilo aj päť triedne gymnázium s triedami infima, media, grammatica, humanitas a rhetorica.

TEOLOGICKÁ FAKULTA. Stúdium na nej trvalo štyri roky. Látka sa prednášala podľa Summy Tomáša Aquinského ako dogmatika, morálka, bibliotika, pastorálka, hebrejčina. Po reforme a poštátnení univerzity v roku 1769 zoskalo na teologickej fakulte sedem profesorov: dvaja pre dogmatiku, dvaja pre morálku a pastorálku, jeden pre bibliotiku, jeden pre kontrovierzistiku, jeden pre rečenictvo a cirkevné dejiny. V týchto disciplínach vyšlo v univerzitnej tlačiarni mnoho pôvodných titulov, ktorých autormi boli František Obročný, Gašpar Henter, Krištof Pajčíč, Gabriel Erdödy, František Bochech, Vít Pichler, Ludovít Capodi, Ján Filo. Na teologickej fakulte študovali poslucháči z celého Uhorska a národnostné zloženie tu bolo najpestrejšie.

PRÁVNICKÁ FAKULTA sa otvorila na Trnavskej univerzite v roku 1667 zásluhou arcibiskupa Juraja Pohronca zo Selpčian. Slávnosť bola tiež v dome sv. Mikuláša za osobnej prítomnosti palatína a najvyšších predstaviteľov krajin. Reč o užitočnosti a význame civilných zákonov predniesol profesor civilného práva Ján Adam Textor a v univerzitnom kostole predniesol reč profesor cirkevného práva Ferdinand Preyschaff. Okrem týchto dvoch prednášali dvaja profesori uhorského práva, jeden teóriu, druhý prax. Učilo sa aj všeobecné, medzinárodné právo. Kandidáti akademických stupňov boli povinní vydáť svoje práce pred skúškami tlačou. Stúdium trvalo tri až štyri roky.

LEKÁRSKA FAKULTA vznikla po reforme a poštátnení Trnavskej univerzity intimátom císařovnej zo dňa 14. decembra 1769. Za jej prvého riaditeľa vymenovali mestského lekára v Trnave Jána Gilga z Gilgenburgu, rodáka zo Slezska, absolventa viedenskej lekárskej fakulty. Lekárska fakulta dostala päť katedier (viedenská mala štyri): fyziológiu a farmakológiu prednášal Adam I. Prandt, patológiu a interné lekárstvo Michal Soretič, anatómiu Václav Trnka, chirurgiu a pôrodnictvo Jozef J. Plenck, botaniku a chémiu Jakub Winterl. Stúdium bolo rozdelené na päť rokov. Prednášky sa spočiatku konali na troch miestach v Trnave, až v roku 1772 sa lekárska fakulta nastúpila do vlastnej budovy. Na lekárskej fakulte Trnavskej univerzity si nostrifikovalo diplom získaný v zahraničí 39 lekárov, 2 pôrodníci, 2 oční lekári, 127 chirurgov, 21 pôrodných asistentiek. Najväčším problémom lekárskej fakulty bolo, že Trnava nemala nemocnicu (župná sa začala stavať až v roku 1824). V malom xenodóchiu bolo 12 posteli pre zostarnutých meštanov, ktorí zostali na opatrovanie mestu, a Lazaret žil z almužien. Profesori lekárskej fakulty sa ve-

novali vedeckej činnosti: Václav Trnka vydal roku 1775 dielo o malárii, ktoré označili za najlepšiu prácu súčasnosti. Kniha profesora Jozefa J. Plecka O očných chorobách (1777) vyšla záhradko v nemeckom, holanskom a čínskom preklade. Pred rigoróznymi skúškami poslucháči museli svoje práce publikovať a boli medzi nimi aj niektoré pôvodné, napr. Z. Horvatovský, Flora Tyrnaviensis, Trnava 1774, 46. Absolventi lekárskej fakulty Trnavskej univerzity vynikli ako skvelí mestskí i župní lekári a Jakub Reineggs bol v rokoch 1778—1781 osobným lekárom gruzínskeho kráľa Herakleita II.

Už od roku 1635 mala Trnavská univerzita vlastnú a skvele vybavenú lekáreň, ktorá služila aj potrebám mesta a na rozdiel od ostatných lekárni vydávala lieky zdarma. Vo veľkom spore s trnavskými lekárnikmi po roku 1781 prihlásilo sa mesto na jej stranu. Už 16. mája 1647 pozval trnavský magistrát Fr. Abraháma Jungra do univerzitnej lekárne na skúšky, ktoré skladal pred slávnymi lekármi svojej doby, a na prípravu veľmi vzácneho a drahého lieku Theriaku.

BUDOVY A ZARIADENIE

Trnavská univerzita začína v budove bývalého dominikánskeho kláštora sv. Jána Krstiteľa, ktorú prevzalo kolégium roku 1615 opustené a zničené požiarom. Po najpotrebnnejších opravách začalo sa s výstavbou nádhernej baziliky, ktorá financoval palatin Mikuláš Esterházy. Areál je dnes vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku. Na stavbu tohto univerzitného kostola dodávali drevo z bavorských, tirolských a liptovských lesov, šindel z bytčianskeho panstva, kamenná a dlaždice z oravských kameňolomov. Tehlu pállili anabaptisti v Dechticiach, lipové klásky na schody hlavného oltára vozili sa z lesa čachtického panstva. Architektom univerzitného budova bol Pietro Spazzo, v druhej fáze Venerio Ceresola, posledné prestavby, resp. stavbu lekárskej fakulty viedol František A. Hildebrand. Východnú stranu Hollého ulice ešte dodnes tvoria štyri internáty pre poslucháčov (Adalbertinum, Convictus rubrorum, Mariannum, Convictus nobilium), v Halenárskej ulici zostalo Stephanum. Biskup Ferdinand Pálfy dal vyzdobiť (okolo r. 1670) univerzitnú aulu, aby v nej mohli byť slávnosti, dišputy a promócie.

Trnavská univerzita mala vlastnú tlačiareň ktorá za svojej existencie v Trnave vydala vyše 3000 kníh. Mohla tlačiť latinské, grécke, hebrejské, nemecké, slovenské, maďarské, rumunské, chorvátske a francúzske texty. Pri likvidácii mala 17 druhov iniciálok 86 druhov písma, 31 druhov švabachu, 4 grécke, 2 hebrejské a 2 súpravy nót. Vytlačilo sa tu aj niekoľko kníh a záruk. Pri odchode univerzity do Budína zoskalo v Trnave ešte polovica tlačiarne, ale po 20 rokoch prestahovali aj ju.

Štyri veľké fóliové katalógy evidujú situáciu knižnice Trnavskej univerzity pred prestavbou. Medzi viac než 15 000 zväzkami bolo vyslo 3000 inkunáblií, navyše samostatné zbierky Keprinayova a Prayova. Trnavská univerzita mala svoj bohatý archív, zbierky, kabinet, botanickej záhradu, astronomické observatórium, ktoré viedol svetoznámy astronom Maximilián Hell. Univerzite patrila aj veľká záhrada Stelli s anglickou úpravou a rekreačným zariadením.

STUDENTI

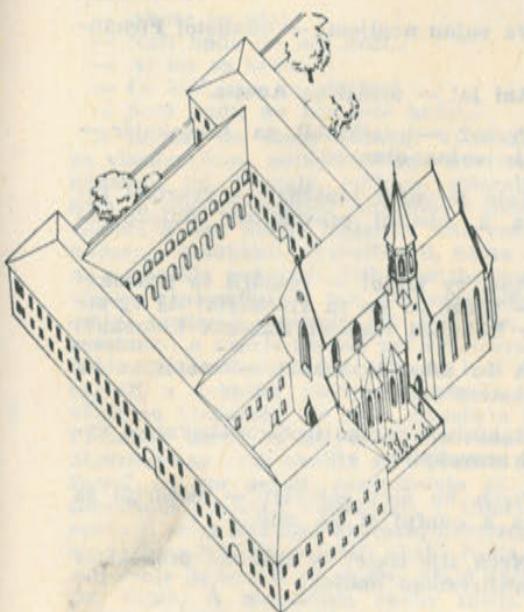
Okolo tisíc univerzitných poslucháčov v demänisicovom meste dalo sa každý školský rok

Zakladacia listina Trnavskej Univerzity z 12. mája 1635

poznáť. Sklon k výtržnostiam, známy zo všetkých univerzitných stredisk, nedával trnavským magistrálnym pánom spávať. Od roku 1238, keď Belo IV. povýšil Trnavu na slobodné kráľovské mesto, magistrát využíval právo meča tak, „že trnavské sibenice neboli nikdy prázdné“. Univerzity si však trestali previnilcov samy: to sa stalo v Trnave dlhočinným jablkom sváru. Študenti sa dopúšťali drobných krádeží rýb v rybníku za Hornou bránou, hrozna v mestských

Celkový plán univerzitných budov zo 17. storočia.

Univerzitné budovy, hlavná fasáda veľkého seminára

Celkový pohľad na univerzitné budovy

Foto: archív

vinohradoch, piva v pivovare. Bez nich sa neobíšli bitky v krémach a na uliciach. Najznámejšia bola zápletka roku 1726. Začala sa o druhé popoludni, keď študenti tasili kordy, aby oslobodili poddaného, ktorého viedli drábi do väzenia, a do večera sa bolo celé mesto, hoci už nik nepoznal príčinu. Vyšetrovanie dekanu filozofickej fakulty F. Roysa skončilo fiaskom, študenti sa nepriznali a úrady zostali bezradné. Študenti mali sklon rovnať sa kolegom v Paríži či Bologni, ale Trnava im tieto možnosti nedávala a obmedzovala im aj tie, ktoré mali. Zo zachovaných piesní, ktorými sa roku 1777 lúčili študenti s Trnavou, sála irónia a výsmeh na adresu malicherného magistrátu, nemajúceho pre nich pochopenie a opakovany refrén piesne „eris posthac nisi fallor oppidorum famula“ — staneš sa, Trnava, slúžkou mestieček, keď my odídeme — je výrečný.

ZRUŠENIE

Reforma cisárovnej Márie Terézie v roku 1763 týkala sa predovšetkým právnickej fakulty a novozriadenej fakulty medicíny. Vtedy sa prvý raz uvažovalo o presiahovaní univerzity. Zatiaľ šlo o poštátnenie univerzity. Viedenský dvor vymenoval Immricha Feketeho za hlavného správcu univerzity a profesori odteraz mohli byť menovaní len s jeho súhlasom. Profesori teologickej a filozofickej fakulty mali dostávať plat z Pázmányových fundácií, ostatným určila plat cisárovna — priemerne 1200 zlatých ročne. Keď pápež Klement XIV. zrušil jezuitskú rehoľu 21. júna 1773 a cisárovna dala 11. októbra 1773 súhlas s jej zrušením aj v Uhorsku, bolo treba obsadiť profesorské miesta na filozofickej a teologickej fakulte, čo sa urobilo konkúrcom. Budovy, kostol, tlačiareň, observatórium, knižnice, zbierky a potom záhrady, lúky, majetok v Bielom Kostole, turčianska prepozitura, veľké majetky v Sali, v Znove, v Bzoviku, v Bohuniciach, vinnice v Senkviciach, Modre, Sv. Jure a Rači pripojila cisárovna k štátному univerzitnému fondu.

Nad Trnavskou univerzitou sa začínalo zmrákať. Namietalo sa, že Trnava nemá výhodnú polohu, kúsok od nej je ďalšia univerzita vo Viedni, nemá dostatočné budovy a predovšetkým chýba veľká nemocnica. Osobitná komisia (K. Nitzky, W. Kempelen, A. Sabo) prehliadla 2. decembra 1776 budovy v Trnave a padlo definitívne rozhodnutie prestahovať Trnavskú univerzitu do Budína, kde cisárovna dala k dispozícii kráľovský palác. Profesor uhorského práva a rektor Ján Zelenay mal poslednú prednášku v Trnave 24. augusta 1777.

Sťahovacie náklady ponúklo uhradiť mesto Budín, 9. novembra 1777 začali tu prednášky, ale zložité problémy jednotlivých fakúlt trvali dlhšie a situácia sa nezlepšila ani na lekárskej fakulte. V roku 1834 prestahovala sa univerzita do Pešti.

Univerzitné budovy v Trnave zostali prázdne. Pôvodne sem chcela cisárovna premiestniť sirotinec z Pettau, neskôr však dostali budovy vojenski invalidi. V budove lekárskej fakulty sa na čas umiestila Kráľovská akadémia, akási náhradka kombinovanej filozofickej a právnickej fakulty, ale aj tā prešla zákratko do Bratislavu.

Univerzita vznikla a pôsobila v slovenskom prostredí a ovplyvňovala ho. Jej podiel na uvádzaní domáceho jazyka neboli úplne docenený, ale prejavuje sa už po roku 1648, keď to vyšiel latinsko-slovenský slovník, keď sa tu pred rokom 1655 pripravoval Sölošiho Cantus catholici a keď tu v šesdesiatych rokoch vydal Mikuláš z Domaniče latinskú prácu Zaujímavý spis o slovenskej reči. V spoločenských a právnických vedách formovali sa v Trnave vedeči Sentiváni, Revický, Ivančič, Jasinský, Adám, ktorým neboli cudzie moderné myšlienky. Trnavská univerzita nijako nezaostala v aplikácii najnovších poznatkov Newtonovej fyziky. Riaditeľ observatória Trnavskej univerzity Maximilián Hell dosiahol svetové uznanie a za podpory dánskeho kráľa pozoroval zatmenie Venuše na ostrove Vardö. Dielo profesora chirurgie a očného lekárstva Jozefa J. Plencka sa preložilo nákoniec aj do činštiny. Významní historici Trnavskej univerzity Kazy, Katona, Pray, Kaprinay, Timon sa citujú dodnes. Tu vytváral Samuel Timon koncepciu dejín slovenského národa a z jeho myšlienok o Slovácoch vychádzalo slovenské národné obrodenie. Známe sú pokusy založiť na univerzite katedru slovenského jazyka a nadváznosť Bernolákovho Slowára. Básen poslucháča Trnavskej univerzity Stefana Seleckého Obraz panej krásnej perem malovaný, ktorá má v Trnave svoje prebývanie (1701) charakterizuje Trnavskú univerzitu takto:

Ona tēž Trnavu miesto vychýrila,
po krajinkách ktorým prv známa nebyla...
pro ňu Turek, z Tatar, z Rusi aži z Polska,
ludé se z bzbihajú z Moravy, ze Slezska,
tēž z Chorvackej zemi i z Sedmohradskej
do Trnavy idú kvôli paní peknej...
z Čech, ze Stajer, z Rakús miesto naščivujú...
I Vlaši v Trnavie tēž sa nachádzajú
od Rima na divy páni prichádzajú...

Za celé obdobie existencie univerzity v Trnave nepochopil sa širší význam tejto inštitúcie v meste, až po jej odchode, chodili delegácie k cisárovi prosiť o niektorú z fakúlt. Rektor Trnavskej univerzity použil v jednej obhajobe takúto formuláciu: „Certe nomen Tyrnaviae per Academiam universae Europae inclaruit, quod alias mansisset obscurum — meno Trnavy sa dostalo do celej Európy len vďaka univerzite, inak by o nej nik nevedel.“ V zdôvodnení cítí zbytočné ostrie smerom k Trnave, ale aj vedomie, čo univerzita pre mesto znamenala.

Dr. JOZEF SIMONČÍK, CSc.
(skrátené)

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA

(29)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Samo Pichanda a Ján Antosa čím ďalej tým väčšími zabývali do Rakúsko-Uhorska a vojne pokoja nedali. Posmeli ich aj to, že začiatkom apríla prišiel za nimi z Mikuláša známý socialist Brázdiak. S usmiatym očami ich pokarhal za bitku, ale potom pochválil ich horlivosť a vyhlásil ich za dve pevné opory hornoliptovských socialistov. Brázdiak im dôverne oznamil, že sociálnodemokratická strana obnovuje na plné obrátky a nekompromisne svoju činnosť, začne organizovať po celom Uhorsku štrajky a demonštrácie za všeobecné volebné právo a za skončenie vojny. Naznačil im, že slovenskí sociálni demokrati sú dôsledne za československú orientáciu. Nakoniec ich vyzval, aby všemožne rozširovali rady socialistov a aj ďalej podporovali všetky ich akcie. Svoju agitáciu zakončil výkrikom: „Preboha, len sa teraz neseparujte, práve teraz nie, lebo teraz musíme držať a konáť spolu!“ Obidvaja uznani a polichotení hornoliptovskí socialisti pozreli významne na seba o dojatia len-len že nepreliali chlapské silzy. „Ved' už bolo načase čosi podobné, potážkal si rozhorčene Ján Anosta. „Naši krajania za morom sa zobudili, slovenskí a česki zajaci v Rusku vyjavili svoju mienku, Cesi nám vychádzajú všemožne v ústretu, a len my domáme doteraz vähali a vyjatali! Socialist Brázdiak podporil vehementne Anostovu mienku a vyhlásil: „Casí sa zmenili, odteraz bude Rakúsko-Uhorsko a celá Európa, ba vlastne celý svet počuť nás hlas každý deň! Vzájomné porozumenie zapili všetci traja v krém u Gerscha. Počasovali socialistu Brázdiaku dobrú pálenkou a hned po jeho odchode na vlak mal Anosta a Pichanda verejne vystúpenie. Pred prekvapenými hostami krčmy, ktorých bolo o chvíľu neúrek, vyskakovali raz Anosta, hned Pichanda na dobový stôl a hlasno rečnili o demokratickej rovnosti, hovorili za sociálnu spravodlivosť a sebáurčovacie právo uhorských národov, nadávali na vojnu a na tých, ktorí ju zavinili a nevedia skončiť. Ľudia sa im obidvom najprv smiali, ukazovali na nich prstami ako na opitých bláznov, ale ďaskoro ich začali počítavať a niektorí vykrikovali zhodne s nimi. Hned na druhý deň ich pozval na obecný úrad notár Karol Ernest. Červený od zlosti im vynadal, srdnatý búchal do stola a hrozil obidvom, že ich dá zavrieť. Keď sa vyzúril a upokojil, vyrubil im pokutu desať zlatých a prisne zakázal opakovať podobné výtržnosti. S ľstivým úsmevom v tvári im pred odchodom šepol do ucha: „Ešte sa bojuje, chlapí moji, a hrdinov na fronte máme stále málo! Samo Pichanda a Ján Anosta pozreli skúmavo na notára, potom na seba a usmiali sa, akoby vedeli svoje. Notárova pokuta a jeho hrozby ich vôbec nevyfakali. Sviatočne vyobliekaní sa

vybrali prvú mája tisíc deväťsto osiemnásť ranným vlakom do Mikuláša. Po štyroch rokoch sa tam prvý raz schádzali organizovaní slovenskí robotníci, rolníci i mešťania z celého okolia. Na zaplnenom dvore „U čierneho orla“ tancovala skupina mladencov a dievčat. Ženy a muži si pospevovali v povznešenej náladе. Robotníci vo sviatočných obliekach a v klobúkoch poťahovali z cigaret. Roľníci v lajbikoch pukali z fajok. Mešťania pokukávali na vreckové hodinky, na chvíľu ich nechali odvisnúť na strieborných či zlatých retiazkach a opäť ich schovali. Niečo pred desiatou začali všetci vytvárať jednotný sprievod. Na jeho čele sa ako na obrovskej svadbe chichúňali mladé družičky v krojoch a kývali zástavkami. Pod červenou zástavou robotnickej spolku spievali všetci robotnícku hymnu a po nej pesničky Kto za pravdu horí, Nad Tatrou sa blýska a Kde domov môj až doveddy, kym sa nezjavili slávnostní rečníci. Huriavk utichol, mnogé oči slzili. V teplých vreckách vzrušene tikali hodinky. V remenných pošvách sa potili žandárske obušky. Usilovný korešpondent časopisu Journal des Débats si do malého zápisníka robil horlivu stenografické poznámky. Skupinka náhodných Čechov si ozdobila goliere národnou trikolórou. V záplavách potlesku a volania na slávu stratili rečníci ostych a hovorili smelo o mladom prvomajovom sviatku, ktorý sa pred dvadsiatimi osmimi rokmi stal sviatkom robotníctva všetkých civilizovaných krajín sveta. Hovorili o právach jednotlivcov a národov. Hovorili o sebáurčení národov. Hovorili o všeobecnom a tajnom volebnom práve, o osemhodinovom pracovnom čase, protestovali proti utláčaniu slovenského národa. V priatej rezolúcii okrem spominaného ostro odsúdili vojnu a protifučkovú politiku uhorskej vlády, žiadali uzavretie trvalého a spravodlivého mieru, ktorý by priniesol pokoj a slobodu všetkým európskym národom. Opäťovne žiadali bezpodmienečné uznanie práva na sebáurčenie všetkých národov nielen za hranicami monarchie, ale aj národov Rakúsko-Uhorska, teda aj uhorskej vetvy československého kmeňa. Žiadali slobodu tlače a slova aj pre slovenskú tlač, odsúdili vojenskú politiku, na ktorej bohatne pár Ľudi a ostatní chudobnejú, žiadali rovnosť vo všetkom, nielen na bojiskách, kde ide o život, ale aj za bojiskami. Poslucháctvo schvaľovalo každú vetu rezolúcie hlučne, oslavnými výkrikmi a potleskom. Keď predsedal dočítal rezolúciu, obvinili ešte slovenskú inteligenciu, že počas vojny sa veľmi málo starala o slovenský národ, a najmä o slovenské robotníctvo. A keď nakoniec vyzval prítomných, aby sa v pokoji rozišli, mnohí si opakovali posledné vety rezolúcie: „Nech žije svetový mier!“ „Nech žije rovnosť a sloboda národov!“ Samo Pichanda a Ján Anosta sa ešte hodinu pozabudli v Mikuláši. V dobrej náladе, ale smäď-

Karol Pichanda a Juraj Vicien bojovali v Taliansku. Po zamoreni plynom údolia, v ktorom bojovali, odviezli stovky poloslepých vojakov na liečenie do Viedne. Potom Karol a Juraj dostali dovolenkú a odcestovali k rodičom, ktorí sa im nevedeli natešiť. Za trest, že si o týždeň predĺžili dovolenkú, poslali Karola a Juraja do prvých liníi. Počas útoku ich oboch ranili črepiny delostreleckého granátu. V nemocnici Juraj prišiel o pravú nohu Karol podľahol zraneniam bruha a zomrel. Ján Vicien naďalej točil v Debrecíne delové gule. Skamarítil sa s ním jeho bývalý súper Béla Dódy, ale len preto, aby sa ho mohol čim skôr zbavit. Zákerný Béla však neuspel, nielen sa nezbavil Jána Vicenia, ale výbuch dynamitu mu odtrhol ľaviciu až poníže laktu. V rodine Pichandovcov po smrti Karola zaťahol žiaľ a smútok. Samo každý večer navštievoval Ján Anosta, až nakoniec sa Samo opäť rozhodol vstúpiť v rady sociálnodemokratickej strany. Peter Pichanda sa v zajatí rýchlo naučil po rusky. Počas rušných októbrových dní sa Peter pridal k bolševikom a potom sa na výzvu Lenina prihlásil do pluku lotyšských strelovca a zúčastňoval sa bojov s bielymi.

ni vošli do najbližšieho hostinca oproti stanicu. Mienili vypíti po pive a hned sa pobral domov pešo, keď k nim odrazu pristúpil provokatér. S pálenkou v ruke si začal s nimi štrnágať a bez ostyku ich požiadal: „Vypíte si so mnou na naše víťazstvo v tejto vojne!“

— Na vojnu nepijem! — odmietol Pichanda.

— Ani ja! — pridal sa Anosta.

— Prečo? — zaškľabil sa provokatér. — Toto je vojna obranná!

— Toto je vojna lúpežná! — vykrikol Pichanda a odstríľal provokatéra ďaleko od seba.

— Aha, vy takto! — rozzúril sa provokatér. — Viem, čo ste za vtáčkovia! Aj vy ste boli v Mikuláši rozbijať Rakúsko-Uhorsko?

— A čo teba do toho?! — osopil sa na provokatéra Anosta.

— Rakúsko-Uhorsko treba zachovať — vykrikol provokatér.

— Nech ho čert zoberie! — nezdržal sa Anosta a odpľul si na zem.

— Nech žije cisár! — vykrikol provokatér v predstieranom nadšení.

— Nech žije Československo! — vykrikli odrazu Pichanda i Anosta.

— Smrť vlastizradcom! — zreval provokatér.

Nikto z prítomných sa nepohol, ba mnohí sa od hádajúcich odvratili. Len od jedného stola vstali dva spielci v tvrdých klobúkoch a v civile, pristúpili k Samovi Pichandovi a Jánovi Anostovi, bleskúrkyne preukázali svoju totožnosť a jeden z nich tmene povedal:

— Zatýkame vás pre poburovanie Ľudi na verejnosti a vlastizradu! Poďte s nami!

Pichanda a Anosta pozreli na seba, dopili pivo a prikývli. Anosta si vyhodil na chrbát ruksak a zašuchotal cukríkmi.

— Aspoň budeme mať v base čo lízať! — poznamenal veselo.

Obidvaja vykročili.

Ked' sa v obci dozvedeli, čo sa Anostovi a Pichandovi prihodilo, všetci sa vylakali. Ich ženy zalamili rukami a dlho bedákali. Melchior Vicien ich nakoniec okrifkol: „Nereťte! Predtým ste mali na nich dávať pozor a späťť ich, kým bol čas. Majú, čo chceli,

somári! Fačkovali, pokoja nedali, kym ne-doplatali. A teraz ich možno aj obesia?"
Obidve ženy od zdesenia zmíkli.

Väzenie ružomberskej sedrie bolo plné politických rebelantov, štrajkujúcich robotníkov, dolapených vojenských zbehov a roľníkov, ktorí sa prudko a nevyberane bránili proti rekviráciám ich majetku. Samo Pichanda a Ján Anosta sa čudovali, koľko ľudí tam nečinne sedí, politizuje, alebo len tak tára dve na tri. Jedného z nich, na pohľad doveryhodného chlapika sa Samo Pichanda spýtal:

— Všetkých nás obesia?

— Nech len skúšia! — vykrikol bradatý muž a pohrozil neznámym smerom. — Nech sa len opovážia, hovädá, takto, veru takto ich budeme čoskoro lámať! — vytiahol z úst dlhú raňu a srdnato ju polámal a pokrčil v dlaní.

Samo Pichanda a Ján Anosta sa s uspokojením utiahli do kútika, rozbalili rucksak, ponúkli najbližších spolužážov cukríkmi a sami ich začali lizať a emúlať.

— Ech, Samo môj, — vzdychol si Ján Anosta a tľapal druha po pleci, — nie sme my chlapí na zahodenie. Sízá nám z oka nevypadla, ba ani sme sa len nezachveli, nevzdychali sme od strachu a nezavítili, keď nás ti špičli zavierali... Veru, tvrdi sme my chlapí, málode takých nájdete!

— Nuž, Jano môj, zasníval sa Samo, — pravdu mi poviedz, vari sme už aj my revolucionári?

— Akože by nie!

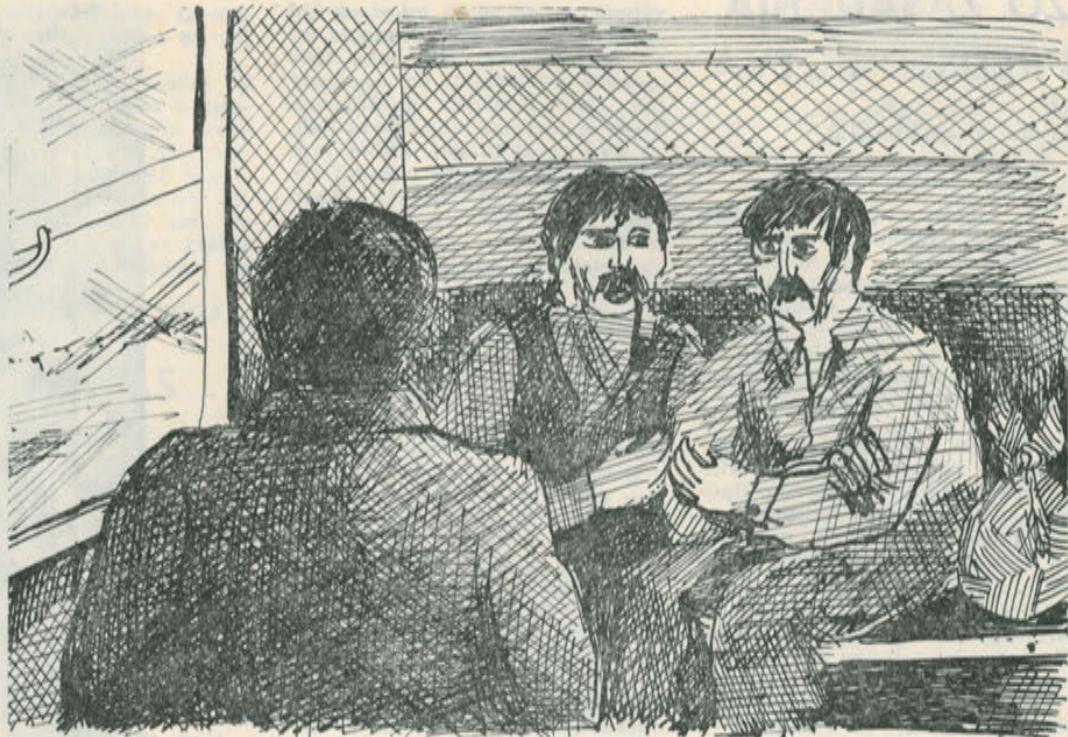
— Naši budú na nás hrdi...

— Aj my sa hrde!

— Co keď nám tu ublížia?

— Naši budú na nás ešte hrdší...

A naozaj im skoro ublížili. Vyhlásili ich za vlastizradcov, potupovali ich, ponižovali a nádavali im. Pomaly, zdľavo zbierali dôkazy a chystali proces. Advokáti Valent Pichanda a Ján Slabič nadarmo intervenovali, nadarmo modifikovali, vysvetlovali, Samu a Jana z väzenia nedostali. Stihli im iba poradiť: všetko zapierajte! A tak obidva smelo a schutí zapierali, niekedy tak dôsledne, že v rozohnení a zápalu zapreli pri vyšetrovaní aj svoje mená. Mesiace ubiehali, už boli dávno vyjedli z rucksaka všetky cukríky a teraz väčšinou hľadovali, ale Jana Anosta a Samu Pichandu nesúdili, ani z väzenia nepúšťali. Medzičasom sa však okolity svet prudko hýbal. Zatiaľ čo oni sedeli, rozhodovalo sa o tiečernom spolužití národnosti v Uhorsku, o osudoch celej Rakúsko-uhorskej monarchie, o osudoch vojny. Vo vojnách akoby ľudia strácali svoje dejiny, a tak dejiny majú väčšinou len vojny. A monarchia akoby tušila svoj koniec. Siedmeho októbra viedenská vláda ponúkla Dohode uzavretiel mier. Dohoda ponuku neprijala. Monarchia každú hodinu čoraz väčšimi skuvňala pod farchou vojny. Podunajská monarchia sa potápala vo vodách Dunaja a v okolitých sypkých pieskoch. Hynula. Cisár Karol I. vydal narýchlo manifest o prebudovaní monarchie na spolkový štát, ale budapeštianska vláda ešte ani teraz nesúhlasila. To, čo by bolo predtým bývalo veľa, bolo teraz pre národy monarchie málo. Poliaci žiadali samostatnosť, juhoslovanské národy spojenie v jednom státe. Národný výbor v Prahe sa začal prípravovať na prevzatie moci a národnostná otázka v Uhorsku sa stala medzinárodným problémom. Vojna však ešte trvala. Vo väzniciach trestali posledných vzbúrených vojakov. Na dedinách sa až do krvi zostrili posledné rekvirácie za pomoc vojska a žandárov. Robotnícke štrajky hrozivo pokračovali. Slováci si definitívne vindikovali účasť na utvorení samostatného Československa, pozostavajúceho z Čech, Moravy, Slovenska a Sliezska. Každú hodinu pribúdalo smelosti, každý deň prinášal závratné správy. Dňa 28. októbra 1918 bola konečne Československým národným výborom vyhlásená samostatná Československá republika. O dva dni neskôr, 30. októbra 1918, vydala Slovenská národná rada Martinskú deklaráciu slovenského národa, v ktorej sa Slo-

Kresba: Areta Fedaková

váci vyslovili za spoločný štát Čechov a Slovákov.

31. októbra vypustili zo žalára Sama Pichandu a Jána Anosta. O jedenásť dní neskôr sa v Compiegne skončila prvá svetová vojna.

Ech, vojna! Ako ľahko sa o nej vravi, že sa skončila!

Hned ako sa Ján Anosta a Samo Pichanda dostali z väzenia, skočili na chvíľku k Valentovi, požičali si od neho po päťdesiat korún a pobrali sa domov, hoci ich príbuzní veľmi prehovárali a zdržiavali. Na stanici si objednali po pive, štrngli si, pozreli veselo do očí, a na dúsok vypili. „Bohuprisahám, Jano,“ zrúkol Samo, „veríš sa mi nechce, že sme zase na voľnej vóluške! Za Rakúsko-Uhorska nás zavreli, a pustili v Československu. Vypime si ešte po jednom poháriku na republiku!“ Objednali si a vypili. Odrazu sadla na nich radosť a uklíza do nich veselosť. Chytili sa za plecia, vrtko si zadrobili a hneď aj zaspievali. Nikto si ich zvlášť nevšímal, lebo všetci ľudia na stanici bud popijali, tancovali, alebo si pospevovali.

Dav strhol Jana i Samu do svojho stredu a takmer vo vzduchu ich zanesol k vagónu. V nezvyčajnej tlačenici nastúpili a stáli na jednej nohe.

— Myslíš, že ho zabili? — spýtal sa Pichanda.

Anosta len skrúšene mrdol plecom.

— Vidiš, teraz nám uznali jazyk, máme svoju republiku, ale pani, taki či onakí, zo-stali, — povedal Anosta.

— A hlavne zostali naši vlastní páni. S tými sa budeme musieť pasovať po česky či slovensky, ale najlepšie by bolo po rusky... Musíme to urobiť, aby táto vojna mala aspoň nejaký zmysel...

— Nemala nijaký! — povedal prikro Samo Pichanda. — Veľa nás stala a nič nám nedala. Jedného syna mi zábila, druhý sa túla kdeši v zajati a ja sám som sedel pol roka v hárešte... A to už ani nespomínam hlad, biedu a núdu, ktorú sme treli štyri roky...

— Republika nie je nič? — začudoval sa Anosta.

— Vyšla nás príliš draho, boli by sme ju možno aj bez vojny vydobili, a lacnejšie! — povedal Samo Pichanda a pozrel na Anosta. — Sám si povedal, že vojna za nás všetko nevyriešila... Ani farári, ani učitelia, ani slovenský kapitál, ani svetová vojna za nás nevyriešili to, čo musíme vyriešiť sami! Med nosia do úla včely... My sme tie včely!

Vlak drgal, hegál a susedovi vedľa Sama sa začalo čkať. Dusil sa, preglgal, hľadal sliny, ale čkanie zastavil nemohol.

— Nemáte kúsok cukru? — oslovil Samo.

— Kde by som ho vzal?! — zasmial sa Samo.

— Tak aspoň gľa octu, — vykortal zo seba chlapík.

— Tu máte štipku tabaku, — ponúkol nešťastníka Anosta. — Požujte ho a prehltnite, možno pomôže!

Chlapík požíval tabak, silil a namáhal sa pri jeho prehlávani, ale po chvíľke pozrel vďačne na Anosta a prehlásil: „Pomohlo, d'akujem vám!“

Coskoro sa znova obrátil k obidvom a predstavil sa.

— Ja som, ak dovolite, Peter Vajcik z Jamníka, cestár!

Pichanda a Anosta sa predstavili tiež.

— Počíval som vás, — ozval sa cestár a pokračoval. — Veru ste mali pravdu, aj keď máme republiku, nebude sa ľahko žiť. Väčšia zodpovednosť nás čaká, veru tak! To ako keby sa človek doteraz túlal po hostinech a hoteloch, ničil tam nepozorne nábytok, hýžval koberce a odrazu sa našiel doma, vo svojom, a všetko si musí vážiť, sanovať a zveľaďovať. To je sakramentská zodpovednosť, taká republika!

— Len aká bude? — spýtal sa Pichanda.

— Bude taká, akú si ju urobíme! — povedal cestár Peter Vajcik. — Iba teraz sa začneme báť!

— Aleba, — zasmial sa Anosta, — čo by sme sa báli! Mne zostane v rukách tá istá lopata ako predtým. A vám obidvom tiež!

— Ale svet sa mení! — podotkol cestár. — Vidite, čo sa stalo len za dvadsať rokov?! Ľudia, ktorí zomierali pred dvadsaťmi rokmi, na konci minulého storočia, si mysleli, že naša monarchia je večná. A o pár rokov aká zmena...!

— Nech sa len svet mení, tak to má byť! — povedal Anosta. — My mu už pomôžeme, aby sa menil tak, ako my chceme!

Vlak dohrmel do Hrádku a Peter Vajcik, cestár z Jamníka, sa rozlúčil a vystúpil.

Ked' sa vlak opäť pohol, drhol Pichanda do zamysleného Anosta:

— Priprav sa, o chvíľu vystupujeme aj my...!

— Co robia naši? — vzdychol si Ján Anosta.

— Uvidíme — povedal Samo Pichanda. — Asi nás čakajú...

ZO ZASADANIA PREDSEDNÍCTVA ÚV KSSČaS

Na ďalšom v poradí zasadane sa zišlo v Krakove 29. septembra t.r. predsedníctvo ústredného výboru našej Spoločnosti. Tematikou rokovania, ktoré viedol predsedca UV Ján Molitoris, boli o.i. otázky stanov KSSČaS, činnosti v jesenno-zimnom období a organizáčne záležitosti.

Účastníci zasadania sa oboznámili s priopomienkami nadriadených orgánov k stanovám Spoločnosti a po prediskutovaní sa ich rozhodli prijať a predložiť na schválenie ústrednému výboru. Zároveň — súhlasne so všeobecnou požiadavkou krajanov — navrhli vytlačiť stanovy v Živote.

Jesenno-zimné obdobie patrí už tradične k najživším a nejefektívnejším v našom kultúrnom dianí. V súvislosti s tým sa predsedníctvo oboznámilo so stavom príprav k tomuto obdobiu, o.i. klubovní, aby boli čo najlepšie využité v krajanskej činnosti. Jedným z najbližších podujatií, vyplývajúcim z pracovného programu KSSČaS, bude prehliadka divadelných krúžkov vo Vyšných Lapšoch.

Veľa pozornosti venovalo predsedníctvo otázke ďalšieho rozvíjania spolupráce s Maticou slovenskou v Bratislave a Československým ústavom zahraničným v Prahe. Podrobne prediskutovalo návrh programu tejto spolupráce na budúci rok a určilo delegáciu na jeho prerokovanie s Maticou a Ústavom. Odporučalo taktiež vyvinúť úsilie pre rozšírenie spolupráce a kultúrnej výmeny so susednými pohraničnými okresmi na Slovensku.

Predsedníctvo sa taktiež zaoberalo problematikou vyučovania slovenčiny na našich základných školách, ako aj krajkanskou mládežou študujúcou na stredných a vysokých školách na Slovensku. V tomto kontexte sa rohodlo organizovať pravidelné stretnutia s touto mládežou a širšie ju zapájať do krajanskej činnosti.

Na záver účastníci zasadania prerokovali niektoré kádrové a rad organizačných otázok Spoločnosti, v tom o.i. školenie krajanskej dychovky v dolnouzbrickej miestnej skupine a pod.

J.S.

DOLNÁ ZUBRICA

V súvislosti s poslednými voľbami do Sejmu PLR mi prišlo na um niekoľko úvah. Od vojny bol som vždy členom Obvodnej volebnej komisie buďto ako jej vedúci alebo dôverník. Pred poslednými voľbami som mal službu pri volebných listinách. Počas zisťovania, či všetci občania sú na volebných listinách, som si

všimol, že na troch miestach bol opravovaný dátum narodenia, lebo pôvodne namiesto roku tisíc osiemdesať deväťdesať bol napísaný rok tisíc deväťdesať deväťdesať. Tieto opravy ma natoľko zaujali, že som začal hľadať, kolko je u nás voličov, ktorí sa narodili ešte v minulom storočí. Zistil som, že žijú u nás ešte dve občianky a tretia zomrela iba niekoľko dní pred voľbami.

Najstarším človekom v Dolnej Zubrici je Mária Jurčáková, ktorá sa narodila v r. 1889, teda chýbajú jej necelé štyri roky k vytuženej stovke. Dúfajme, že sa jej dočká, lebo sa cíti ešte celkom dobre. Táto naša najstaršia volička vždy pri priležitosti volieb dostávala kyticu kvetov. Na tom sa však záujem úradov o najstaršiu občianku končil. Myslím si, že mali by jej aspoň gratulovať aj pri priležitosti jej životných jubileí — narodenín. Treba si vážiť takýchto vzácnych ľudí.

Druhou v poradí najstaršou občankou Dolnej Zubrice je naša dobrá krajančka Mária Venigrinová, ktorá sa narodila v r. 1897, bude teda oslavovať už 89 narodeniny. Je trochu ochranná, ale môže sa ešte prechádzať. Má veľmi dobrú pamäť a myslím si, že by bolo dobre porozprávať sa s ňou a jej spomienky uverejniť aj na strankách Života.

Obidvom našim najstarším občankam želám hodne zdravia a spokojnosti.

EUGEN KOTT

SÚŤAŽ, O ZLATÉ PERO

V každoročnej súťaži Života O zlaté pero, organizovanej pre najlepších dopisovateľov našo časopisu, rozdelili na porade v Novej Belej ceny za rok 1985. Vítazom súťaže sa stal, podobne ako vlastní, krajan Eugen Kott z Dolnej Zubrice pred Jozefom Mirgom z Novej Belej. Tri rovnocenné tretie ceny získali: Ján Halač z Jablonky, František Harkabuz z Harkabuza a Bronislav Knapčík z Mikolowa.

Laureátom súťaže srdečne bla hoželáme a všetkých pozývame do ďalšej súťaže O zlaté pero v roku 1986. REDAKCIA

POĎAKOVANIE

Ústredný výbor Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku a Obvodný výbor KSSČaS na Spiši dákujeme učinkujúcim, spoluorganizátorom a všetkým krajkanskym a krajanom, ktorí sa zúčastnili slávostnej krajanskej vatrej venovanej 40. výročiu výfazstva nad fašizmom a 41. výročiu vypuknutia Slovenského národného povstania, ktorá sa konala 8. septembra 1985 v Ciernej Hore.

ÚV KSSČaS

Predsedca MS KSSČaS vo Veľkej Lipnici kr. Jozef Karnafel (zľava) v spoločnosti podpredsedu MS kr. Augustína Ovšaka a jeho dcery Marty. Foto: DS

doručovateľa. Vlani na jeseň sa už predsedca MS neodvážil zbierať predplatné na tento rok. Predplatili ho iba niekoľki krajania.

O tejto nedobrej situácii som sa rozprával s predsedom MS kr. Jozefom Karnaflom a podpredsedom Augustínom Ovšiakom, teda s najpovolanejšími osobami. Spominajú na „staré dobré časy“, keď neboli problémy s doručovaním Života a v miestnej skupine pôsobil folklórny súbor, keď sa premietali slovenské filmy. Avšak na otázku, prečo dnes nevyvíjajú žiadnu kultúrnu činnosť počújem, že dnes sú iné časy, iní ľudia, že by potrebovali nádaneho, angažovaného organizátora kultúrneho diania a pod. Nakoniec však priznávajú že pri dobреj vôle a ochote, aj dnes možno lepšie pracovať... Vráime sa však k predplácaniu Života na budúci rok. Na poše naďalej chýba doručovateľ. Nikto na nechce prihlásiť, lebo plat poštára je nízky. Všetky doterajšie snahy o to boli bezvýsledné. Moji spolužiaci sa na koniec rozhodli, že zvolajú členskú schôdzku, na ktorej zoznamia svojich členov so situáciou. Predplatné na Život však budú zbierať, ale čitateľia si ho budú musieť sami odberať na pošte. Závisí teda od samých Lipničanov, či Život budú čítať.

DOMINIK SURMA

**BUĎME
OPATRNÍ!**

Mechanizácia poľnohospodárstva začína byť aj na Spiši a Orave čoraz všeobecnejším javom. Roľníci kupujú a využívajú stále viac strojov a zariadení, ktoré im umožňujú lepšie a rýchlejšie obrábať pôdu a súčasne uľahčujú prácu na gazdovstvách. Uľahčujú, ale... Prejdime však k veci...

V poslednom období, úmerne s rastom počtu traktorov v našich obciach, stúpa, žiaľ, počet nešťastných nehôd, nezriedka s tragickými následkami. Tu je niekoľko príkladov: 17. septembra t.r. sa 20-ročný kraján Eduard Milaniak z Nedeca vybral po d'atelingu na strmý kopiec Pod Hombargom. Traktor s ľahko naloženou vlečkou dostal šmyk na vlnkom d'atelinisku, prekotil sa a pritlačil mladého vodiča, ktorý na mieste umrel. V máji t.r. cestou na pole spadol z traktora, nevybaveného vhodnými, do dátocnými sedadlami, šestročný Mariuš Kovalík z Dolnej Zubrej. Chlapec sa dostal pod kolieska voza naloženého hnojom a bol na mieste mŕtvy. Vlani podľahol nehode kraján Ján Pivočák z Kacviny. Pracoval traktorom v tzv. Novom na tak strmom svahu, že sa traktor vyvrátil a spôsobil vodičovi smrť. Predvlni, taktiež v Kacvini, zahynul za podobných okolnosti na poli Halscina Hora mladý kraján Marian Vavrošek. Krátko predtým došlo k tragickej nehode v Tribši, kde na ceste vedúcej do Čiernej Hory traktorista narazil do stípa a výsledkom bola d'alšia smrť.

To je len niekoľko najtragickejších prípadov. Totiž traktorových nehôd, ktoré sa naštastie skončili „len“ zranením buď iba zničením alebo poškodením strojov, bolo na Orave a Spiši oveľa viac.

Zamyslíme sa, či tieto nehody, či všetky smrteľné obeť neboli zbytočné? Či sa im nedalo predísť? Totiž ako sa zdá, hlavnou príčinou nehôd je predovšetkým neopatrnosť, bravúra, nedostatok skúsenosti a nezriedka aj riaďenie traktorov v podnapitom stave buď bez vodičského preukazu. Každý vodič mal by si predsa uvedomiť, že kde sa predtým chodilo vozom s konským záprahom, traktor neprejde. Dnes vyrábané traktory nie sú prispôsobené na prácu v horských podmienkach, preto s ich používaním, najmä na strmých svahoch, musíme byť vždy veľmi opatrní.

Skúsený traktorička nikdy nejde s ľahkým nákladom po mokrej, hlinitej ceste alebo lúke v kopcovitom teréne, lebo šmyk je istý. Tým skôr, keď sa chodi s vlečkami alebo vozmi, ktoré nemajú brzdy. Cez leto som vidával traktory pracujúce na tak strmých svahoch, že by stačil slabší vetričko, aby sa vyvrátili. Keď traktor nemá kabínou, je ešte nevelká sanca na záchrannu, ale z kabiny, na dôvažok zavretej, sa už vyskočiť nedá. Veľmi nebezpečná je tiež jazda na blatníkoch traktora, čo je — nielen u nás — príliš častým javom. Nebezpečným o to viac, keď takýto spôsob prepravy do-

voľujeme malým deľom. O ria-
dení v podnapitom stave už ani
nehovorím.

Preto ešte raz nabadám k opatrnosti. Vždy sa treba zamyslieť, či je traktor v dobrom technickom stave, či možno nim pracovať na danom poli (ked' je príliš strmé), či by sme nemali inštalovať brzdy na vlečky atď. To všetko preto, aby sme sa mohli bezpečne vrátiť. Pamätajme, že život máme len jeden!

JAN SPERNOGA

PÍSALI O NÁS

SPOLOČNOU REČOU JE SLOVENČINA

Pod takýmto titulkom bratislavský Hlas ľudu uverejnil príspevok Olgy Mackovičiakovej venovaný letnému kurzu slovenského jazyka v Bratislave, ktorého sa zúčastnila aj 25-členná skupina učiteľov zo Spiša a Oravy.

Hoci sa v našich školách rozhostilo prázdninové ticho, predsa sa v Bratislave vyučuje slovenský jazyk. Zlomki sa pre zmenu stali učiteľia na národnostných školách v Maďarsku, Poľsku, Juhoslováii a Rumunsku. Na Letný kurz slovenského jazyka prišlo tohto roku 70 učiteľov rôznych stupňov škôl zo spomínaných susediacich štátov.

Informáciu o tomto zaujímavom medzinárodnom podujatí nám poskytla riaditeľka Ústredného ústavu pre vzdelávanie učiteľov PhDr. Zuzana Kolláriková. Prázdninový kurz sa koná každoročne od roku 1968, väčšinou v hlavnom meste. Niektoré ročníky sa uskutočnili v Trnave a Žiline, ale narobili veľa organizačných a technických problémov. Preto sú teraz už tradične v Bratislave a konajú sa na základe kultúrnych dohôd uzavretých medzi ČSSR, MFR, PLR, RSR a SFRJ pre učiteľov materských, základných a stredných škôl v týchto krajinách.

Hlavným poslaním kurzu je nielen zdokonaľovanie znalostí slovenského jazyka a literatúry, ale aj všeobecné zvyšovanie úrovne náročnej pedagogickej práce.

Skutočnosť, že v našom hlavnom meste prežijú spolu dva pestré týždne učitelia z maďarskej Békescsaby a Budapešti, rumunskej Nadlaku, juhoslovanského Petrovca, poľského Novosáczského kraja, dáva tomuto pracovnému stretnutiu internacionálny charakter a vytvára nevšednú atmosféru. Hlavnou náplňou kurzu je sice zdokonaľovanie slovenčiny a prehľbovanie jazykových vedomostí, ale doterajšia prax ukázala, že jeho záber a dosah je oveľa širší.

Okrem prednášok a lektorských cvičení sa účastníci kurzu bližšie zoznamujú so slovenskou filmovou tvorbou, našim výtvarným umením, hudobnou kultúrou. Navštívili slávostné pred-

Pozdrav pre redakciu od účastníkov učiteľského kurzu v Bratislave

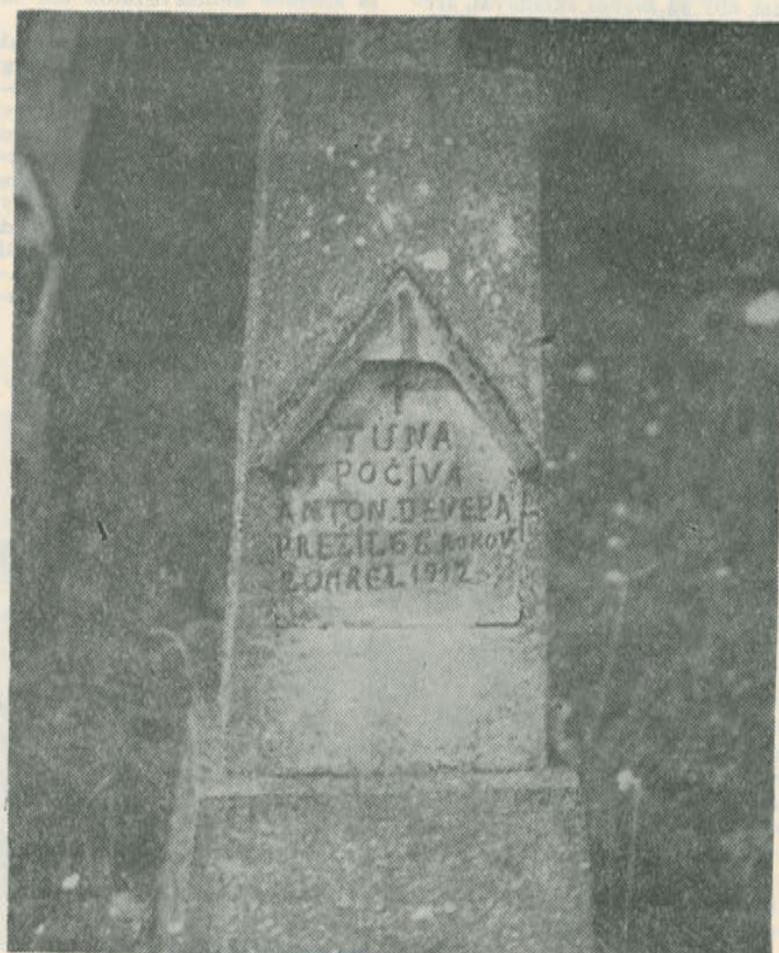
stavenie opery Svätopluk v Slovenskom národnom divadle, absolvovali kultúrnovästivedné vychádzky a iné podujatia.

— hovoril vedúci poľskej skupiny, školský inšpektor mgr. Jan Jagla. „Toto podujatie veľmi pomáha násom učiteľom, ktorí učia slovenský jazyk na rôznych stupňoch (asi 750 žiakov)“

Na zájazde do známych kúpeľných miest Piešťan a Trenčianskych Teplic sa v sobotu 7. júla ozývali v autobuse slovenské piesne. Aj tým vyjadrili účastníci kurzu svoj vrely vzťah k nášmu materinskému jazyku. Zo všetkých sil sa snažia o jeho zdokonaľovanie, neľutujú námahu ani v čase zaslúžených prázdnin, aby slovenčina znala po ich skončení, u nich doma čo najkrajšie. Ked sa vrátia na svoje pôsobiská, budú bohatší nie len o nové poznatky a vedomosti, ale aj o nové priateľstva, nevšedné a pestré zážitky z nášho rodného Slovenska.

Prípravil: mgr. JÁN HALAČ

V novembri si pripomíname blízkych, ktorí navždy odišli spomedzi nás. Na snímke: kamenný náhrobok nášho krajaná Antona Deveru z Fridmana. Foto: DS

ROZHOVOR

z ANNOU DUNAJCZANOVOU

členkou národného výboru

Inž. Anna Dunajczanová, predsedkyňa Poľnohospodárskej komisie Gminného národného výboru v Nižných Lapsoch, vzdelením roľník, povolaním pedagóg, je riaditeľkou školy v Nedeci. Vo svojom prostredí má mienku takej, ktorá nerada tráti čas na zbytočné rozprávanie.

— Od volieb do národných výborov sme mali už šest zasadnutí Gminného národného výboru, — hovorila. — Vnásal niektorý člen národného výboru interpeláciu? Táto forma práce členov národného výboru je ešte v plienkach. Ale som dobrej myšle... Prvý krok sme urobili na poslednom zasadnutí. Člen NV Grudzieň položil náčelníkovi otázku: Nedalo by sa urobiť poriadok so stanoviskom OC zorganizovanom pri stavbe priehrady v Nedeci? Ide o to, že je tam niekoľko nezodpovedných osôb, ktoré už dlhšiu dobu nie sú

usporeadúvajú pijatiky, ale aj „verejné pohoršenie“. Náčelník odpovedal, že boli rozhovory s vedením stavby na túto tému a situácia by sa mala radikálne zmeniť. Člen NV Czesny požiadal o kategorickú odpoveď na to, kedy sa zlepší kvalita pečiva. Predseda GS prisľubil, že sa osobne bude zaoberať touto otázkou.

— Prečo som doteraz nevystúpila s interpeláciou? Slúbila som si, že do konca volebného obdobia to neurobím. Radšej sa budem snažiť inými spôsobami o vybavenie každej otázky, o ktorú ma prosia voliči.

Pre obyvateľov Nedeca, už roky vecou, ktorú nemohli vybaťi, bolo založenie uličného osvetlenia. Na predvolebnej schôdzke pred voľbami do národných výborov sa obyvatelia obrátili na inž. Annu Dunajczanovú, aby

ako budúca členka národného výboru, sa touto otázkou väzne zaoberala.

— Pre mňa to bola vec prestiže, — povedala. — Hned po voľbach som sa stretla s členmi Richtárskej rady a spoločne sme ustáli akčný program. Samozrejme, hľadala som pomoc u člena Predsedníctva Gminného národného výboru, ako aj u náčelníka. Keď som už mala spojencov, začala som sa zaoberať touto vecou... Zdalo by sa, že jednoduchou, ale stála ma veľa práce. Od prírody som tvrdohlavá a... zanedlho v Nedeci boli ulice osvetlené. Musím poznamenať, že obyvatelia na obecnej schôdzke schválili odovzdanie na tento účel 200 000 zl z Fondu rozvoja poľnohospodárstva. Z tejto veci som vydala záver: člen národného výboru musí byť tvrdohlavý a dôsledný vo svojej práci.

— Vlastne Nedeca má osvetlené ulice, ale vykonávateľ zle pracoval a... často elektrický prúd nie je.

Z rozhovoru s paní Annou vysplývalo, že cesta člena národného výboru nie je ustlaná ružami. Napríklad členovia NV skontrolovali prideľovanie stavebných materiálov a zistili mnohé nedostatky. Svoje poznámky predlo-

žili písomne a vydali konkrétné pokyny. Po ďalšej kontrole vysvetlo, že ich pokyny nie sú rešpektované.

— Myslím si, že už je najvyšší čas, aby si inštitúcie uvedomili, že návrhy členov národných výborov musia byť rešpektované, — hovorí ďalej. — Totiž nemožno stále hovoriť o tom istom. Vec musí byť vybavená a vybavená dobre, v prospech všetkých.

— Mnohé problémy ma zaujímajú. Napríklad situácia starších a osamotených ľudí, o ktorých sa nemá kto stará. No a samozrejme školstvo. Riaditeľ školy, môj predchodca, pán Stec bol jedným zo zakladateľov Základnej poľnohospodárskej školy v Nedeci. Tento rok bude škola oslavovať 25. výročie svojej pedagogickej činnosti. Je však jedno ale... Do tejto školy je každý rok stále menej kandidátov, teda jej hrozí likvidácia. A predsa naša gmina a okolité gminy sú typicky roľnícke. Mojom cíliom je nedopustiť k likvidácii tejto poľnohospodárskej školy. Zdolám to sama? Samozrejme, že nie. Musím mať spojencov. Myslím si, že spoločne s učiteľmi a poľnohospodárskymi službami si poradíme.

Z OBILNÉHO ZRNA — SILÁŽ

Tento rok počasie roľníkov nelyčko. Časté zrážky spôsobili, že obilia je značne vlhké. Ako vieme — mnogí roľníci si ponechávajú čas obilia na krmivo. Ale aby sa mohlo skladovať, treba ho vysušiť. Ziaľ, na gázdovstvách je ešte malo sušiarni.

Co urobiť s veľmi vlhkým obilím? Je východisko z tejto situácie — veľmi vlhké zrno štyroch druhov obilia a kukurice možno silážovať.

Zrno určené na silážovanie musíme najskôr rozdrobit, napríklad Bakom. Aby proces silážovania prebiehal správne, rozdrobené zrno by malo mať od 30 do 40 percent vlhkosti. Ak je vlhkosť menšia, počas silážovania musí-

me pridať čistú vodu a ešte lepšie sŕvatu.

Do fóliou vyloženej silážnej jamy nasypeme vrstvami rozdrobené zrno a dôkladne stlačime každú vrstvu. Po dvoch — troch dňoch treba ešte raz siláž stlačiť a potom dôkladne prikryť 10-centimetrovou vrstvou pliev, fóliou a zaťažiť na vrchu vrstvou zeme. Asi po ôsmich týždňoch je siláž hotová a straty pri takomto spôsobe konzervovania nie sú veľké, neprekračujú 5 percent.

Takúto siláž možno podávať kravám v množstve od 1 do 4 kg denne podľa dojivosti. Nesmieme pritom zabúdať, aby sme v zimnom období doplnili dávkou bielkovinami (koncentrát) a minerálnou miešankou. Siláž zo zrna je tiež dobrá pre jatočný dobytok a ošípané. Možno ju tiež používať ako prípadok k siláži zo zelenej masy s vysokým obsahom bielkovín a vysladených rezkov.

veľtrhu Jeseň '85 v Zelenej Hore
Foto: CAF

Porcia silážovaného zrna, ktorú sme vzali zo silážnej jamy, by mala byť skfmená ten istý deň.

V TLAČI O POL'NO- HOSPODÁRSTVE

Prof. Czeslaw Opaliński v deniku Gazeta Robotnicza (4.III. 1985) o ľ. piše:

„Pravda je taká, že národný dôchodok v roku 1984 v poľnohospodárstve stúpol v porovnaní s rokom 1978 o 2 percent, kým v ostatných odvetviach národného hospodárstva bol nadálej o 15 percent nižší. Opäť cestujeme na roľníckom voziku, ktorého kolesá s čoraz stále väčšou námahou udržujú ľarchu neschopného a neefektívneho priemyslu.

V rozhovoroch s roľníkmi pracujúcimi na vlastných gázdovstvách, ale aj na štátnych majetkoch sa často stretávame s otázkami: prečo prebytok vypracovaný v poľnohospodárstve nezostáva v tomto odvetví na jeho reprodukcii a rozvoj, prečo sa stále musíme podieľať na investičných nákladoch, ktoré nevrátia poľnohospodárstvu vložené vklady? Nie je to forma privlastňovania pracovných výsledkov jednej organizácie druhou?

Stále sa nám hovorí, že poľnohospodárstvo a niektoré odvetvia potravinárskeho komplexu sú dotované zo štátneho rozpočtu, teda že žijú zo spoločenskej almužiny. A predsa nie je to tak! Nie poľnohospodárstvo a jeho produkcia sú dotované, ale spotrebiteľ a jeho košík s potravi-

mi, čo spolu s platom tvorí jeho osobný prijem.

Okrem toho poľnohospodárstvo nielen vykonalo, ale aj prekročilo svoj výrobný a vývozny plán. Devízové zisky z vývozu potravín sa v štruktúre prijmov zahraničného obchodu nachádzajú na druhom mieste za sírou. Zato veľmi nízky plán dovozu krmív s vysokým obsahom bielkovín neboli splnený pre nedostatok devíz.

ZELENÁ KRONIKA

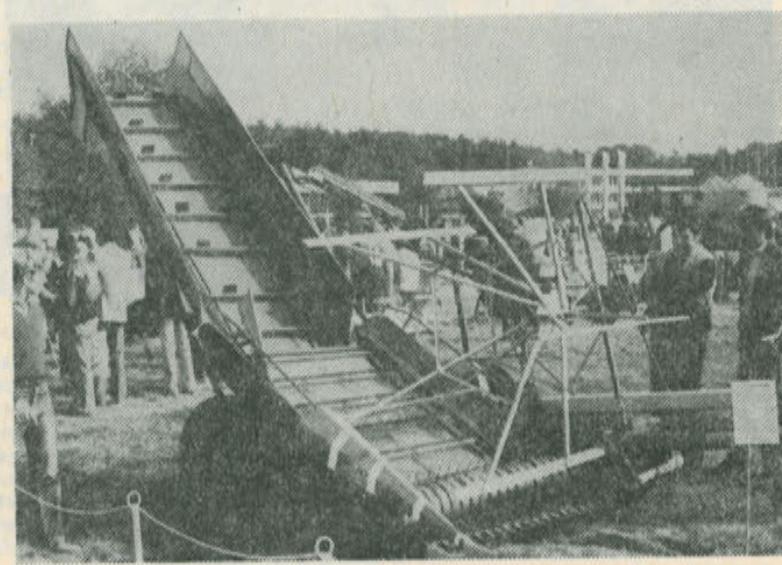
FOKA, FAUNA, FALA A PERKOZ...

... také názvy majú najnovšie odrody zemiakov, vypestované v staniciach pre pestovanie rastlín. Tieto odrody dajú dobroú úrodu a sú odolné proti rakovine, čo je veľmi dôležité.

STÁTNA STROJOVÁ STANICA V ŽUKOVE...

... (Gdanské voj.) vyrabila rozdrobovací slamy, ktoré je montované na kryt otvoru vytriasača kombajnu. Tento rozdrobovací sa používa na to, aby kombajn rozdroboval slamu rovnomenou vrstvou na poli za účelom zaorania. Sírka rozhadzovania je regulovaná pri otvore. Pracovným elementom je rotor, ktorý má 44 nožov umiestnených v 4 riadkoch. Priemerná dĺžka rezanej slamy je 10 mm. Odporúča sa na rozhadzovanú slamu vysielať 20–30 kg dusíka na hektár. Vtedy sa rýchlosť rozkladá. Pridanie dusíka sa odporúča predovšetkým vtedy, keď zaorávame slamu na slabej pôde.

Stránku pripravuje
ZBIGNIEW RUTA

GAZELA

V poslednom čase sme viackrát pisali o športovcoch, ktorí sa svojimi výsledkami priblížili buď už prekonali tzv. „hranicu snov“. Hranicu, ktorá je, zdalo by sa, skoro nedosiahnuteľná, ktorej prekonaanie presahuje ľudské možnosti. A predsa pri dnešnom rýchлом rozvoji športu jednako čo istý čas počujeme o prekonávaní týchto zdanlivo neprekonateľných hraníc. Takýmito hranicami boli ešte doneďdávna 100 m v hode oštěpom, 70 m v hode diskom, 3.30 min. v behu mužov na 1500 m, 11 sek. na 100 m žien atď. Je hou už skoro 18 rokov Beamonových 8.90 m v skoku do diaľky. V trojskoku sa za „hranicu snov“ považuje 18 metrov a najbližšie k nej má Američan WILLIE BANKS.

Prekonať ju znamená skočiť najprv 6.5 m, potom 5 m a opäť 6.5 m — všetko po odraze jednou nohou. Dnes už vieme, že terajšia generácia mužov, ktorí sa oddali tejto disciplíne, je v stave dosiahnuť túto metu. Vlani 30 atlétov aspoň raz prekonal 17 m. Tento rok ich bolo ešte viac. A je to dĺžka, ktorá už 25 rokov oddeľuje svetovú elitu od ostatných. Sú medzi nimi aj traja československí trojskokani: Mařinec, Cado a Priščák, dvaja Poliaci — Hoffman a Pustiňski, viaceri sovietski reprezentanti, Američania a ďalší.

Ked sa pozrieme do dejín tejto disciplíny zistíme, že doteraz uplyvalo vždy zhruba štvrti storočia, kym si trojskokani vytýčili nové hranice. V r. 1911 IAAF zaregistrovala prvý oficiálny svetový rekord v trojskoku — 15.52 m, ktorý vytvoril Američan Daniel Ahean. O 25 rokov padla hranica 16 m, keď Japonec Naoto Tajima vyhral takýmto výsledkom na OH v Berline (1936) olympijské zlato. O 24 rokov vzbudil pozornosť na sve — Poliak Józef Szmidt, keď v Olomouci skokom 17.03 m prekonal ako prvý ďalšiu hranicu. Tento výkon bol až 8 rokov svetovým rekordom. Prekonal ho až na OH v Mexiku Talian Giuseppe Gentile skokom 17.10 m, ale olympijské zlato nezískal, lebo práve počas olympijskej súťaže skočili neskôr ďalej Viktor Sanejev (ZSSR) — 17.39 a Brazíľčan Nelson Prudencio — 17.27. Gentile sa potom sice zlepšil na 17.22 m, ale získal len bronzovú medailu. Prešlo ďalších 7 rokov, keď legendárny Brazíľčan Joao de Oliveira prekonal, taktiež v Mexiku, svetový rekord skokom 17.89 m. Na nový rekord sme museli čakať až do júna t.r., keď spomínaný Willie Banks skočil na majstrovstvách USA v Indianapolise 17.97 m. K 18-metrovej hranici mu teda chýbajú len 3 centimetre.

Willie Banks, ktorého fanúšikovia nazývajú „čierňou gazelou“, musel siahnuť až po svetový rekord, aby získal titul majstra svojej krajiny. Totíž jeho súperi taktiež nelenili: druhý v Poradí Mike Conley skočil 17.71 m, tretí Charles Simpkins — 17.52 a štvrtý Al Jonyer — 17.46 m.

Je pritom pozoruhodné, že najlepší trojskokan na svete nemá príliš veľa šťastia na najdôležitejších pretekoch. Ved už v r. 1981 mal na svojom konte druhý najlepší výsledok v dejinách (17.56 m), ale na prvých majstrovstvách sveta v Helsinkach obsadił „len“ druhé miesto. Tak isto vzlani na Olympijských hrách v Los Angeles bol opäť druhý za spomínaným Al Jonyerom. Nevyzdáva sa však a ako povedal, pokúsi sa ešte bojať o zlato na druhých majstrovstvách sveta buď Olympijských hrách v Seulu. Chce byť taktiež prvým, ktorý prekona 18 metrov, lebo už mu čoraz viac ťapá na päty ďalší trojskokani, najmä spomínaný Simpkins, ktorý na nedávnej univerziáde v Kobe skočil až 17.86 m. Čas ukáže, kto dosiahne hranicu snov.

JAN KACVINSKÝ

Triumf československého tenisu — takto by sa dalo najstručnejšie označiť výsledky čs. tenistov dosiahnuté na tohtočných grandslamových medzinárodných majstrovstvách USA vo Flushing Meadow. Pripomeňme, že vo dvojhre mužov sa víťazom turnaja stal Ivan Lendl, ktorý vo finále porazil McEnroa 7:6, 6:3, 6:4. Vo dvojhre žien si titul odviezla Hana Mandliková, ktorá presvedčivo vyhrala s Martinou Navrátilovou (v semifinále porazila známu Chris Evertovú-Lloydovú). Vo štvorhre žien sa o jedno z najväčších prekvapení postarala Helena Suková, keď spolu s Kohdeovou-Kilschovou zvíťazili nad favorizovanou dvojicou Navrátilová-Shriverová. Pozoruhodné úspechy dosiahli i čs. juniorky Andrea Holíková a Radka Zrubáková, ktoré zvíťazili vo štvorhre. Holíková na ďôvažok obsadila vo dvojhre druhé miesto. O tom, že československí tenisti patria už niekoľko rokov k svetovej élite, už nikto nepochybuje. Potvrdili to ostatne výsledkami na turnaji vo Flushing Meadow.

Hviezdy svetovej estrády

IRON MAIDEN

Táto britská skupina patrí k prvým a súčasne najvýznamnejším reprezentantom tzv. novej vlny britského heavy metal rocka. Založili ju v júni 1977 a po viacerých zmenách, keď sa v priebehu pol roka vystriedalo niekoľko hudobníkov, začala pôsobiť v zložení: Paul Di'Anno — vokalista, Steve Harris — gitarista, Dave Murray — gitarista a Doug Samson — bubeník.

Spočiatku sa skupina nemohla presadiť a hrávala v malých kluboch a nočných podnikoch. Keď však v roku 1979 nahrala vo

vlastnej výrobni prvú platňu The Sundhouse Tapes, ktorá si na ostrovoch získala veľkú obľubu, pred skupinou sa otvorila široká cesta k svetovým estrádam. Točí popularita platne upozornila na skupinu Iron Maiden producentov koncernu EMI, ktorí jej navrhli niekoľkoročnú zmluvu. Medzitým v skupine došlo k ďalším zmenám: na miesto Samsona prišiel Clive Surr a dodatočný gitarista Dennis Stratton. V tomto zložení Iron Maiden nahráva pre EMI prvý singel Running Free, ktorý svojou popularitou umožňuje skupine vystúpiť v známom programe Top Of The Pops a súčasne zúčastniť sa turné po britských ostrovoch.

V roku 1980 skupina nahráva album Iron Maiden, ktorý okamžite zmizol z obchodov, a preslávil ju aj mimo Anglicku. Opäť ide na 6-týždňové turné po Anglicku, potom štartuje — a to veľmi úspešne — na festivale v Readingu, počom ide ďalšie koncertovať po Európe. Po návrate, už s novým gitaristom Adriánom Smithom (na miesto Strattona) nahráva ďalší album Killers, ktorý sa na začiatku roku 1981 stáva najpopulárnejšou platňou heavy metal v mnohých európskych krajinách, v Spojených štátach, Austrálii a Japonsku. Rovnako úspešná je aj ďalšia veľká platňa (1982) The Number Of The Beast, nahraná s novým vokalistom Bruceom Dickinsonom. Po jeho vydaní sa Iron Maiden zúčastňuje svetového turné, ktoré sledovalo vyše milión divákov. Po návrate z tohto skoro ročného zájazdu Iron Maiden vydáva ďalšie albumy, tentoraz už s novým bubeníkom Nickom McBrainom. Možnože sa dostanú aj k nám. Sú naozaj znamenité.

O MÚDREJ SEDLIAKOVEJ DCÉRE

Bol raz jeden chudobný sedliak, taký chudobný, že nemal ani piad' zeme, iba jednu jedinú dcéru. Tá povedala otcovi: — Mali by sme poprosiť pána kráľa, aby nám dal aspoň kúsok celiny.

Ked' sa kráľ dozvedel o ich biede, daroval im fliačik lúky. Otec s dcérou lúčku pokopali a chystali sa obsiať ju zrnom. Ked' už robotu končili, našli zrazu v zemi mažiarik z rýdzeho zlata.

— Počúvaj, — vraví otec dievčaťu, — mý pán kráľ bol taký láskavý a daroval nám túto roličku, mali by sme mu teda dať za túto mažiarik.

No dcére sa to nepozdávalo a odpovedala mu: — Otec mažiarik by sme mali, ale čo, ked' je bez tlčika. Kým aj ten nenajdeme, radšej nikomu ani muk.

Ale otec ju nepočúvol, vzal mažiarik, zanesol ho kráľovi a povedal mu: — Nasrel som ho, ked' sme prekopávali lúku, čo si tam daroval. Prijmi ho od nás na znak vďačky.

Kráľ si mažiarik vzal a spýtal sa, či mu iné nenašli.

— Nie, — odpovedal sedliak.

Ale kráľ nástojil, aby doniesol aj tlčik. Darmo sa sedliak bránil, že nijaky tlčik ne-našli, to akoby hrach na stenu hádzal. Kráľ prikázal zavrieť ho do väzenia a džat ho tam do tých čias, kym mu nezadoviaži aj tlčik.

Ako je vo väzení zvykom, sluhovia mu každý deň doniesli vody a chlieba a počuli, ako chlap ustavične vykrikuje: — Ach, prečo som len nepočúvol svoju dcéru! Ach, prečo som len nepočúvol svoju dcéru!

Sluhovia šli ku kráľovi a rozprávali mu, ako väzeň ustavične vykrikuje „Ach, prečo som len nepočúvol svoju dcéru!“ a nechce ani jest, ani piť. Kráľ rozkázal sluhom, aby mu väža predvedli. Potom sa ho spýtal, prečo stále vykrikuje „Ach, prečo som len nepočúvol svoju dcéru!“

— A čo ti to dcéra povedala?

— Nuž radila mi, aby som vám mažiarik nenosil, lebo ináč budem musieť zadovážiť aj tlčik.

Ked' mäš takú múdrú dcéru, nech pride ku mne.

DCÉRA PRÍŠLA TEDA NA KRÁĽOVSKÝ ZÁMOK. Kráľ jej povedal, ked' je taká múdra, nech uhádne hadanku, čo jej dá. Ak sa jej to podari, vezme si ju na ženu. A prikázal jej: — Prid ku mné ani oblečená, ani nahá, ani na koni, ani na koči, ani po ceste, ani povri ceste. Ak to tak vykonáš, zasobášim sa s tebou.

Odišla domov, považovala sa a celá sa omotala do veľkej rybarskej siete. Tak nebola ani oblečená, ani nahá. Najala si somára, sieť mi priviazala o chvost, aby ju vliekol zo schodov. Tak nešla ani na koni, ani na koči. Somar ju vliekol po koľaji, zeme sa dotykať iba palcom na nohe. Tak nešla ani po ceste, ani povri ceste. Ked' ju kráľ uvidel, uznal, že hadanku uhádla a všetko splnila. Otca jej hneď vypustil z väzenia, vzal si ju za manželku a poručil jej všetok kráľovský majetok.

O niekoľko rokov, keď sa kráľ vybral na vojenskú prehliadku, nasiel pred brandom sedliakov, čo predzávali dvere. Niektorí zapriahlí do vozov voly a niektorí kone. Kterýsi sedliak mal tri kone a jedna kočka sa pravé ozrebiela. No žriebätko sa zatúlalo a uložilo sa medzi dva voly. Sedliaci sa zacali vadni a škripieť, lebo gazda s volmi vykrikoval, že žriebä patrí jeho volom. Ale ten druhý tvrdil, že je to lož, lebo sa ozrebiela jeho kočka a žriebä patrí teda jemu. Ked' si ich kráľ vypočul, rozhadol, že žriebätko má ostať, kde ho mašli. A tak — ľaduj sa svete — dostal žriebä sedliak s volmi! Druhý gazda sa porúbil preč a celou cestou nariekal za svojím žriebäkom. Doma mu zislo na um, že sa povráva, aká je kráľovná k robotnímu. Tuďom láskavá a spravodlivá, lebo tiež pochádza z chudobnej sedliackej rodiny. Sieť teda na zámok.

Kráľovná mu povedala: — No, ak slúbiš, že ma nevyzradíš, poradím ti, čo by si mal urobiť. Zajtra ráno, ked' kráľ pôjde na prehliadku, stan si doprostred cesty. Vezmi si so sebou veľkú rybarsku sieť, a keď sa kráľ príholí, akoby si chytal ryby a podchvíľou vytriasaj sieť, akoby si ju mal plnú. — A povedala mu aj to, ako ma odpovedať kráľovi, keď sa ho bude vypytať, čo tam robí.

Na druhý deň ráno tam už sedliak stál a chytal ryby na suchej ceste.

Ked' ho kráľ uvidel, pribíhal svojmu posloví, aby sa pýtal, čo to tam ten čudák vystrája.

Sedliak mu odpovedal: — Chytám ryby. Posol sa začudoval: — Ako môžeš chytáť ryby bez vody?

Sedliak mu na to: — Ked' môžu dva voly dovesti na svet žriebä, prečo by som ja nemohol chytáť na suchej ceste?

Posol odbehol s odpovedou ku kráľovi. Kráľ si dal sedliaka predvolať a povedal mu, že na také niečo sám neprišiel a aby hned a zaraz vyzradil, kto mu to poradil. Sedliak sa ošrial a veril sa, že to má zo svojho rozumu. No ked' ho zvali na snop slamy, bili ho a naliehali, naveľa sa priznal, že mu tak poradila kráľovná.

Kráľ sa vrátil na zámok a výčítal žene: — Prečo si ku mné taká neúprimná? Tvoj čas sa pominul, nechcem ťa viac za manželku. Vráť sa ta, skade si písala, ku svojmu otcovi do sedliackej chalupy. — Ale dovolil jej, aby si zo zámku odniesla to, čo ta má najmilšie a najlepšie. A to bude ich rozlúčka.

Kráľovná mu povedala: — Dobre, muž môj milý, ako prikazuješ, tak aj urobím, — a hodila sa mu do náručia a bozkávala ho, akoby sa s ním už naveky lúčila. Potom prikázala, aby im doniesli tuhého nápoja na dobrú noc i na rozlúčku. Kráľ popjal, no ona iba ušlo. Coskoro zaspal hlbokým spánkom. Ked' to kráľovná videla, zavolať sluhu a spolu kráľa zakrútili do krásnej ľanovej plachty. Sluhovia ho naťo vyniesli pred bránu a uložili do voza. S týmto nákladom sa kráľovna vrátila do otcovej chalupy. Uložila ho do posteľ a milý kráľ spal deň aj noc ako v lete. Ked' sa zobudil, obzerá sa okolo seba a vraví: — Prepánajána, kdeže som to? — a vala slahu, ale slahu niet.

Napokon vošla do izby jeho žena a vraví mu: — Vznešený pán kráľ, dovolili ste mi, že si môžem zo zámku odniesť to, čo som tam mala najmilšie a najlepšie. Nič milšie a lepšie som tam nemala, ako si ty, tak som si vzala teba, môj milý manžel.

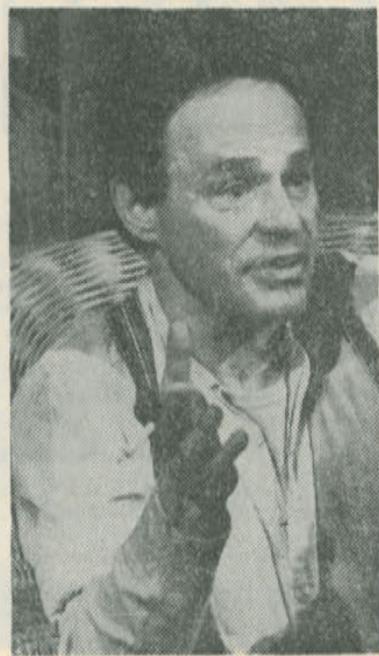
Kráľovi zasliali oči a povedal jej: — Milá žena, predsa si ty len moja a ja tvoj, — a odviedol si ju znova do kráľovského zámku a znova sa s ňou zasobášil. A žijú tam spokojne dodnes, ak len medzitým neumreli.

JACOB A WILHELM GRIMMOVCI

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho poľského divadelného a filmového herca. Hral v desiatkach filmov ako napr. Dejiny hriechu, Bella, Vidina (Widziadlo). Veľkú obľubu si ziskal úlohami v televíznych seriáloch Styria tankisti a pes a naposledy Kariéra Nikodema Dyzmu. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie s uvedením presnej adresy a veku. Kto správne odpovie, môže vyžrebovať knihu.

V Živote č. 9/85 bola snímka Jozefa Kamasa. Knihy vyžrebovali: Dorota Krišková z Vyšných Lapšov, František Lukáš z Krempach, Marek Paciga z Kacina, Lucia Grelaková a Jana Sončeková z Jablonky.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Mamička, kočko má človek nervov? — sputuje sa školáčik.
— Veľa. Prečo ťa to zaujíma?
— No, a prečo potom naša učiteľka stále hovorí, že má len jedny nervy?

— Chlapček bol na prázdninách u starkej na dedine. Po návrate sa ho matka sputuje:
— Mário, čo má starkej krava, býčka či jalovičku?

— Neviem, ale asi teľa.

Larsen príde domov pochámaný, z bicykla nesie len rám.
— Co sa stalo? — zhrozila sa matka.
— Nič, len som zrazil auto!

Matka prisne napomína stožku:

— Dieľa moje, ked' som ti kázaľa umyť si nohy, nemyslela som len predných päťdesiat.

— Ak nezješ ten špenát, Paľko, zavolám ježibabu!
— A ty si myslíš, mama, že ona ho zje?

— Mama! Zuzka spapala celú stranu novin!

— Nič si z toho nerob, Janko. Tie noviny boli aj tak staré!

— Otecko, je atrament veľmi dráhý?

— Nie.

— Teda prečo ma mama tak veľmi vybila, ked' som jej ho vylial na šaty?

ALOJZ ČOBEJ

Telegram

V Leningrade, tam, kde Neva
ponáhla sa do mora,
pri kamennom brehu drieme
starý krížnik Auróra.

Za mesačných bielych nocí
na Október spomína,
ked' v jesennom ráne prišiel
telegram od Lenina:

Dajte signál do útoku!
Proletári, vpred!
Dozrel čas, ked' naša sila
zmení starý svet.

ZUZANA ČAŇOVÁ

Obchod v lese

Padá jeseň, tiško padá,
list za listom na zem sadá.
Tkajú krásnu vec:
brezový, dubový, lipový
a všelijaký koberec.
Predavači z konárikov
zvolávajú zákazníkov:
Kobercov je u nás dosť,
vyberete si pre radosť!
Vyberte si, kym ich máme,
kym ich ťahko nameriame!
Krokom, skokom, ako chcete,
nožkou si ich odstríhnnete!
Laeno dáme, laeno dáme,
nakúpte si, kym ich máme,
kym ich všetky nepredáme
potichu a bez kruku
za snehovú prikrývku!

P.O. HVIEZDOSLAV

Ani vtáčik nezaspieva

Ani vtáčik nezaspieva,
ani včielka nezabzučí,
iba včetor — strašný hudec —
len on škripe, vrieska, hučí;
piesni teda, krásnej piesni
môj duch sa viac nenaučí.
Ale ten duch spievať musí,
lebo spevom dýcha, žije;
tak sa stáva: nevedomky
čo pochyti, v piesne zvije.
Nuž zhueč, včetor, nech nečuju,
schyt tie divé melódie!

IŠLO DIEVČA PO VODU

2. Dievča veľmi plakalo, plakalo, plakalo
a za džbánom ťelelo, ťelelo, ťelelo.
(:Keď si pán, zaplatí džbán, aha ihu, zaplatí džbán.:)
3. Neplač, dievča, neplač ty, neplač, ty, neplač ty,
za džbán sa ti zaplatí, zaplatí, zaplatí.
(:Keď si pán, zaplatí džbán, aha ihu, zaplatí džbán.:)
4. Dievča tolíar nebral, nebral, nebral,
len za džbánom ťelelo, ťelelo, ťelelo.
(:Keď si pán, zaplatí džbán, aha ihu, zaplatí džbán.:)

Mierne

I - šlo diev-ča po vo - du, po vo - du, po vo - du,
cez tú pán-sku zá - hra - du, zá - hra - du, zá - hra - du.
I - šiel pán, roz - bil džbán, o - ha, i - hi, roz - bil džbán.
I - šiel pán, roz - bil džbán, o - ha, i - hi, roz - bil džbán.

LADISLAV DVORSKÝ

Čtenářská bajka

Nosorožec se naučil číst. Četl sokoro pořád, ale mizerně. Když předčítal synkovi pohádku, halekal, až si chudák synek musel zakrývat drnem uši, aby neohluchl. Když se sešlo padesát dětí z přibuzenstva, četl naopak potichounku a nikdo mu nerozuměl.

Nosorožcovovo čtení bylo vůbec podivné. Každé slovo začínal číst dvakrát, huhnal a odkašlával a pořád se přeříkával. Někdy četl jednotvárně, jako když bzučí čmeláci, jindy mu hlas přeskakovat z hloubky do výšky a nazápatek. Jednou četl moc pomalu,

podruhé zas drmolil. Často přečetl půl slova a udělal přestávku, hned nato však spojil několik slov v jedno. Teček a čárek si nevšimal. Vykřičník si pletl s otazníkem a každý druhý háček přehlédl. Neuměl číst v duchu, ale jen nahlas, takže šel všem v okoli na nervy.

Zvířata se radila, co s tim strašným čtenářem udělat. Naštěstí přišla doba dešťů a všechn papír se rozmočil. Nebylo co číst. Nosorožec byl nejdřív smutný, ale pak ho to přešlo. Jak každě malé dítě ví, nosorožci se v životě obejdou bez čtení.

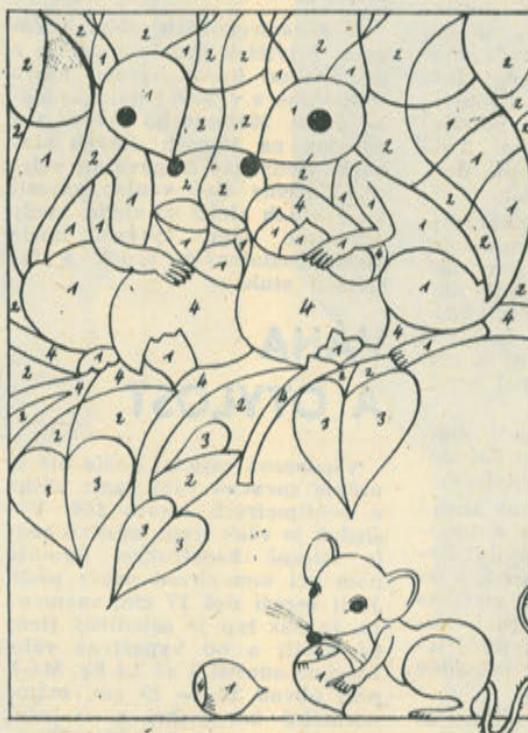
DANIEL HEVIER

Šarkania jeseň

Každé dieťa má na jeseň
rado vánok.

S ním sa dá vždy zažiť kopa
radovánok:

vtedy šarkan z dlane vyletí
na ohromné vzdušné výlety.

KRESBA PRE VÁS

Polička na našom obrázku pekne vymaľujte nasledujúcimi farbami:

1. červenohnedou
2. svetlomodrou
3. zelenou
4. hnedomu

Vymaľovaný obrázok pošlite do redakcie, nezabudnite však uviesť svoj vek a presnú adresu. Medzi autorov najkrajších obrázkov rozlosujeme pekné slovenské knihy.

KRÁSA

BYLINKOVÉ KOZMETICKÉ PREDPISY

Bylinky boli už dávno používané v kozmetike. Už tak dávno, že sa oplatí povedať niekoľko slov o ich ošetrovaco-skrášľujúcom účinku:

Pri podráždeniach pokožky sa odporúča umývanie tváre večer bylinkovým odvarom. Takto odvar možno pripraviť napr. z rumančeka. 1—2 lyžičky rumančeka zalejeme horúcou vodou a necháme 15 minút stáť, potom na dôkladne umytú dlaň nalejeme trochu precedeného odvaru a umývame ním tvár. Z toho istého roztoku, 2—3-násobne rozriedeného, robime obklady na viečka. Je to veľmi účinné pri podráždení, únave, červených viečok a zápalu spojiviek.

Na umývanie tváre služí aj odvar z kvetov nechtíka (pol lyžičky kvetov zalejeme počas vriacej vody na 15 minút). Nechtík pôsobi zmierňujúco, častočne likviduje podráždenia. Na tento účel sa tiež odporúča kvet bazy čiernej (1 — 1,5 lyžičky kvetov zalejeme počas teplej vody a zohrevame 4 minuty bez toho, aby voda zovrela). Precedeným, teplým odvarom si umývame tvár a v ňom namočené kúsky vaty položíme na viečka.

Ešte dve bylinky, ktoré podobne používame: listy šalvie (2 lyžičky listkov zalezeme vriacou vodou na 15 minút, precedeným odvarom si umývame tvár: šalvia — znížuje prieplustnosť vlásenie — prispieva k zastaveniu podkožného krvácania (ako aj lipový kvet) 1/2 lyžičky kvetov zlatiatych 1—2 pohárm vody zohrevame 15 minút.

Všetky tieto odvary na umývanie tváre možno používať pre každý druh pleti.

A tu sú iné rady opreté na moderných vedomostach o starostlivosti a skrášľovaní pleti pre mladých ľudí, ktorí majú kožnú výražku:

— Odporúča sa piť fialku trojfarebnú, keďže má liečivé vlastnosti a je veľmi účinná, samozrejme vtedy, ak ju pijeme systematicky dlhšiu dobu, napr. mesiac. Polievkovú lyžicu bylinky zalejeme počas vody a zohrevame 5 až 7 minút, ale nesmíme dopustiť aby zovrela. Túto porciu odvaru musíme piť denne, podelenú na 2—3 razy.

— Pri kožných výražkach je tiež účinný odvar z miešanky bylinky: — papuľky trojfarebnej, koreňa lupčka, kvetin listia žilavky, listia brezy, listia vlašského orecha, listia šalvii, stavikruvutáčeho. Tento odvar by sa mal piť dvakrát denne po pol pohára.

Odporúčame aj bylinové masky, ktoré si môžeme urobiť doma. Tu je niekoľko predpisov:

● Pre citlivú a veľmi suchú pleť odporúčame masku z nasledujúcej kombinácie bylinky: — kvetov nechtíka lekárskeho, kvetu rumančeka pravého, myšieho chvosta, pohánky obyčajnej, šalvii lekárskej, koreňa mydlice lekárskej, semien ľanu a prípadne ovsenej mýky.

● Pre mastnú pleť odporúčame masku z koreňa ibiša lekárskej,

skeho, pakoreňa puškvorce, zemiakovéj mýky.

● Pre mastnú pleť s vyrážkami pripravujeme masku z kvetov rumančeka pravého, myšieho chvosta, listov mäty piepornej, kvetov nechtíka, koreňa mydlice, tymianu, senovky tesáliskej.

Ako tieto masky pripravujeme?

— Bylinky musia byť rozdrobené, najlepšie by ich bolo zomlieť v mlynčeku. Zalejeme ich horúcou vodou, aby vznikla hustá kašička a nechávame 10—15 minút pod pokrívkom. Masku si naložíme tak, ako všetky kozmetické masky, na dôkladne umytú tvár. Bylinová kašička by mala byť teplá. Na masku treba položiť plátky buničiny alebo, keď ju nemáme, čistú (vyvarenú) plienkovú látku alebo bavlnené plátno. Vyplati sa tiež vyhotoviť zvláštnu pokrívku na tvár s otvormi na oči, nos a ústa. Pokrívku môžeme ušiť z flanelu a navrch pripievníť fóliu. Bude zabráňovať rýchlemu ochladeniu masky, teda zlepšovať a predĺžovať jej účinok.

ZELENÉ OZDOBY NA VIANOCE

Nezivisie od našich sympátií k vianočnému stromčeku možno si na Vianoce urobiť aj iné dekorácie. Pripravíme ich so smrekových a jedľových vetvičiek, imela, cezmín, šíšiek, zlatých a strieborných stužiek a sviečok. Tu je niekoľko prikladov.

1. Na kúsku dosť hrubej, rubovoľne zohnutej smrekovej vetvy pripievníme viazaníčku imela zaviazanú zlatou stuhou. Konice stuhy voľne uložíme na vetvu. Vedľa imela pripievníme krátku, hrubú sviečku, napr. červenú.

2. Na plochom drevenom tanieri prilepíme kus plasteliny a do nej zasadíme tri smrekové vetvičky. Vedľa nich pripievníme vysokú, ozdobnú sviečku. Okrem toho na tanier dáme malé červené jablká, orechy a pod.

3. Zo smrekových alebo jedľových vetvičiek urobíme veniec a pripievníme ho k obrúci, ktorú zhotovíme z vŕbovej haluzky alebo drôtu. Môžeme ho zavesiť pod povalou na štyroch dlhých stuhách, vtedy naň pripievníme sviečku. Môžeme tiež veniec zavesiť na dverach alebo na stene, vtedy ozdobíme napr. kyticou imela alebo pozlacených šíšiek a farbenou stuhou.

VÁHA A OTYLOST

Všeobecná zásada, podľa niž se určuje správna váha, zní: výška v centimetrech minus 100. Výsledok je však treba upraviť podľa ďalšej konstrukcie. Pomôže nám pri tom obvod pravé pěsti. Je-li menší než 17 cm, znamená to, že nás typ je astenický (tenké kosti) a od vypočítané váhy musíme odečisti 3 až 3,4 kg. Má-li pěst obvod 17 — 19 cm, máme normálnu konštrukciu a výsledok nemusíme upravovať. Môžu-li ob-

vod pěsti viac než 19 cm, máme silné kosti a k väze musíme pripočisti 4 až 5 kg (napríklad 180 — 100 = 80, ale obvod pěsti méri 20 cm; 85 + 5 = 85, tedy ideálne váha bude 85 kg).

Dejme tomu, že podľa výpočtu máme vážiť 65 kg a ve skutečnosti vážime 80 kg. Znamená to 15 prebytiečných kilogramov. Každý zbytiečný kilogram by vytvorený diely 6200 kalorií; znamená to, že se musíme zbavit 90 tisíc kalorií. Hladově celý mesiac nemůžeme, musíme tedy hľadať iný zpôsob.

Jedním z nich je zvýšení tělesné námahy. Hodina pochodu znamená spotrebou 290 kalorií, hodina běhu — 600 kalorií, jízda na lyžích — 1200 kalorií, na bruslích — 780 kalorií, na kole — 970 kalorií, plavání — 300 a vzpírání — 1010 kalorií.

Jiným zpôsobem je nízkokalorická dieta (asi 1500 kalorií denně). Při predpokladu, že člověk nepracující fyzičky spotrebuje denně 2700 — 3000 kalorií, ztratíme 1200 — 1500 kalorií denně.

Spojime-li oba zpôsoby, rychle se zbavíme otylosti.

ROZHовор VČIEL...

Nie je prehnané tvrdenie skúsených včelárov, že sa vedia do rozumieť so svojimi včelami. Hovoria totiž viac pomocou posunovkov a pohybov tela, ako pomocou zvukov. Keď pozorujeme včely pred vchodom do úľa môžeme sa dozvedieť veľmi veľa o tom, čo sa deje vo vnútri.

Každý rok na jar včely uskutočňujú svoje slávne tance, o ktorých už vedci toľko napisali. Veľa tiež písali o dlhých „rozhovoroch“, ktoré uskutočňujú medzi sebou mladé kráľovné predtým, ako výdu zo svojich ciel. Skúsené ucho včelára ich najvýraznejšie počuje počas západu slnka. Môže on dokonca oceniť, kolko jednotlivých rojov zanedlho opustí úľ. Je dosť všeobecny názor, že prvá kráľovna bez milosti zabija všetky svoje konkurentky, aby sa mohla stať výlučnou vládkynou včelnej populácie. Zatiaľ však, po „rokovaniach“ opúšta úľ s najpočetnejším rojom a v priebehu ďalších dní mladšie kráľovné opúšťajú úľ s menšími pridelenými družinami. Hoci včely vobec nerad opúšťajú starý byt a robia to iba vtedy, keď v preplnenom úli je priliš tesno a priliš horúco pre všetkých, masovo vyfahnutých mladých robotníčok.

Začiatok „sezóny“ vŕta úľ koncertom, ktorý pripomína zvuk jemne pohybovaných strún na gitare. Takéto koncerty trvajú do prvých dní augusta. Nevedno, akým spôsobom vznikajú tieto zvuky, ale včelári ich počujú najvýraznejšie vždy nedaleko miest, v ktorých sú mladé kráľovné.

Počas sezóny včely pracujú veľmi ťažko a neobchádzajú ich ani nešťastné náhody. Napríklad takéto situácie: nedaleko vchodu do úľa leží na zemi mŕtva včela.

Z úľa vychádza iná, vidi ležiacu včelu, letí dolu a začína chodiť okolo ležiacej, s výraznou snahou s ňou „rozpráva“. O chvíli sa „mŕtva“ včela začína pohybovať. Jej družka si stane oproti nej a už o chvíli vidíme, že tá druhá rýchlo nadobúda sily. Co sa stalo? Totiž včela oslabila od hladu a nemala dosť sily, aby sa dostala do úľa. Volala o pomoc, priletela druhá včela a nakŕnila nemočnú. Oslabená včela iste dlho pracovala a nestihla sa vrátiť na noc do úľa. Poskytli jej pomoc, ale len preto, že mohla ešte nedobudnúť silu a vrátiť sa do práce. Totiž včely nepomáhajú chorým, postihnutým alebo starým družkám, ktoré už nebudu môcť vyzdravieť a nebudú pracovať v prospech celej spoločnosti úľa.

Skúsený včelár dokáže tiež spozorovať volanie včiel o pomoc pri „likvidácii“ tlaku, ktorý vznikol v úli. Tančujú vtedy zvláštny tanec, ktorý včelári nazývajú „podkovou“. Zavčasú ráno, namiesto toho, aby vyleteli hľadať obživu, jedna alebo dve tri včely vychádzajú na stenu úľa nedaleko východu, pochodusí hore, otáčajú sa doprava, potom sa vracajú ku vchodu. Vtedy vychádza ďalšia trojica, pochodusí hore, otáča sa naľavo a vracia sa do úľa. Tieto prechádzky môžu trvať celý deň, až do západu slnka. Trasa ich pochodenia pripomína tvar konskej podkovy a dobrý včelár ju ľahko poznáva.

TAKÝ JE ŽIVOT

V jedných z anglických novín uverejnili nevšedný inzerát. Znel: „Dojimavý tučnák hľadá ženu svojho života.“ Autorom inzerátu bol 30-ročný Frank Harper, nezamestnaný elektrikár. Vysvitlo, že veľmi veľa Angličaniek sa chce postarať o „dojimavého tučného života“. Už na druhý deň po uverejnení inzerátu sa Harper stretol s prvou kandidátkou na manželku. Bola to 32-ročná Maureen Watsonová. Tučnák ju tak dojal, že už po polhodinovom rozhovore sa rozhodla, že bude ženou Jeho života. Harper sa už nechcel stretnúť s inými kandidátkami nadšený Maureen a jej rozhodnutím. A po šiestich týždňoch sa pári „z inzerátu“ zosobášil.

Dánska kráľovná Margrethe mala prednedávnom starostí so svojím najmladším synom, princom Joachimom. „Mama, mám rád Helenu a chcem sa s ňou oficiálne zasnúbiť“ — povedal rozhodne mladý človek pred vládkynou. Kráľovná bola zúfala — prednedávnom skončil princ iba 16 rokov. Milovaná, Helena Bjerg Pedersenová je jeho kamarátkou z triedy. „Nemôže byť ani reči o zásnubách, pokial nebude plnoletý“ — protestovala kráľovná. „Ak je to tak, zasnúbim sa s portojom,“ — rozhodol urazeny Joachim. Až otec, princ Henrik, presvedčil po prvýkrát zamilovaného syna, že keď sa skutočne majú radi, môžu ešte trochu so zasnubami počkať. Až kým nezmaturujú...

NA NESKORÚ JESEŇ

3.

Na jeseň a zimu budú módne veľmi široké svetre a pulóvre, akoby požičané od staršej sestry, ako tento rolák s originálnym vzorom.

3.

1.

I

To, čo doposiaľ bolo nemysliteľné, dnes je veľmi módne. V úboroch môžeme kombinovať rôzne vzorky na látkach. Napríklad modelka na našom obrázku má jednofarebné nohavice, páskovanú blúzku, pepitový kabátik a bodkovanú kravatu. Všetko je v rôznych odtieňoch pastelovej fialovej farby okrem opaska a rukavíc, ktoré sú hnedé.

2.

2.

Módna je nová línia kostýmov, úzka sukňa pod kolendá a veľmi široký, voľný trištvrtlový kabátik. Všimnite si módne topánky.

4.

4.

Aj na tomto obrázku sú látky s rôznymi vzormi. Blúzka je čierna sa malými bielymi bodkami, nohavice z bielo-čiernej pepitovej látky a krátky kabátik zapínaný na tri veľké gombíky a s vypchávkami, má jedličkový vzor. Taktiež šál vo výstrihu je čierny s bielym tureckým vzorom.

**LEKARZ
WĘTERYNARII**

**ZAPOBIEGANIE CHOROBOM
PRZYCHÓWKI**

Choroby przychówka powodują corocznie duże straty, każdy więc hodowca powinien wiedzieć jak im zapobiegać. Zapobieganie to musi się zaczynać jeszcze przed porodem, a szczególnie w okresie ciąży matki, przez odpowiednie jej pielęgnowanie i żywienie, ma to bowiem duży wpływ na rozwój i zdrowie noworodka. Równie ważny wpływ na stan zdrowia noworodka ma właściwa opieka nad nim. W gospodarstwach, w których młode zwierzęta mają zapewnione dobre warunki utrzymania, dobry żywienie oraz troskliwą opiekę i pielęgnowanie, zachorowania są bardziej rzadkie.

JAK POSTĘPOWAĆ Z NOWORODKIEM. Pierwszą czynnością jaką należy wykonać przy noworodku, jest oczyszczenie ze śluzu pyszczka, oczu, uszu i noszki, co umożliwia mu swobodne

oddychanie. Zdarza się, że noworodzone cielę, czy żrebię, nie daje znaku życia. W takim wypadku nie pomaga dmuchanie w pyszczek, podsuwanie pod nos tłących zapalek lub dławianie w nozdrzach. Można natomiast skropić noworodkowi głowę zimną wodą, ten prosty zabieg czasami pomaga i noworodek zaczyna oddychać. Polega ona na tym, że noworodka uklada się na grzbietie, jedną ręką chwytając przednie nozdrzki, a drugą tylnie i następnie zbliża się je do siebie (do pępek) i wyprostowuje. Ruchy takie powtarza się równomiernie przez 15 minut. Jeżeli po uływie tego czasu noworodek nie zacznie oddychać, to znaczy, że nie żyje. Ważne jest, żeby matka wyliazała noworodka, gdyż i wtedy rozcięta mu język skórę, pobudzając przez to krążenie krwi oraz zlizując z niego śluz, który po zaschnięciu utrudniałby oddychanie przez skórę. Jeżeli matka nie chce oseska oblać, co zdarza się rzadko, należy rozetrzeć go miękkim wiechkiem. Tak postępuje się gdy noworodek ma być chowany przy matece. Jeżeli chcemy zastosować zimny wychów, wówczas nie trzeba go dawać matece do wyliania, ale od razu rozetrzeć wiechkiem ze słomy i przenieść

do budki. Dalszym ważnym zaobięgiem jest natychmiastowe zabezpieczenie po porodzie pępka przed zakażeniem. Do opatrunku pępowiny trzeba mieć zawsze przygotowaną jodynę oraz wymoczone w jodynie zwyczajne nici. Noworodka należy ułożyć na czystym prześcieradle lub na czystej, suchej, świeżo poslanej słomie i zaraz przystąpić do opatrunku pępka, aby nie dopuścić do zakażenia. Przed przystąpieniem do opatrunku trzeba dobrze wymyć ręce w wodzie z mydlem. Należy starać się jak najmniej dotykać palcami. Jeśli pępowina nie przerwie się sama w czasie porodu, to trzeba ją przeciąć. W tym celu pępowinę przewiązuje się w dwóch miejscach obok siebie, w odległości czterech palców od brzucha używając do tego podwójnej uprzednio już wygotowanej lub zamoczonej w jodynie nitki. Po przewiązaniu pępowinę przecina się poniżej przewiązki nożyczkami wygotowanymi lub dobrze wytartymi kawalkiem waty umoczonej w spirytusie. Ucięty lub przerwany w czasie porodu koniec pępowiny najlepiej jest zanurzyć w jodynie lub roztworze kreolina nalonym do szklanki w ten sposób zabija się znajdującej na pępowinie zarazki i zabezpiecza noworodka przed

chorobą. Jodynowanie trzeba powtarzać raz dziennie przez kilka dni, aż do uschnięcia pępowiny. Skóra spełnia bardzo ważne zadanie w życiu zwierzęcia, chroniąc go przed zimnem, regulując cieplotę organizmu i wydzielając pot, organizm oddycha też często przez skórę. Brud na skórze osłabia organizm i sprzyja rozwojowi chorób skórnych, jak świązki, wszawica i innych. W związku z tym, młodzież trzeba czyszczyć codziennie. Stare przysłowie mówi, że „częste czyszczenie to połowa karmy”. Czyszczenie zwierzęcia nie tylko zabezpiecza go przed robactwem i brudem, ale jest także masażem, który pobudza krażenie krwi, przez to usprawnia czynność narządów wewnętrznych oraz zwiększa apetyt. Czystość zwierzęcia zależy również od czystości pomieszczenia oraz ściółki. Zwierzę nie będzie nigdy czyste, jeżeli będzie trzymane w brudnym pomieszczeniu oraz na brudnej i mokrej ściółce.

EGZEMA PSÓW

Egzemą nazywano stan zapalny i luszczenie się skóry, przy którym wypadają włosy. Towarzyszy temu silny świąd skóry i ból. Wskutek swędzenia skóry zwierzę drapie się i gryzie.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

POLIEVKA RAGÚ. Rozpočet: 120 g teľacieho mäsa, 150 g miešanej zeleniny, 20 g hladkej múky, 30 g masla, 2 dl mlieka, voda, soľ.

Teľacie mäso pokrájame na malé kocky, vložíme do studenej vody a varíme. Neskoršie pridáme soľ, očistenú pokrájanú zeleninu. Z masla a múky pripravíme ružovú záprážku, zalejeme ju vývarom z mäsa a mliekom, povaríme a pridáme k mäsu a zelenine. Do hotovej polievky pridáme posekaný zelený petržlen. Možno zavaríť i žemľové knedličky.

ZAPRÁVANÉ DRŽKY. Rozpočet: 600 g držiek, 60 g masla, 100 g zeleniny, cibuľa, zelená petržlenová vňať, 40 g hladkej múky, cesnak, soľ, majorán, 100 g údeného mäsa.

Dobre umyte držky dáme vařiť do slanej vody. Keď sa začne voda vařiť, zlejeme ju, nalejeme čistú vriacu vodu a znova varíme. K polomäkkým držkám pridáme očistenú a na rezance pokrájanú koreňovú zeleninu a všecko spolu uvaríme. Z masla, cibule a múky pripravíme ružovú záprážku, rozriedime ju vodou, v ktorej sa varili držky, povaríme, pridáme pokrájané držky so zeleninou, primiešame nadrobno posekanú zelenú petržlenovú vňať, majorán a cesnak rozotretý so soľou. Napokon pridáme pokrájané údené mäso,

ktoré budú zmiešane s držkami alebo ním držky len posypeme.

BARANÍ PILAF (Juhoslávia). Rozpočet: 400 g baranieho pliecka, soľ, 1 cibuľa, 100 g oleja, mleté čierne koreniny, mletá červená paprika, rajčiakový preťlak, cesnak, 300 g ryže, 50 g tvrdého syra.

Na oleji zapeníme nadrobno pokrájanú cibuľu, pridáme na kocky pokrájané mäso, koreniny, papriku, rajčiakový preťlak a posmrúhaný cesnak, osolime, polejeme vodou a dusíme do mäkkia. Umytú ryžu trocha oprážime na tuku, zalejeme vodou a dusíme. Ryžu naberať a na teplú misu robíme do okola kôpkou. Do stredu misy dáme dusenú baraninu so šťavou. Nakoniec posypeme posmrúhaným syrom.

Podávame so šalátom zo surovej zeleniny.

ŠALÁT

MAJONÉZOVÝ SALÁT. Rozpočet pre viac osôb: 1,2 kg zemiakov, 40 g cibule, 60 g kyslej uhorky, 1 žltok, 1 1/2 dl oleja, horčica, soľ, ocot, 20 g cukru, kyslá smotana.

Umyté, uvarené zemiaky olúpeme a pokrájame na kolieska. Pridáme k nim posekanú cibuľu a pokrájané kyslé uhorky. Do rozmiestenaného žltka za stáleho

miešania prikvapkávame olej, potom primiešame horčicu, sol, ocot, cukor, kyslú smotanu a takto pripravenú majonézu zmešame so zemiakmi.

ŠETŘÍME V KUCHYNI

CO Z CHLEBA A ZBYTKŮ PEČIVA?

Plátky suchého nespotebovaného chleba zahušťujeme dusenou nebo pečenou masou, např. roštěnky, guláše, hovězí pečené na zelenině apod. Zvláště ke znojemské roštěnce, doplněné na kostičky nakrájenou sladkokyselou okurkou, se zahuštění chleba výborně hodí; chléb jen rozlámem na menší kousky a necháme ve štavě rozvařit. Také pikantnejší guláše s větším množstvím cibule, s paprikou, zahušťujeme chlebem. Omáčky získají příjemnější a výraznější chuť než při zahušťování moukou a není nutné je dlouho provářet.

Ze ztvrdlého chleba připravujeme topinky, to bychom snad ani nemuseli připomínat. Ale překvapí nás návštěva v neděli večer, kdy už máme málo pečiva, pak nám tvrdší chléb poslouží k přípravě slavnostnějších topinek, vhodných k podávanému nápoji. Plátky chleba opečeme, potřeme smaženým míchaným vejcem a ještě posypme očištěným strohaným křenem, nadrobno nakrájenou pažitkou, či

přizdobíme kouskem uzeniny, posypeme nadrobno nakrájenou kapíii, strohaným sýrem apod.

Skrojek, nebo jen malý kousek tvrdšího chleba zcela běžně krájíme na kostičky a osmažíme i do zásoby jako zavářku do polévky — hrachové, čočkové, celerové, zabijačkové, kmínové apod.

OSLAVENCÚM

JABLEČNÝ DEZERT. Rozpočet: 1,5 kg jablk, 75 g másla, 6 vajec, 0,5 l mléka, kůra z 1 citronu, 100 g cukru.

Oloupaná jablka nakrájíme na plátky, podusíme na másle a zmékáme naaskládáme na dno párového nebo dortové formy. Celá vejce ušlecháme s mlékem, citronovou kůrou a cukrem. Krém nalijeme do formy na jablka a ve středě teplé troube pečeme ve vodní lázně 40 minut (pozor — voda z vodní lázně nesmí vřít). Vychladlé vyklopíme a podáváme.

MLADÝM GAZDINÁM

Osvoj si zásady správnej výživy a pridržiavaj sa ich!

często aż do ukazania się krwi. Niekiedy tworzą się pecherzyki i strupy. Choroba ta często znika, aby po pewnym czasie znów się pojawić. Egzemę można powylić ze świerzbem, luszczyca, liszajem. Dlatego dobrze jest przyprowadzić psa do leczniczy w celu dokładnego zbadania. Choremu psu trzeba zalozyć kaganiec, żeby nie gryzl świadczących miejsc. Zmienione, obrzękłe partie skóry trzeba zmywać dwa razy dziennie olejem (najlepiej parafinowym), starannie wysuszyć dotykając delikatnie kawałkiem czystej waty, a następnie przysypać zasypką sulfamidową lub talkiem, albo posmarować maścią cynkową. Kiedy znika strupy i zmniejszy się świad, chore miejsce przysypuje się tylko zasypką. Psa chorego umieszcza się w czystym pomieszczeniu i na czystym posłaniu. Żywi się go w tym okresie kaszą z jarzynami i surowym mięsem. Nie można dawać ziemniaków, zup, przypraw, sosów oraz słodyczy. Aby zapobiec egzemie, trzeba zwracać uwagę na czystość, brud, często zmieniać mu słomę, żywic pokarmem urozmaiconym, zawierającym jarzyny, mleko i mięso. Nie można żywić tylko samymi ziemniakami lub kaszą.

H. MĄCZKA

Przepis o zapobieganiu narkomanii dla osób nie przestrzegających jej postanowień

Jedz a pi striedmo: je to základom zdravia a dlhého života.

Bielkovina je základnou látokou života. Prijimaj ju denne, najradšej vo forme živočíšných bielkovín, ktoré obsahujú mäso, mlieko, vaječia a syry!

Tuky jedz len s mierou, a to radšej rastlinné ako živočíšné, pretože rastlinné tuky chránia pred vápenatením ciev!

Požívaj výrobky z tmavej múky a jedz tmavý chlieb, pretože obsahujú viac ochranných látok! Neprejedaj sa sladkosťami!

Jedz často syry a tvaroch, alebo obsahujú dôležitú stavebnú látku — vápnik, a prijimaj v strave vnútornosti pre ich bohatý obsah zeleza!

Denne požívaj zeleninu a ovocie, najmä v surovom stave, ktoré sú bohatým zdrojom vitamínov, predovšetkým vitamínu C a minerálnych solí.

Prijimaj v potravinách — v strave len takto kalórii, kolko je potrebné pre správne udržanie životných pochodov tela so zreteľom na vek, namáhavosť práce a ročné obdobie!

Stravuj sa pravidelne a kultúrne!

Gazdinky, osvojte si správnu prípravu jedál, aby sa cenné látky v potravinách zachovali v čo najväčšej mieri!

ODPOVED:

MÁS POSTREH — nož a lisť DOSAZOVANÍ — např. po rádkach: 8—6, 4, 14—10, 12, 2.

PRAWNIK

WARUNKI UPRAWY MAKU I KONOPI

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1985 r. w sprawie wydawania zezwoleń na prowadzenie upraw maku i konopi oraz określenie jednostek gospodarki społeczeństwowej uprawnionych do zawierania umów kontraktacji i obrotu słomą makową (Dz. U. Nr. 44, poz. 217) uregulowane zostały sprawy związane z uprawą maku i konopi, których unormowanie przewidywała ustanowiona z dnia 31 stycznia 1985 r., o zapobieganiu narkomanii (Dz. U. Nr 4, poz. 15).

JAKIE ZAGADNIEŃ DOTYCZĄCYCH UPRAWY MAKU I KONOPI REGULUJE USTAWA O ZAPOBIEGANIU NARKOMANII?

Ustawa określa kto i na jakich zasadach może prowadzić uprawę maku i konopi, a mianowicie:

- 1) osoby fizyczne i jednostki organizacyjne wyłącznie na podstawie zezwolenia wydanego przez właściwy organ administracji państwownej stopnia podstawowego (np. naczelnika gminy) i umowy kontraktacji zawartej z uprawnioną jednostką gospodarki społeczeństwowej;

W takim przypadku słoma makowa uzyskana z uprawy musi być w całości przekazana jednostce gospodarki społeczeństwowej, z której umowa kontraktacji została zawarta, na warunkach określonych w tej umowie.

- 2) rolnicy indywidualni na cele spożywcze na gruntu przyzagrodowych, na powierzchni nie przekraczającej 20 m² pod warunkiem uzyskania zezwolenie właściwego organu administracji państwownej stopnia podstawowego oraz złożenia w tym organie zobowiązania do przekazania odpłatnie słomy makowej pochodzącej z takiej uprawy uprawnionej jednostce gospodarki społeczeństwowej lub jej

z napisem: Szczegółowe sprawy te reguluje wymienione rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1985 r., w którym możemy znaleźć odpowiedź na pytania:

NA JAKICH WARUNKACH MOŻNA OTRZYMAĆ ZEZWOLENIE NA UPRAWĘ MAKU I KONOPI?

Zezwolenie wydawane jest na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej, która zamierza uprawiać mak lub konopie bądź w celu zakontraktowania zbiorów, bądź (ale dotyczy to wyłącznie rolników indywidualnych) na cele spożywcze.

Terenowy organ administracji państowej może odmówić wydania zezwolenia na uprawę maku i konopi, jeżeli ubiegający się o zezwolenie nie daje gwarancji należytego zabezpieczenia zbioru z tych upraw przed wykorzystaniem do wytwarzania środków odurzających. W wypadku rolników indywidualnych, którzy zamierają uprawiać mak na cele spożywcze warunkiem uzyskania zezwolenia jest złożenie zobowiązania do przekazania odpłatnie całego zbioru słomy makowej pochodzącej z tej upawy uprawnionej jednostce gospodarki społeczeństwowej (są nimi gminne spółdzielnie „Samopomoc Chłopska” oraz przedsiębiorstwa przemysłu zielarskiego „Herbapol”) na warunkach ustalonych przez tę jednostkę albo zniszczenia tej słomy. Zniszczenie słomy makowej następuje wówczas, gdy rolnik składający zobowiązanie nie będzie mógł spełnić warunków odbioru słomy makowej ustalonych przez jednostki uprawnione do jej skupu. W takim przypadku rolnik zobowiązuje się zniszczyć słomę makową w określonym terminie oraz poinformować o tym sołtysa lub właściwy terenowy urząd administracji państowej.

JAKIE OBOWIĄZKI SPOCZYWAJĄ NA JEDNOSTKACH PAŃSTWOWYCH UPRAWNIONYCH DO KONTROLOWANIA MAKU I KONOPI?

Jednostkami uprawnionymi do kontroliowania maku są gminne spółdzielnie „Samopomoc Chłopska”, przedsiębiorstwa przemysłu zielarskiego „Herbapol” oraz przedsiębiorstwa hodowli roślin i nasiennictwa natomiast do kontaktywowania konopi przedsiębiorstwa przemysłu lniarskiego „Polski Len” i przedsiębiorstwa obrotu surowcami włókienniczymi i skórzanymi. Jednostki te obowiązane są do określania w umowach kontraktacji sposobu odbioru całego zbioru słomy makowej w terminie do 31 grudnia każdego roku oraz określania sposobu i terminu niszczenia resztek słomy makowej pozostałych po zbiorach. Przedstawiają one także corocznie organom administracji państowej wykaz producentów, którzy dostarczyli słomę makową z podaniem jej ilości.

Postanowienia omawianego rozporządzenia Rady Ministrów obowiązują od dnia ogłoszenia tj. z dniem 20 września 1985 r.

Ustawa o zapobieganiu narkomanii stanowi, że przepisy dopuszczające uprawę maku przez rolników indywidualnych na cele spożywcze będą obowiązywać do 31 grudnia 1990 r., chyba że Rada Ministrów określi wcześniejszy termin utraty mocy tych

przepisów. Jednakże i obecnie wojewódzkie rady narodowe zostały upoważnione do czasowego wprowadzenia na swoim terenie lub jego części zakazu uprawy maku przez rolników na cele spożywcze. Może to nastąpić w wypadku gdyby uprawy te stanowiły szczególne zagrożenie narcomanią dla określonego środowiska.

JAKIE SANKCJE PRZEWIDUJE USTAWA O ZAPOBIEGANIU NARKOMANII DLA OSÓB NIE PRZESTRZEGAJĄCYCH JEJ POSTANOWIENI?

Sankcji tych jest kilka, w zależności od rodzaju czynu popełnionego przeciwko przepisom ustawy, a w szczególności:

- 1) uprawy maku i konopi prowadzone wbrew warunkom określonym w ustawie ulegają w mocy samego prawa zniszczeniu lub przejęciu na rzecz Skarbu Państwa bez odszkodowania w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji,
- 2) ten kto wbrew przepisom ustawy uprawia len i konopie albo zbiera mleczko makowe, opium, słomę makową, żywicę lub ziele konopi — podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności lub grzywny,
- 3) kto wbrew przepisom ustawy wprowadza do obrotu (nap. sprzedaje) mleczko makowe lub słomę makową podlega karze pozbawienia wolności do lat 8 i grzywny. W przypadkach mniejszej wagi sprawca podlega karze pozbawienia wolności lub grzywny, a jeżeli przedmiotem czynu jest znaczna ilość artykułów — karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 i grzywny,
- 4) w razie skazania za przestępstwa określone w ustawie sąd orzeka również przepadek artykułów stanowiących przedmiot przestępstwa, a także przepadek przedmiotów i narzędzi, które służyły bądź były przeznaczone do jego pełnienia, choćby nie były własnością sprawcy, chyba że stanowią mienie społeczne.

Sąd może także orzec na cele zapobiegania narkomanii nawiązki w wysokości od 5 000 zł, do 20 000 zł.

Ustawa o zapobieganiu narkomanii weszła w życie z dniem 1 marca 1985 r. Postanowienia tej ustawy, dotyczące zezwoleń na uprawę maku i konopi, nie mają do 31 grudnia 1985 r. zastosowania do upraw, na które zawarte zostały umowy kontraktacji przed dniem 1 marca 1985 r.

Omwiana ustawa upoważniła również Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej do określania wielkości powierzchni przeznaczonej corocznie na prowadzenie upraw maku i konopi na cele kontraktacji oraz określania rejonów w których uprawy te będą prowadzone.

Rada Ministrów może również rozciągnąć przepisy dotyczące maku i konopi na inne rośliny zawierające substancje odurzające lub psychotropowe.

WIESLAWA MOLITORIS

HVIEZDY O NÁS

 STRELEC
23.XI.-21.XII.

Caká ťa zhon a unáhlenosť. Niektoré problémy ťa prekvapia, iné prinesú dodatočné starosti. Tažko bude vyriešiť všetko uspokojivo a včas. Bez dobrej organizácie nedodržíš stanovený čas a bola by to škoda.

 KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Príjemné stretnutie vo väčšej spoločnosti ťa veľmi poteší, podobne ako neočakávaný darček. Ukáže sa, že niekto, na ktorom ti veľmi záleží, na teba nezabúda. Nevyhneš sa malým zdravotným tažkostiam — nezľahčuj ich!

 VODNÁR
21.I.-18.II.

Mesiac bude zaujímavý. Rôzne neplánované stretnutia budú milé a nové známosti sympatheticke. V práci ťa caká ostrá kon-

kurencia s niekým, kto ti už dávno závidí úspechy.

 RYBY
19.II.-20.III.

Tvoja práca, ktorá ťa stala veľa úsilia, nebude náležite ocenána. Ale netráp sa, zanedlho si všetci uvedomia, akí nespravodliví boli k tebe a ťa ocení — aj finančne — vynaloženú námahu a pracovitosť.

 BARAN
21.III.-20.IV.

Budeš potrebovať predovšetkým trpežlivosť, vytrvalosť a dôslednosť. Tvoje súkromné záležitosti sa v poslednom čase skomplikovali a budeš musieť obnoviť rovnováhu, aby nedošlo k skutočnému rozrnutu v rodine. Pouvažuj, či v tom nie je tiež tvoja vina.

 BÝK
21.IV.-20.V.

Musíš sa konečne rozhodnúť v záležitosti, na ktorú myslíš už

dlhšiu dobu. Odkladanie nič dobrého neprinesie. Zober všetku odvahu a neboj sa následkov. Uvidíš, ako sa ti uťavi...

naj podľa svojho, aj keď ti priateľia budú radiť inakšie.

 PANNA
24.VIII.-23.IX.

Budeš mať hodne práce a problémov; k ich vyriešeniu budeš potrebovať takt, diplomatické jednanie a pohotovosť. Záležitosť, ktorá ti už dľho leží na srdeci, sa do určitej miery, vysvetli a to ti pomôže sústrediť sa na ostatné problémy.

 VÁHY
24.IX.-23.X.

Najbližšie dni prinesú mnoho dobrých príležitostí tak v práci, ako aj v osobnom živote. Snáď práve teraz sa ti podarí niečo, čo si doposaľ nemohol vyriešiť. Ale pozor! Majú na to chuť aj iní a konkurencia môže byť ostrá!

 ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

Na obzore sa objavi možnosť určitých zmien. Niektoré ťa príliš nepotešia, ale ukáže sa, že z každej situácie sa nájde východusko. Tažké chvíle ti pomôžu prekonáť srdečné ovzdušie, záujem a pomoc rodiny a priateľov.

- a — kde na to ta holka bere?
- b — vypadá dobре, určite by mi to také slušelo
- c — určite už je šedivá

7. Váš partner vám venuje k vánocum šaty, ktoré vám nevyhovujú:

- a — povéste je do skriň a nenosíte je
- b — pokusíte sa je trochu upravit, aby ste je mohli nosiť
- c — vymeníte je v obchodě za jiné

8. Váš priateľ se rozhodne nosit vousy a ptá se vás na váš názor:

- a — řeknete, že je na to trochu starý (malý, tlustý)
- b — souhlasíte, že vousy vypadají dobре, ale musí byt pěstně
- c — řeknete pouze: komu tím chceš imponovat?

9. Chcete si zmodernizovať šatnik. Podle čeho se budete řídit?

- a — poradí mi sousedka, líbi se mi to, co nosí
- b — podle toho, co je moderní a co mi sluší
- c — budu se řídit vkusem manžela

10. Máte jít po dlouhé době do divadla, ale vaše „malé večerní“ jsou právě v čistirne. Co uděláte?

- a — oděknete
- b — navléknete si cokoliv, třeba džíny
- c — pokusíte si vypújčit šaty od přítelkyně

11. Můžete si vybrat z široké nabídky kosmetických přípravků. Podle čeho se budete řídit?

- a — co je drahe, je určitě také dobré
- b — zeptám se přítelkyně nebo prodavačky, ale pak se rozhodnu sama
- c — nechám si poradit od přítelkyně.

Nyní si spočítejte, kolik máte jednotlivých písmen. Test vás hodnotí podle toho, ktorých máte najviac.
Písmeno a: Klidne byste mohla byt sebevodomější. Pomalu nepoznáte, ani když vám někdo řekne o ruku, natož když jen naznačí, že se mu líbíte. Bojíte se cokoliv změnit, aby ste nezvolila špatně. Ale někdy udělá zízrak i nový účes.

Písmeno b: Vy vité přesně, co vám sluší, komu se libíte a kdo vám není nakloněn. Dokážete na to také okamžitě reagovat a většinou každého získáte na svoji stranu. Oblékáte se podle módy, máte vodus a smysl pro barvy. Volíte výdobytky zcela bezpečně a když jste na rozpacích, vite, kdo vám může poradit.

Písmeno c: V podstatě jste velice skromná, málo sebevodomější žena, ale jste si toho vědoma. To, co vám chybí, je malichernost: vycitit i náznak. Zkuste si zvýšit sebevodomí tím, že si oblečete šaty, které jste dosud pokládala za příliš moderní, překvapte sebe i jiné novým účesem.

NÁŠ TEST

Máte cit pro detaily?

V módě je třeba mit dostatek citu pro malý detail, doplněk, nášnak. Jen tak uděláme z obyčejného pláště módní hit. V životě je to ovšem stejné. Málokdo vám říká po lopatě, co od vás čeká, většinou se dočkáme spíš náznaku, jen gesta, úsměvu nebo naopak výrazu nesouhlasu. Když porozumíme, ušetříme si mnohá zklamání. Ale vše se dá napravit a ještě dohnat. Člověk jen musí vědět, v čem dělá chybu. Zkuste si tento test, třeba vám přece jen něco o vás řekne.

1. Máte příležitost vyměnit celý šatník. Jak si budete z nabídky vybírat?

- a — vyberu si jen to nejmodernější
- b — vyberu si, co se mi právě hodí
- c — využiji příležitosti a sladím všechny barvy

2. Jak odpovíte na otázku, jestli může žena blondýna nosit žlutý svetr?

- a — ne, to je naprosto nemožné
- b — když si k tomu vezme vhodný šátek, aby ji šel k barvě vlasů
- c — samozřejmě, že může

3. Jakou košili vyberete svému partnerovi k jemně proužkovanému obleku?

- a — módní kostku v ladici barvě
- b — rovněž proužek
- c — jednobarevnou košili vhodné barvy

4. Zahľadnete v módnim domě krásné šaty. Co vás hned napadne?

- a — určitě jsou hrozně drahé
- b — pochybuji, že by mi byly
- c — co by tomu řekli doma?

5. Váš partner nepřišel do divadla, jak jste měli smluveno, na usměřenou vám pak přinese dárek. Co by vás nejvíce naladilo smířlivě?

- a — obrovská, dražá kytička
- b — roztomilá hadrová hračka, může to být i trochu kých, ale veselý
- c — exkluzívni parfém

6. Po dlouhé době vidíte přítelkyni, která mezičím měnila barvu vlasů. Co vás napadne?

AFORIZMY

- Viete, že keď hovoríte ženám o kúpe náušnic, sú samé ucho?
- Sú aj takí, s ktorými dokáže zatočiť iba kolotoč.
- Niektorí až tak šetria materiálom, že vobec nepracujú.
- S poctivosťou zašla tak daleko, že narušila štátne hranice.
- Chceš sa chytiť rozumu? Staň sa chirurgom.
- Ľudia, ktorí majú parohy, nemali by vobec chodiť do prírody. Mýli to poľovníkovi.
- To je hrozné, akí sú moji spolupracovníci egoisti. Všetci myslia iba na seba a jediný, kto trochu myslí na mňa — som ja!

JMÉNO VĚSTÍ

BOHDAN. Jméno dost populární. Bohdan většinou pochází z četné rodiny, zřídka bývá jedináčkem. Je průměrné vysoký, má modré oči a světlé, pěkné vlasy, někdy přirozeně zvlněné. Stihlý, obratný, pohyblivý, má spoustu různých nápadů, zajímavých a praktických, navzdory jeho bujně fantazii. Je velmi dobrý, ohočný a obětavý. Mají ho rádi rodiče, známi a kamarádi pro jeho dobrou náladu a upřímný úsměv, jakož i pro přátelský vztah k celému světu.

Má nadání pro humanistické i přírodní vědy. Od nejmladších let projevuje zájem o mechaniku a různé ruční práce. Po letech je mistrem v těchto pracích, spíše jako samouk než díky systematickému vzděláni. Nepohrdá vědou, ale nemá vědecké ambice. Rychle se stává „člověkem se zlatýma rukama“. Všechno, co dělá, má spíš sportovní než komerční ráz. Je dobrým řidičem, mechanikem, doveď opravit rozhlasový i televizní přijímač, vymalovat byt, spravit nábytek nebo vodovodní kohoutky. Je stejně schopný jako dělník, řemeslník, učitel nebo vědec.

Obvykle se žení s nepříliš hezkou ženou, která je zárlivá, ale dobrá a pracovitá. On je dobrým a věrným manželem. V práci je oblíbený a uznávaný. Mívá obyčejně dvě děti, syna a dcera. Syn je schopný, dcera méně a proto se cítí méněcenná.

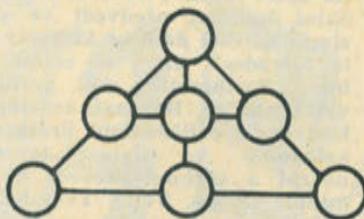
TADMIR

PUNCH — Londýn

- Co toľko pozeraš tým dalekohľadom?
- Dvaja sa tam bozkávajú.
- To je ich vec. Radšej sa starať o svoju ženu.
- Vedť to práve robím pomocou tohto dalekohľadu.

DOKÁŽEŠ TO?

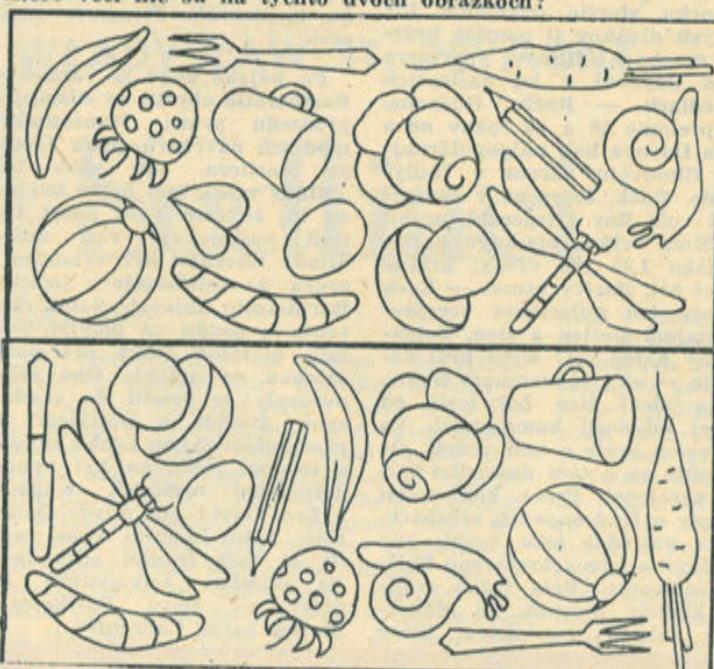

DOSAZOVÁNÍ

Do kroužků dosaďte sudá čísla 2–14 tak, abyste dostali na všech pěti spojnicích součet 24! (Odpověď na str. 29)

MAS POSTREH

Ktoré veci nie sú na týchto dvoch obrázkoch?

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3–4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi do Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi Gla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Kristofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alibeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch“, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galliak, Jozef Grigľák, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Lýdia Mšalová, František Paciga, Severin Vaksmanský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch“, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch“ lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch“ Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-20145-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch“, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10, Zam. 640.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 8.X.1985, podpisano do druku 15.XI.1985.

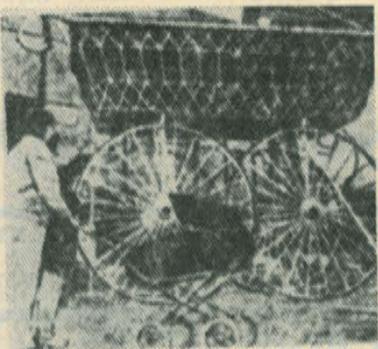
STÁVA SA ■ STALO SE...

VELCI MALI. Historie naznamenala jména mnoha mužů, kteří získali slávu, moc nebo bohatství, ačkoliv byli malí. Nebo snad měli úspěch právě proto, že byli malí? Psychologové potvrzují minění, že malá výška, všeobecně považovaná u mužů za vadu, dává mnoha nízkým lidem v životě obrovskou ambici, pracovitost a energii, až k příslušnému „chození přes mrtvoly“. A všechno proto aby vyrovnali „komplex Napoleona“, který měří sotva 1,51 m.

Mezi „velkými malými“ byl mj. Mozart, který měřil 1,62 m, a Fridrich Veliký — 1,58 m. I dnes, kdy průměrná výška lidí je daleko větší než v minulých stoletích, nechybi mezi známými politiky, milionáři a umělci nizce lidé. Například bývalý italský prezident Sandro Pertini měří 1,63 m, milionář Onassis měří 1,58 m a slavný Frank Sinatra 1,65 m. Rovněž mezi umělci je mnoho nevysokých lidí, jako již nežijící Charles Chaplin a Humphrey Bogart. A z živých např. Charles Aznavour, proslový dirigent Herbert von Karajan a režisér Roman Polański.

AUTOBUS PRO NEMLUVNÁTA. Celé jesle se vejdou do maxikočárku, který byl nedávno k vidění v Hamburku. Jeho tvůrce však nešlo ani tak o zefektivnění provozu předškolních zařízení v Německé spolkové republice jako spíše o zápis v Guinnessově knize rekordů.

POKLAD. Mel Fisher loví červené miliardy! Takýmito titulkami noviny vitali nálezisko hľadáčka pokladov nedaleko pobřeží Floridy. 6. septembra 1622 sa španielské lode v počtu 23, na ložené mexickém striebrom dostaly do nebezpečí následkom prudkého uragánu, na sever od kubánského pobřeží. 9 lodí a medzi nimi Nuestra Senora de Atocha sa rozbito o korálové útesy nedaleko Floridy. O 363 roků neskôr, po 16 rokoch hľadania, 62-ročný Mel Fisher a jeho lodi našli podvodný poklad. „To, o čom sme myslí, že je útesom bolo veľkou horou strieborných o nespocetnom množstve minc“ — povedal Fisher. Podľa neho, na dne leží poklad v hodnote od 300 do 400 mil. dolárov. V prvých dvoch dňoch potápacia vytiahli 200 prútov striebra a veľké množstvo minc — spolu 7 ton zo 48 ton nákladu Atochy. Na snímke

Fisher (zleva) spolu so synom. Ten to človek so životopisem plným dobrodružstiev je náruživým hľadačom potopených pokladov. Experti vypočítali, že jedine v rokoch 1500—1720 na ne-pokojných moriach Karibov sa potopili lode, s ktorými sa na dno potopilo zlato, striebro a šperky hodnotené dnes na skoro 7 miliard dolárov...

NEBEZPEČNÉ POVOLANIE. Vozozname najnebezpečnejších povolani zaujima žurnalistika jedno z prvých miest. Podľa údajov medzinárodnej organizácie zahynulo pri plnení svojich povinností za posledných niekoľko rokov vyše tisíco novinárov. Smutné prvenstvo patrí Južnej Amerike. — obefami povolania sa stalo 154 novinárov.

ZAJATEC YETTIHO. V Časopise „Cínská výstavba“, který je znám svou seriózností, byla otiskena zpráva o záhadném zmizení jednoho vojáka v pohoří Quala a jeho pozdějším neočekávaném objevení. Stal se zajatecem samice Yettiho, tvora s velkým ochlupeným tělem, velkými prsy a dlouhými vlasy. Samice si vybrala vojáka jako společníka při hrách. Vědci hledaný „sněžný muž“, který se vyhýbá styku s lidmi, se stal sám lovčem. Případ se stal novým podnětem pro vědecké výzkumy.

PRAVDA O „STAR 80“. Film „Star 80“, vyprávějící o pravdivé, tragické historii dvacetileté začínající herečky Dorothy Strattonové, má pokračování v životě. Nešťastná Dorothy se pět let po vlastní smrti stala předmětem skandálu, který pohnul veřejným miněním nejen v Americe. Vyvolala ho kniha vynikajícího režiséra Petera Bogdanovicha s titulem Zabití jednoho ženky. Režisér v ní obviňuje Hughu Hefnera, šéfa koncernu Playboy, že nepřímo zavinil smrt Dorothy. „Jen já jsem ji doopravdy miloval, Hefner ji sváděl a zkazil,“ vyznává Bogdanovich. Dorothy Hogstratenová (takové bylo její pravé jméno) byla objevem Playboye jako osmnáctiletá prodavačka v mléčné jídelně ve Vancouveru. Pak byla číšnicí v klubech Playboye, svedenou manekynou v magazínu, zúčastnila se nočních orgií v Hefnerově sídle. Hrála malé role ve filmu, až ji za milovaný Bogdanovich dal velkou ulohu; začalo se o ni mluvit jako o Marilyn Monroe osmdesátých let. Jak vypráví film, zavraždil ji žárlivý manžel, s nímž po dosažení kariéry už nechtěla mít nic společného.

Spor mezi davnými přáteli Bogdanovichem a Hefnerem je jedním z největších skandálů ve filmovém světě. Kdo opravdu zavinil tragedii Dorothy? Hefner útoky na svou osobu těžce prožíval — skončilo to nitrolebečním krvácením.

NAPOSLEDY HOLLYWOD ovládol strach. Tragédia Rocka Hudsona bola šokom pre filmárov. Rock Hudson umiera a strašne trpi. Kto bude ďalší? — kladú si otázku.

Trochu staršie pokolenie filmových diváků si pamäta hrdinu mnohých filmov, partnera Doris Dayovej v jej najlepsích komédiach — Rocka Hudsona. Na prelome 50 a 60 rokov on a Doris Dayová boli najpopulárnejším filmovým párom v Hollywoode. Rock, ktorý sa v skutočnosti volá Roy Fitzgerald, urobil vo filme veľkú, bleskovú kariéru ako 1,95 cm výšky, krásne tmavé oči, žiarivý úsmev — Rock Hudson bol miláčikom verejnosti, najmä slečien a žien. Talentovaný herec celý život hral komédiu — aj v súkromnom živote. Tento ideál žien bol totiž od skorej mladosti homosexuál. Vo filmovom svete o tom vedeli, ale nemohla sa o tom dozviedieť tlač, ani verejnosť. Preto, keď začali klebety o Hudsonových záhubách, herca požiadali jeho agent, aby sa oženil s jeho sekretárou Phyllis Gatesovou. Bola veľká svadba, klebety prestali, po niekoľkých rokoch manželstva, ktoré

samozrejme bolo fiktívne, sa po tichu rozvedli. Vlani 55-ročný Hudson, ktorého sláva dávno zbledla, zahrával v seriáli Denver Clan. Vtedy diváci uvideli chudého, predčasne zostarnutého chorého človeka. Už vtedy sepakali: Hudson má AIDS! Klebety sa potvrdili.

Prednedávnom bývalú filmovú hviezdu odvezli do Paríža, kde v Pasteurovom ústave pracujú nad ovládnutím tejto strašnej, iba nedávno poznanej choroby. Ani tam mu nevedeli pomôcť. Do Kalifornie sa vrátil už na nosidlach, celkom zničený chorobou. 2.X.1985 zomrel.

Panika ovládla všetkých, ktorí sa s ním blízko stýkali na filmovom pláne alebo súkromne. Zvyky, ktoré viedli v Hollywoode, ospravedlňujú otázku: Kto bude ďalší?

Na snímke: Rock Hudson na vrchole slávy a Hudson pred rokom už poznačený chorobou.

MEZI DVĚMA FRANCOUZSKÝMI DIKTÁTORY MÓDY, Yvesem Saint Laurentem a jeho mladším kolegou, projektantem Beritem Bartherottem, trval pět let spor. Když v roce 1979 Yves Saint Laurent předvedl ve své zimní kolekci dámské kostýmy „a la toreador“, které se velmi líbily, Bartherotte mu veřejně vytkl plagát. Dokázal, že stejně kostýmy s příležitostmi krátkými kalhotami ve stylu „torero“ navrhl a veřejně převedl už v minulé sezóně. Velký Yves Saint Laurent neodpovíděl, neponížil se ani k rozhovoru se svým mladším kolegou. Již dříve, před uvedením své kolekce prohlásil, že ho inspiroval Picasso malířství.

Po nějaké době se rozhodl Bartherotte obratit se stížností na předsedu svazu francouzských módních návrhářů, pana Jacquese Mocaille. Ten však řekl: „Mladý muž, měl byste být hrđný na to, že sám Yves Saint Laurent napodobuje vaši módu.“ Mladý návrhář byl vyloučen ze svazu za „meloajální jednání“. Bartherotte žaloval Saint Laurenta u soudu za plagát, proslulý diktátor módy mu opatil žalobou za urážku. Obě žaloby putovaly ze soudu do soudu a spor „Davida s Goliášem“ byl předmětem zájmu kruhů spjatých s módou. Nedávno byl vynesen definitivní rozsudek. Kupodivu vyhrál David, čili mladý Bartherotte. Saint Laurent musel zaplatit 30 tisíc franků odškodného. Na snímku: „toreadorské módy“ — zleva Bartherottův, zprava Saint Laurentův.